

Marjut Jaakola & Liisa Majuri

RAKENTAMISEEN LIITTYVÄ TIEDONANTOVELVOLLISUUS

Toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi

RAKENTAMISEEN LIITTYVÄ TIEDONANTOVELVOLLISUUS

Toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi

Marjut Jaakola & Liisa Majuri
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijät: Marjut Jaakola & Liisa Majuri

Opinnäytetyön nimi: Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus – Toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi

Työn ohjaaja: Erkki Raudaskoski

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Syksy 2014

Sivumäärä: 79 + 5

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää 1.7.2014 voimaanastuneen Verohallinnon päätöksen rakentamiseen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta noudattamiseksi suoritettuja toimenpiteitä. Tavoitteena oli hahmottaa ilmoitusprosessin eteneminen käytännössä toteutettujen toimien tasolla rakennustyömaalta tilitoimiston kautta Verohallintoon, ja muodostaa kokonaiskuva eri osapuolten suorittamista toimenpiteistä lakimuutoksen alkuvaiheessa. Toimeksiantajana toimi oululainen tilitoimisto, jolle laadittiin toiminnallisen opinnäytetyön konkreettinen tuotos – prosessin kulkua selvittävä sanallinen prosessikuvaus sekä havainnollistava toimintokaavio –, jonka tarkoituksena on tulevaisuudessa toimia toimeksiantajan oman palvelutarjonnan kehittämistyökaluna.

Opinnäytetyön tietoperusta pohjautui suurimmalta osin Verohallinnon ohjeisiin ja päätökseen rakentamiseen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta sekä aihetta koskevaan lainsäädäntöön. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista tutkimusta, joka perustui havainnointiin tilitoimistossa sekä eri osapuolten haastatteluihin. Opinnäytetyön rajauksien mukaisesti haastatteluotanta kattoi Verohallinnon edustajien ja toimeksiantajatilitoimiston kirjanpitäjän haastattelujen lisäksi kolmen tilitoimiston asiakaskuntaan kuuluvan tiedonantovelvollisen rakennusliikeryittäjän haastattelut. Empiirisessä osuudessa tavoitteena oli selvittää, kuinka käytännön toiminnassa suoritetuilla toimenpiteillä pyrittiin vastaamaan teoriaosuuden pohjana olevan uuden lainsäädännön tietosisältövaatimuksiin. Tämän lisäksi työssä tarkasteltiin myös tiedonvälitystä ja -hankintaa, eri osapuolten mielenpiteitä uuden lainsäädännön tuomista ongelmista sekä sen vaikutuksista harmaaseen talouteen.

Tutkimuksessa ilmeni, että Verohallinnon näkemykset rakentamiseen liittyvän tiedonantovelvollisuuden vaikutuksista harmaata taloutta vähentävänä tekijänä poikkesivat suhteessa muiden osapuolten näkemyksiin. Lisäksi osoittautui, että Verohallinnon edellyttämien urakka- ja työntekijätietojen ilmoittamisen sujuva ja ongelmaton ihannetilanne on vielä tällä hetkellä tavoittamatta. Johtuen lakimuutoksen tuoreudesta ja tutkimuksen ajoittumisesta menettelyn alkuvaiheeseen, ilmeni jokaisen ilmoitusvelvollisen osapuolen toiminnassa erilaisia ongelmallisuuksia ja kehittämiskohteita. Selvityksen avulla toimeksiantajan on tulevaisuudessa mahdollista kehittää sekä omaa että asiakaidensa toimintamalleja vastaamaan paremmin Verohallinnon vaatimuksia rakentamiseen liittyvän tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi.

Asiasanat: rakentaminen, ilmoitusvelvollisuus, harmaa talous, Verohallinto, tilitoimistot, prosessit, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Option of Financial Administration

Authors: Marjut Jaakola & Liisa Majuri

Title of Bachelor's thesis: The Reporting Requirement in the Construction Industry
– The actions taken to comply with the reporting requirement

Supervisor: Erkki Raudaskoski

Term and year of completion: Autumn 2014

Number of pages: 79 + 5

The aim of this Bachelor's thesis was to investigate the actions taken to comply with the information reporting requirement in the construction industry starting from 1 July 2014. The general purpose of the study was to perceive the process of reporting in practice as a whole from the construction site to the accounting company and onto the tax administration. Consequently, the objective was to form a general overview of the actions of the parties involved in the initial stage of the new requirement introduction. The goal of this project-based thesis was to create a concrete process description consisting of an illustrative flow chart of the actions and a verbal description of the realized reporting requirement process. The intention of the detailed account of the process is to offer the accounting firm client a development tool to supply services.

For the most part, the theoretical framework of the thesis is based on the legislation, the decisions and instructions of the tax administration on the information reporting requirement. The study was conducted using qualitative methods, such as observations of the accountant's duties in the accounting firm, and interviews of different the parties. According to the outline of the thesis, the interviewees consisted of representatives from the tax administration, an accountant from the client accounting firm as well as three construction firm customers. The empirical part focused on a survey of how the actions performed in practice correspond to the reporting instructions of the new legislation. In addition, the stream of information and the interviewees' opinions concerning problems and possible effects of the new regulations on the black economy were also investigated in this study.

As stated before, the intended impact of the new reporting requirement was to reduce black economy. This view hold by the tax administration differs from the other interviewees' opinions. Furthermore, it seems that the ideal situation with fluent reporting of contract information and employee details is not achieved at the moment. Due to the unfamiliarity with the law and the early stage of the study, some problems and development needs appeared in the actions of different interviewees. With the help of this survey and its final product, the process description, it will be possible for the client accounting firm to improve not only its own current operations but also its customers' ways of action to correspond to the legal obligations.

Keywords: construction, information reporting requirement, black economy, tax administration, accounting firms, processes, qualitative method

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	RAKENTAMISEEN LIITTYVÄ TIEDONANTOVELVOLLISUUS	9
2.1	Yleistä uudesta menettelystä.....	9
2.2	Tiedonantovelvollisuus liiketoimintamahdollisuutena	16
2.3	Yleinen uutisointi ja tiedottaminen tiedonantovelvollisuudesta	17
2.4	Tiedonantovelvollisuuteen liittyvät yleiset ongelmat	21
3	TILAAJAN VELVOLLISUUS ANTAA URAKKATIEDOT	23
3.1	Tiedonantovelvolliset.....	23
3.2	Tiedonantovelvollisuuden alaiset työt.....	24
3.3	Ilmoittamisen alaraja	27
3.4	Urakkatietojen tietosisältö.....	28
4	PÄÄTOTEUTTAJAN VELVOLLISUUS ANTAA TYÖNTEKIJÄTIEDOT	30
4.1	Tiedonantovelvolliset.....	31
4.2	Tiedonantovelvollisuuden alaiset työntekijät.....	32
4.3	Ilmoittamisen alaraja	33
4.4	Työntekijätietojen tietosisältö.....	34
5	TIETOJEN KERÄÄMISEN TOIMENPITEET: RAKENNUSLIIKKEET A, B & C	36
5.1	Kohdeyritykset.....	36
5.2	Urakka- ja työntekijätietojen keräykseen liittyvät toimenpiteet.....	37
5.3	Informaation saaminen ja yrityksen sisäinen tiedotus.....	39
5.4	Tiedonantovelvollisuuden ongelmakohdat ja vaikutukset harmaaseen talouteen	40
6	TIETOJEN VÄLITTÄMINEN: TOIMEKSIANTAJATILITOIMISTO	42
6.1	Uuden palvelun muotoilu: urakka- ja työntekijätietojen ilmoittaminen.....	43
6.2	Ilmoituksen lähettämiseen liittyvät toimenpiteet.....	45
6.3	Informaation saaminen ja siitä tiedottaminen asiakkaille	48
6.4	Tiedonantovelvollisuuden ongelmakohdat ja vaikutukset harmaaseen talouteen	49
7	TIETOJEN VASTAANOTTAMINEN JA HYÖDYNTÄMINEN: VEROHALLINTO.....	52
7.1	Ilmoitettujen tietojen käsittelyyn ja hyödyntämiseen liittyvät toimenpiteet.....	53
7.2	Tiedonantovelvollisuuden kehittyminen ja siitä tiedottaminen	55
7.3	Tiedonantovelvollisuuteen liittyvät ongelmallisuudet	57
7.4	Tiedonantovelvollisuuden vaikutukset harmaan talouden torjuntaan.....	59

8	TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	61
9	POHDINTA.....	69
	LÄHTEET.....	72
	LIITTEET	79

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä tarkasteltavana kohdeilmionä on Verohallinnon 1.7.2014 voimaan astunut päätös rakentamiseen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta. Uusin rakentamista koskeva sääntely linkittyy viime vuosina paljon näkyvillä olleeseen rakentamisalan harmaan talouden torjumiseksi annettujen säädösten ketjuun. Uusi menettelyvaatimus koskee rakennusurakan tilaajan urakkatietojen sekä rakennustyömaan pääurakoitsijan työntekijätietojen ilmoittamisvelvollisuutta.

Tiedonantovelvollisuuden ajankohtaisuuden ja julkisen näkyvyyden lisäksi toimeksiantajan tarve lakimuutoksen yksityiskohtaisempaan sisältötuntemukseen sekä oma työelämälähtöinen kiinnostus aihetta kohtaan toimivat merkittävimmin innoittajina tutkimuskohteen valinnassa. Työn taustalla vaikuttaa oululaisen tilitoimiston toimeksianto rakentamiseen liittyvän tiedonantovelvollisuuden selvittämisestä. Yhteistyössä toimeksiantajan yhteyshenkilön sekä tilitoimiston rakennusliikkeiden kirjanpidosta pääasiallisesti vastaavan kirjanpitäjän kanssa aiheen käsittelytapa muotoiltiin tilitoimiston käyttöön sopivaksi toiminnalliseksi selvitystyöksi. Tutkimusongelman ytimen muodostaa kysymys, miten uusia lakisääteisiä vaatimuksia pyritään toteuttamaan alkuvaiheessa käytettävissä olevilla tiedoilla, menettelytavoilla ja resursseilla. Toisin sanoen selvitystutkimuksen tarkoituksena oli hahmottaa kokonaiskuva lähtötilanteesta eli ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi käytännössä toteutettujen toimenpiteiden prosessiketjusta, joka ulottuu rakennustyömaalta tilitoimiston kautta verottajalle. Ongelmaa lähestyttiin seuraavien tutkimuskysymyksien avulla:

- Mitä toimenpiteitä tiedonantovelvollisuus edellyttää ilmoitusvelvolliselta?
- Kuinka tiedonantovelvollisuutta pyritään näin alkuvaiheessa käytännön toiminnassa toteuttamaan, eli kuinka tiedonantovelvollisuus etenee prosessina?
- Kuinka tiedonantovelvollisuuteen liittyvistä muutoksista on tiedotettu?
- Mitä ongelmakohtia tiedonantovelvollisuuden noudattamiseen mahdollisesti liittyy?
- Millaisia vaikutuksia tiedonantovelvollisuudella on harmaan talouden torjuntaan?
- Kuinka prosessia voitaisiin tulevaisuudessa kehittää vastaamaan paremmin ilmoitusvelvollisuuden vaatimuksia?

Selvitystyön taustalla oleva toimeksianto vaikuttaa aiheen käsittelyn lähestymistapaan, painotuksiin sekä rajauksiin. Toimeksiantajan näkökulman huomioiden yhtenä työn lähtökohtoletuksena

on tilitoimiston rooli tiedonantovelvollisuuden etenemisketjuun osallistuvana osapuolena. Näin olen tutkimuksen ulkopuolelle rajataan rakennuttajina toimivat kotitaloudet, jotka myös kuuluvat sääntelyn piiriin rakennuslupaa edellyttävien rakennushankkeiden osalta, sekä suuret rakennusalan yritykset, joiden kohdalla tyypillisesti yrityksen oma talousosasto tai -henkilöstö toteuttaa vaadittujen tietojen ilmoittamisen verottajalle.

Toiminnallisen opinnäytetyön konkreettisena tuotoksena tilitoimistolle luovutetaan selvitystyön päähavainnoista koostettu sanallinen, lomakemuotoon koostettu prosessikuvaus sekä prosessia havainnollistava prosessikaavio. Näiden on tarkoitus toimia lähtökohtakartoituksena ja tulevaisuuden kehitystyökaluna tilitoimiston oman palveluntarjonnan kehittämiseksi vastaamaan paremmin sekä omien asiakkaiden että Verohallinnon tarpeita ja vaatimuksia (liite 1). Tutkimusmenetelmänä käytetään laadullista tutkimusta, jossa tiedonhankintamenetelminä toimivat eri osapuolten edustajien haastattelut sekä kirjanpitäjän ilmoittamiseen liittyvien työtehtävien havainnointi toimeksiantajan toimitiloissa. Empiirisessä osuudessa osapuolilta pyritään selvittämään konkreettisten toimenpiteiden ja toimintamallien muutosten lisäksi myös lähtökohtatilannetta laajemmin taustoittavia tietoja, kuten ilmoitusvelvollisuuteen liittyvää tiedonsaantia ja -välittämistä, uuden lainsäädännön noudattamisen ongelmakohdiksi koettuja asioita sekä osapuolten mielipiteitä säännöstelyn hyödyllisyydestä osana harmaan talouden torjuntaa.

Tuloksissa ja johtopäätöksissä tutkimustyön tuloksena hahmottunutta lähtökohtatilanteen prosessikulkua peilataan opinnäytetyön keskeisimpään teoriaperustaan eli uuden lainsäädännön tietosisältövaatimuksiin. Opinnäytetyön aiheen ajankohtaisuuden ja tuoreuden takia aihetta käsittelevää tietokirjallisuutta on käytettävissä vain vähän. Tietoperusta pohjautuukin pitkälti Verohallinnon ohjeisiin ja päätökseen, tiedonantovelvollisuutta koskevaan lainsäädäntöön sekä eri toimijoiden alakohtaisiin tietolähteisiin. Toteutuneen prosessikulun ja teoriaperustan vertailun tuloksena on tarkoitus nostaa esille eri osapuolten tämänhetkisten toimintatapojen heikkoudet ja puutteellisuudet, joihin voidaan ongelmakohtien tiedostamisen myötä puuttua. Omien menettelytapojensa kehittämisen ohella tilitoimistolla on mahdollisuus vaikuttaa myös asiakasyrityksiensä toimintaan antamalla suosituksia tai ohjeita, joilla nämä voivat puolestaan sujuvoittaa omaa tiedonkeräystään. Rakennusliikkeiden ja asiakkaidensa tietoja välittävän tilitoimiston toimintatapojen kehittäminen puolestaan helpottaa edelleen myös Verohallinnon toimintaa, kun tulevaisuudessa toimitetut ilmoitukset vastaavat paremmin tiedonantovelvollisuudesta annettuja tietosisältövaatimuksia.

2 RAKENTAMISEEN LIITTYVÄ TIEDONANTOVELVOLLISUUS

Viime vuosina rakentamisan toimintaa vaikeuttanut harmaa talous on kansainvälistynyt entisestään ja sitä myöten muodostunut yhä vakavammaksi ongelmaksi aiheuttaen yhteiskunnalle merkittäviä tappioita sekä menetettyjen verotulojen että rehellisesti toimivien yritysten kilpailukyvyn heikentymisen muodossa (Verohallinto 2014c, viitattu 3.9.2014). Rakentamisalalla rehottavaan harmaaseen talouteen on kuitenkin viime aikoina puututtu aiempaa tehokkaammin sekä lainsäädännöllisin keinoin että rakennusalaalla toimivien tahojen vapaaehtoisten toimenpiteiden avulla (Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2014a, viitattu 3.9.2014). Verohallinto on vahvasti ollut mukana useilla suurilla rakennustyömailla ja pyrkii aktiivisella neuvonnalla ja valvonnalla ennaltaehkäisemään ongelmia ja ohjeistamaan verovelvollisia toimimaan oikein (Verohallinto 2014c, viitattu 3.9.2014).

Harmaaseen talouteen puuttumisen lakisäätteisiin keinoihin lukeutuvat esimerkiksi tilaajavastuuta koskeva säännös vuodelta 2007, joka velvoittaa rakentamispalvelun tilaajan selvittämään urakoitsijan tai alihankkijan luotettavuuden. Vuonna 2011 puolestaan otettiin käyttöön rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus, minkä seurauksena aliorakointiketjutetuissa projekteissa arvonlisäveron tilittämisestä vastaa palvelun myyjän sijaan sen ostaja. Vuonna 2012 uusilla rakennustyömailla ja keväällä 2013 jo käynnissä olevilla työmailla astui voimaan säännös, joka edellyttää veronumerollisen, kuvallisen tunnustekortin käyttöä kaikilta rakennusmaalla työskenteleviltä työntekijöiltä. Tuoreimpana lisäyksenä tähän lakimuutosten sarjaan kytkeytyy opinnäytetyön kohdeilmionä tarkasteltava, syksyllä 2014 voimaanastunut rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus, joka velvoittaa rakennusurakan päätoteuttajan ilmoittamaan tiedot työmaalla työskentelevistä henkilöistä ja urakan tilaajan antamaan tiedot tilaamistaan urakoista kuukausittain Verohallinnolle. (Helsingin Sanomat 2014, viitattu 3.9.2014.)

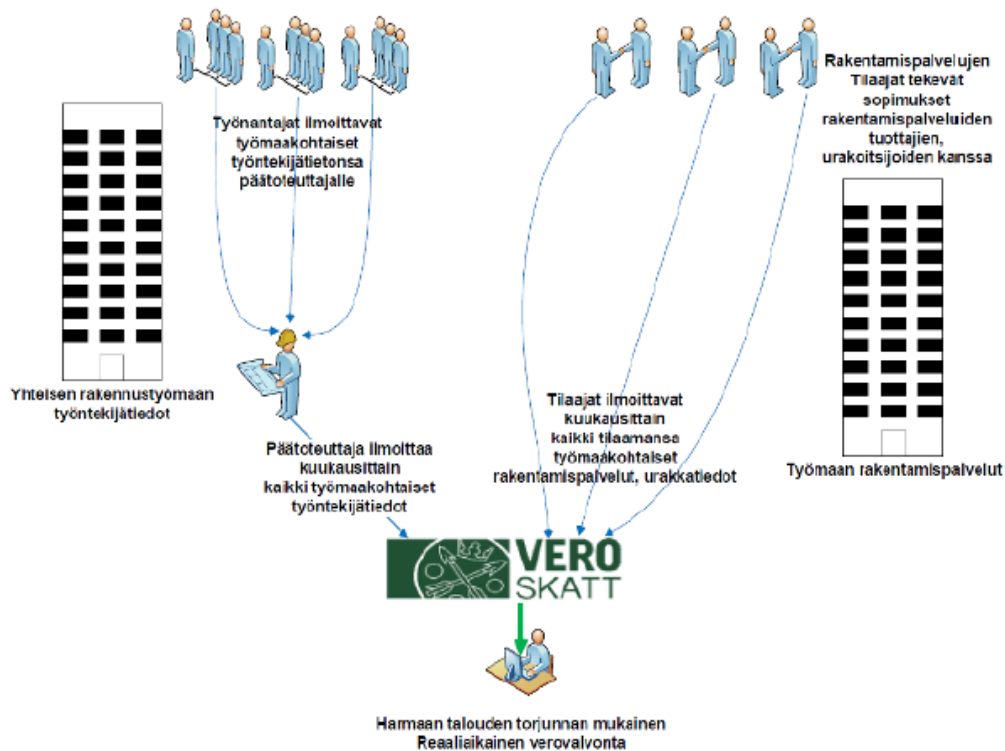
2.1 Yleistä uudesta menettelystä

Uusimmat lakisäätteiset toimenpiteet harmaan talouden torjumiseksi perustuvat äskettäin voimaan astuneeseen rakentamiseen liittyvään tiedonantovelvollisuutta koskevaan Verohallinnon päätökseen, jota sovelletaan ensimmäisen kerran heinäkuulta 2014 annettaviin urakka- ja työntekijätietoihin (Verohallinto 2014n, viitattu 3.9.2014). Päätös perustuu lailla verotusmenettelystä annetun

lain muuttamisesta (363/2013) verotusmenettelylain (1558/1995) 15 b §:n 5 momentin, 15 c §:n 2 momentin ja 15 d §:n 4 momentin uusiin säännöksiin sekä lailla työturvallisuuslain muuttamisesta (364/2013) muutettuun työturvallisuuslain (738/2002) 63 §:n 2 momenttiin ja lakiin lisättyihin 52 b ja 53 §:iin.

Työntekijätietojen osalta rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus koskee yhteisen rakennustyömaan päätoteuttajan velvollisuutta ilmoittaa tiedot rakennustyömaalla työskentelevistä työntekijöistä (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:15b.1 §), mikäli rakennushankkeen työmaakohtainen kokonaissumma ilman arvonalisäveroa kohoaa yli 15 000 euroon (Verohallinto 2014f, viitattu 4.9.2014). Rakennusurakkaa koskevien urakkatietojen tiedonantovelvollisuus puolestaan kuuluu rakentamispalvelun tilaajalle, jonka tulee toimittaa vaaditut tiedot niistä yrityksistä, joilta se tilaa rakentamispalvelua (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:15c.1 §). Tiedonantovelvollisia ovat kaikki rakentamispalvelua tilaavat tahot niistä urakoista, joista tilaaja on tehnyt sopimuksen (Verohallinto 2014g, viitattu 4.9.2014). Urakkailmoituksen alaraja, 15 000 euroa, määräytyy sopimuskohtaisesti, jolloin yhtenä sopimuksena pidetään kutakin erillistä tilausta, jonka vastike määräytyy eri perustein. Raja-arvojen ylittyessä ilmoitusvelvollisen tulee antaa vaaditut tiedot viimeistään kohdekuukautta toiseksi seuraavan kuun viidentenä päivänä. (Verohallinto 2014n, viitattu 3.9.2014.)

Alla olevassa Verohallinnon ohjeisiin sisällytetyssä havainnollistamiskuvassa esitellään tiedonantovelvollisten tahojen ja toimintaketjun etenemisen lisäksi tiedonantovelvollisuuteen liittyvät ydinkäsitteet (kuvio 1). Verohallinnon päätöksessä ja ohjeistuksissa on käytetty runsaasti rakentamiseen liittyvää termistöä, joiden täsmällinen määrittely on ilmoitusvelvollisuuden soveltamisen kannalta ratkaisevaa. Päätöksessä käytettyjen käsitteiden määrittelyn lähteinä toimivat rakentamista koskevan lainsäädännön ohella Rakennusurakan yleisissä sopimusehdoissa (YSE 1998) avatut termit, rakennustyön turvallisuudesta annettu valtioneuvoston asetus (205/2009) sekä asetuksen taustaselvityksenä aluehallintoviraston alaisen työsuojeluhallinnon rakennusalan valvonnan koordinaatioryhmän laatima rakennustyötä ja yhteistä rakennustyömaata koskeva muistio (19.6.2014).

KUVIO 1. Rakentamiseen liittyvän tiedonantovelvollisuuden etenemisketju (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014)

Rakennuttaja on luonnollinen tai juridinen henkilö tai taho, jonka lukuun pääurakoitsija tekee rakennustyön ja joka viimekädessä vastaanottaa työn tulokset. *Urakoitsijalla* tarkoitetaan yleisesti rakennusurakan tilaajan sopimuskumppania, joka on sitoutunut aikaansaamaan urakkasopimuksessa määritellyn rakennustyön tuloksen. Rakennuspalvelun *tilaajana* eli rakennuspalvelua suorittavan urakoitsijan sopimuskumppanina voi toimia joko rakennuttaja tai urakoitsija. *Pää toteuttajalla* viitataan useimmissa tapauksissa *pääurakoitsijaan*, joka on rakennuttajaan sopimussuhteessa oleva urakoitsija, jonka asema on nimetty urakkasopimuksessa ja jolle kuuluvat sopimuksen mukaisesti työmaan johtovelvollisuudet. (Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry & Rakennustietosäätiö 1998, viitattu 3.9.2014.)

Rakennusurakalla tarkoitetaan urakkasuoritusta eli urakoitsijan suorittamia toimenpiteitä tilaajan ja urakoitsijan välisessä allekirjoitetussa urakkasopimuksessa määriteltyjen velvollisuuksien täyttämiseksi. Pääurakan lisäksi rakennustyömaalla voi olla myös *sivu-urakoita* suorittavia *sivu-urakoitsijoita*, jotka tekevät rakennuttajan kanssa sovittua, pääurakkaan kuulumatonta työtä. *Aliurakalla* puolestaan viitataan urakoitsijan tilauksesta tälle suoritettavaa työtä, jonka tekee toinen urakoitsija, *aliurakoitsija*. (Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry & Rakennustietosäätiö 1998, viitattu

3.9.2014.) *Rakentamispalvelun* käsite puolestaan nojaa arvonlisäverolain (1501/1993 4:31.3 §) määritelmään rakentamispalvelusta, jonka lisäksi rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus koskee myös määritelmän ulkopuolelle rajattuja rakennustelineiden pystytys- ja purkutöitä sekä työvoiman vuokrausta kyseisiä töitä varten (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014).

Valtioneuvoston asetuksessa rakennustyön turvallisuudesta (205/2009 1:2 §) määritelty *yhteinen rakennustyömaa* tarkoittaa työpaikkaa, jolla tehdään "asetuksen soveltamisalassa tarkoitettua työtä ja jolla samanaikaisesti tai peräkkäin toimii useampi kuin yksi työnantaja tai itsenäinen työsuorittaja." Yhteisen työmaan muodostumista on käsitelty yksityiskohtaisemmin työnsuojeluhallinnon rakennusalan koordinaatioryhmän muistiossa, jonka laadintaan on osallistunut myös Rakennusteollisuus RT, Rakennusliitto ry ja Ammattiliitto Pro.

Urakka- ja työntekijätietojen antamisen ajankohta ja menettelytapa määritellään Verohallinnon ohjeistuksessa verotusmenettelylakia täsmällisemmin. Verotusmenettelylain (1558/1995 4:15b.5 §) sääöksessä Verohallinnolle annetaan oikeus määrätä velvollisuuden täyttämisen tarkemmista määräajoista ja menetelmistä: "Verohallinto antaa tarkempia määräyksiä annettavista tiedoista, tietojen antamisen ajankohdasta ja tavasta – –." Verohallinnon ohjeistuksen mukaan urakka- ja työntekijätiedot on annettava Verohallinnolle työmaakohtaisesti kuukausittain, viimeistään kohdekuukautta toiseksi seuraavan kuukauden viidentenä päivänä. Mikäli määräpäivä ajoittuu viikonloppuun tai muulle pyhäpäivälle, on ilmoitus annettava seuraavana arkipäivänä. Perusilmoituksella annettavia tietoja ei voida ilmoittaa etukäteen, vaikka jo ennakolta olisikin tiedossa, ettei yrityksellä ole toimintaa työmaalla tiettyjen kuukausien aikana tai ettei joku työntekijöistä työskentele tiettyinä kuukausina lainkaan. Tällöin kohdekuukaudelta on annettava Ei toimintaa -ilmoitus. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Ilmoitusvelvollisuus koskee heinäkuulta 2014 ja sen jälkeiseltä ajalta annettavia tietoja, vaikka työmaa olisikin ollut olemassa jo ennen uuden lain voimaan astumista. Tämä tarkoittaa, ettei urakkatiedoistaan tiedonantovelvollisen tarvitse ilmoittaa ennen heinäkuuta tehtyjä töitä tai niistä maksettuja suorituksia. Mikäli tiedonantovelvollinen on kuitenkin päättänyt valita urakkatietojensa ilmoittamisperusteeksi suorite- tai maksuperusteen sijasta laskutusperusteen, on yrityksen mahdollista ilmoittaa aikaisemmin tekemänsä työt, mikäli suoritus laskutetaan heinäkuussa tai sen jälkeen. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Urakkatietojen ilmoittamiseen sovelletaan pääsääntöisesti suoriteperustetta, jolloin tilaaja ilmoittaa laskutetut määrät siltä kohdekuukaudelta, jonka aikana urakka on suoritettu ja luovutettu tilaajalle. Mikäli urakan kokonaissumma on jaettu urakan aikana suoritettaviin maksueriin, voidaan ilmoittamisessa soveltaa maksuperustetta, eli kohdekaudelta ilmoitetaan laskutetut maksuerät. Laskutusperustetta voidaan soveltaa tilanteissa, joissa valmistunut urakka laskutetaan kerralla luovutuksen yhteydessä. Tällöin tilaaja ilmoittaa laskutetun määrän sen kuukauden urakkailmoituksella, jonka aikana tätä on laskutettu, jolloin laskun antamispäivämäärä määrää ilmoitettavan kohdekauden. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.) Ilmoitusta annettaessa on kuitenkin tärkeää huomata, että tiedot tulee antaa joko maksetusta tai laskutetusta määrästä, ei molemmista (Lindroos & Vuori, luento 6.10.2014).

Urakkatietojen antamista edellyttävä rakennustyö ja sitä myöten tiedonantovelvollisuus katsotaan alkaneeksi, kun rakennustyöt tosiasiallisesti aloitetaan eli työmaalla suoritetaan ensimmäistä työtehtävää, vaikka lupia tai ilmoituksia ei olisikaan vielä tehty tai työstä laskutettu. Mikäli tilaaja on ennen töiden alkamista maksanut ennakkomaksuja, tulee näistä tiedoista antaa maksukuukautena tieto ilmoituksen ennakkomaksut-kohdassa sekä urakan yhteissummassa. (Verohallinto 2014b, viitattu 3.9.2014.) Ennakkomaksut siis ilmoitetaan vain kerran ennen urakan alkua suoritetuista maksuista, eikä niitä tule sekoittaa urakan aikana suoritettaviin maksueriin (Lindroos & Vuori, luento 6.10.2014). Mikäli jo ensimmäisen työnantajan aloittaessa on etukäteen tiedossa, että myöhemmissä työvaiheissa työmaalle tulee lisää työnantajia, astuu tiedonantovelvollisuus voimaan jo ensimmäisen työnantajan aloittaessa työnsä (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014).

Vastaavasti työmaa katsotaan päättyneeksi, kun työ on luovutettu tilaajalle. Urakkatietojen kohdalla tiedonantovelvollisuus pääsääntöisesti päättyy tähän hetkeen, vaikka jälkeinpäin suoritettaisiin takuuajan puitteissa mahdollisia jälki- tai korjaustöitä. Mikäli takuuajana tilataan erikseen veloitetta-
via lisätöitä, tai työmaan päättymisen jälkeen laskutetaan työmaa-aikaisesta urakkasuorituksesta, on niistä kuitenkin ilmoitettava erikseen Verohallinnolle. Tiedonantovelvollisuuden päättymistä tarkastellaan urakkatietojen kohdalla sopimuskohtaisesti, eli esimerkiksi aliorakoitsijan ja pääurakoitsijan sekä pääurakoitsijan ja rakennuttajan välisissä sopimussuhteissa ilmoitusvelvollisuuden päättyminen määräytyy erikseen. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Koska tiedonantovelvollisuus edellyttää työmaakohtaisten tietojen antamista, voi monilla työmailla työskentelevällä yrityksellä olla useita urakka- tai työntekijäilmoituksia edellyttäviä kohteita. Tällöin

on yrityksen päätettävissä, antaako kunkin työmaan tiedonantovelvollinen taho vaaditut tiedot suoraan Verohallinnolle, vai lähetetäänkö eri työmailta kootut tiedot yhtenä, työmailtain eriteltynä tiedostona joko yrityksen omasta taloushallintoyksiköstä tai kolmannen osapuolen, esimerkiksi tilitoimiston, välityksellä. Kohdekuukaudelta annettavat tiedot ilmoitetaan perusilmoituksella, jonka onnistuneen lähetyksen jälkeen ilmoittajalle annetaan yksilöllinen, kuukausittain vaihtuva ilmoitustunnus ja tieto ilmoituksen lähettämisaikakohdasta. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Perusilmoituksen yhteydessä saatua ilmoitustunnusta tulee käyttää, mikäli kohdekuulta annettuja tietoja halutaan myöhemmin korjata tai kokonaan poistaa. Sähköisellä korjausilmoituksella tapahtuva tietojen muuttaminen edellyttää aina kaikkien tietojen ilmoittamista uudelleen, vaikka perusilmoituksella olisikin annettu useamman työmaan virheettömät tiedot ja muutoksia tehtäisiin esimerkiksi vain yhtä työmaata koskeviin tietoihin. Taannehtivasti tietoja voidaan korjata oma-aloitteisesti kohdekuukautta seuraavan 12 kuukauden aikana. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.) Verohallinnon lähettämien asiakaskirjeiden, joissa tiedonantovelvollista kehoitetaan korjaamaan kirjeessä mainitut virheelliset ilmoitustiedot, eräpäivä on kuitenkin sitova, eikä sitä koske yleinen oma-aloitteista tietojen korjaamista koskeva 12 kuukauden määräaika. Asiakkaalla on kuitenkin mahdollisuus pyytää Verohallinnolta lisää aikaa tietojen korjaamista varten esimerkiksi tiedonsaantiongelmien vedoten. (Lindroos & Vuori, luento 6.10.2014.) Osa tiedoista voidaan kuitenkin muuttaa seuraavan kuukauden perusilmoituksella ilman erillistä korjausilmoitusta. Poikkeustapauksessa, kuten esimerkiksi tilanteessa, jossa edellisen kuukauden tiedot annetaan vahingossa samoina seuraavalta kuulta, aikaisemmin lähetetty tiedosto voidaan kokonaan poistaa poistoilmoituksella, jonka jälkeen kohdekuukaudelta voidaan antaa uusi perusilmoitus. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Reaaliaikaisen valvonnan turvaamiseksi Verohallinto edellyttää muilta kuin rakennuttajina toimivilta yksityishenkilöiltä tietojen ilmoittamista sähköisessä muodossa. Tällöin tiedot on annettava joko manuaalisesti Suomi.fi-palvelun verkkolomakkeella tai ohjelmistojen tuottamia tietoja lähetettäessä Ilmoitin.fi-palvelun kautta, eikä esimerkiksi tietojen antaminen tai muuttaminen puhelimitse ole mahdollista. Yksityishenkilöiden kohdalla ilmoittajan on tunnistauduttava ilmoituspalveluun joko pankkitunnuksin tai sirullisen henkilökortin avulla, kun taas yrityksen tai yhteisön puolesta tietoja antavalta edellytetään Katso-tunnistetta ja kausiveroilmoittajan tai vertailutietojen ilmoittajan roolin käyttämistä. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Verotusmenettelylaissa veloitetaan tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvaa ilmoittamisvelvollista säilyttämään työntekijätietoja sisältävät luettelot kuuden vuoden ajan työmaan valmistumisvuoden

päättymisestä laskettuna (Laki verotusmenettelystä 1558/1995, 3:15b.4 §). Urakkatietojen osalta vastaavaa säännöstä ei kyseisestä laista löydy, jolloin sovellettavaksi tulee kirjanpitovelvollisen yleinen säilyttämisvelvollisuus raportoinnin kohteena olevasta materiaalista. Kirjanpitolain mukaan kirjanpitoaineistoa tulee säilyttää vähintään kuusi vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt. (Kirjanpitolaki 1336/1997 2:10.2 §.)

Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä voi seurata täysin sadan euroin määrättäviä sanktioita. Tiedonantovelvolliselle voidaan määrätä enintään 2 000 euron suuruinen laiminlyöntimaksu ilmoituksessa esiintyvistä vähäisestä puutteellisuudesta tai virheestä, ilmoituksen myöhästymisestä tai virheellisestä tietojenantotavasta, jollei tiedonantovelvollinen ole korjannut asiaa Verohallinnon kehotuksesta huolimatta. Vasta kehotuksen jälkeen lähetetystä ilmoituksesta tai olennaisesti puutteellisenä/virheellisenä annetuista tiedoista voidaan määrätä maksimissaan 5 000 euron suuruinen sanktio. Suurin mahdollinen laiminlyöntimaksu, 15 000 euroa, on puolestaan määrättävissä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta annetusta, olennaisesti vääriä tietoja sisältävästä ilmoituksesta tai ilmoituksen kokonaan antamatta jättämisestä. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995, 3:22a.1–3 §.)

Sen sijaan laiminlyöntimaksua ei määrätä työmaan työntekijätiedoista tiedonantovelvolliselle pääurakoitsijalle, mikäli työmaalla työskentelevän työnantajan tai itsenäisen työnsuorittajan laiminlyönnin johdosta tälle annetut tiedot ovat puutteellisia tai virheellisiä. Lisäehtoina päätoteuttajan sanktio vapaudelle on, ettei tämän voitu kohtuudella edellyttää tienneen tietojen puutteellisuudesta tai virheellisyydestä. Lisäksi tämän tulee ilmoittaa toisen osapuolen laiminlyönnistä Verohallinnolle. Rakennuttajana toimivalle yksityishenkilölle laiminlyöntimaksu voidaan määrätä, mikäli tämä laiminlyö tiedonantovelvollisuutensa kokonaan tai jättää urakan loppukatselmuksen yhteydessä esittämättä rakennusvalvontaviranomaiselle Verohallinnon antamaa todistusta ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995, 3:22a.5–6 §.)

Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä seuraava toinen mahdollinen sanktiomuoto, ennakkopereintärekisteristä poistaminen, on laiminlyöntimaksuun nähden toissijainen. Ennen rekisteristä poistamista tiedonantovelvolliselle kuitenkin lähetetään kuulemiskirje ja annetaan mahdollisuus laiminlyöntien korjaamiseen. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

2.2 Tiedonantovelvollisuus liiketoimintamahdollisuutena

Muuttuneen lainsäädännön myötä ilmoitusvelvolliset tahot joutuvat pohtimaan yritykselleen sopivia toimintatapoja uusien velvollisuuksiensa hoitamiseksi. Rakennusyritysten ohella myös tilitoimistot joutuvat omalta osaltaan päättämään, lähtevätkö tukemaan asiakkaitaan uusien velvoitteiden täyttämässä ja tarjoavatko Verohallinnon vaatiman raportoinnin tilitoimistopalveluna (Mäkinen 2014, viitattu 6.9.2014). Taloushallintoalan toimijoiden mahdollisuudet muutoksessa perustuvat tilitoimiston ammattilaisten kokemukseen oikean tiedon hankkimisesta, asiakkaille sopivien ratkaisujen löytämisestä ja muusta Verohallinnolle tehtävästä raportoinnista (Huhtamäki 2014, viitattu 6.9.2014; Mäkinen 2014, viitattu 6.9.2014). Raportoinnin toteuttaminen tilitoimiston palveluna edellyttää entistä tiiviimpää yhteistyötä asiakkaiden kanssa, koska osa vaadittavista tiedoista perustuu tilitoimiston asiakkaiden näiden omien asiakkaidensa kanssa tekemiin sopimuksiin ja tilauksiin. Lisähaasteensa tuo myös tietojen poimiminen raportoinnin kohteena olevien urakoiden ostolaskuista ja tietojen kohdentaminen työmaittain. (Mäkinen 2014, viitattu 6.9.2014.) Taloushallintoalalla nähdäänkin tilitoimistojen olevan merkittävässä roolissa uusien velvoitteiden läpiviemisessä erityisesti pk-sektorin rakennusyrityksissä (Huhtamäki 2014, viitattu 6.9.2014).

Taloushallintoliitto on kehittänyt yhteistyössä Suomen Tilaajavastuu Oy:n kanssa tilitoimistojen asiakaspalvelutoimintaa helpottavia ratkaisuja. Tilaajavastuun Veronumero.fi-palvelun Työmaarekisteri- ja Ilmoita -palvelut tarjoavat erityisesti pienille rakennusalan yrityksille, joilla ei ole käytössä automaattista tiedonsiirtoa mahdollistavaa kulunvalvontajärjestelmää, mahdollisuuden hoitaa raportointivelvollisuutensa tilitoimiston avustuksella. Työmaarekisteri-palvelun avulla tilitoimisto voi hoitaa urakoitsijana toimivien asiakasyritystensä yritys- ja henkilötietojen ilmoittamisen sekä tarjota urakkalaskujen raportointia helpottavaa verkkolaskupalvelua, jossa lähetetyltä urakkalaskulta tiedot siirretään automaattisesti työmaittain kohdistettuina Työmaarekisteriin. Rakentamispalvelun tilaajina toimivien asiakkaiden puolesta tilitoimisto voi ilmoittaa aliurakoitsijan tiedot, urakkasopimustiedot sekä verkkolaskuilta tulleet urakkalaskutiedot. Rakennustyömaan päätoteuttajan puolesta tilitoimisto voi hoitaa työntekijäluettelon ilmoittamisen sekä auttaa työmatietojen perustamisessa ja ylläpidossa. Palvelun käyttäminen edellyttää Luotettava kumppani -sopimusta Tilaajavastuu Oy:n kanssa, jolloin myös Veronumero.fi:n Ilmoita-palvelu on tilitoimiston käytettävissä. (Mäkinen 2014, viitattu 6.9.2014.)

Tilitoimistojen ohella tiedonantovelvollisuus on nähty uutena liiketoimintamahdollisuutena myös muiden yrityspalveluyritysten parissa, ja Internetistä löytyykin useita tiedonkeruu- ja ilmoituspalveluita markkinoivia palveluntarjoajia. Esimerkiksi Ilmoitusvelvollisuus.fi-sivusto tarjoaa rakentamispalvelun tilaajille sekä pää- ja aliurakoitsijoille verkossa toimivaa palvelua, joka kattaa työntekijä- ja urakkatietojen keruun sekä raportoinnin verottajalle (Ilmoitusvelvollisuus.fi 2014, viitattu 6.9.2014). Vastaavanlaisia ilmoituspalvelutuotteita ovat esimerkiksi rakennuttajille ja kiinteistönomistajille kohdistettu BEM-ilmoitin (Buildercom Oy 2014, viitattu 6.9.2014), hankkeiden kustannusvalvontaan keskittyvä Scudo Pro -tuote (Scudo Solutions Oy, viitattu 6.9.2014), kokonaisvaltaiseen työmaavalvontaan kehitetty RamiSmart-järjestelmä (Ramirent 2014, viitattu 6.9.2014) sekä yksityishenkilöille suunnattu Raksaloki-verkkopalvelu (Miltton 2014, viitattu 6.9.2014).

Ohjelmistopuolella on vastaavasti jalostettu urakkaraportoinnin automatisointiin, hankkeiden suunnitteluun ja kustannusseurantaan keskittyviä työkaluja, joiden avulla lakivelvoitteiden noudattamista pyritään helpottamaan tietojen manuaalista syöttämistä vähentämällä (Pandia Oy 2014, viitattu 6.9.2014). Taloushallinnon sovelluspalveluita tuottavien yritysten kohdalla lakimuutokset on huomioitu esimerkiksi asiakkaille tarjottavina erillisinä lisäpalveluina, joiden avulla helpotetaan aliurakoitsijan ja tilaajan tarvitsemien tietojen keräämistä ja mahdollistetaan osto- ja myyntiraportointi työmaittain ja toimittajittain (Visma Finvalli Oy, viitattu 6.9.2014).

2.3 Yleinen uutisointi ja tiedottaminen tiedonantovelvollisuudesta

Rakentamiseen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta on uutisoitu näkyvästi ja lain voimaanastumisajankohdan lähestyessä yhä kiihtyvään tahtiin sekä yleisessä mediassa että ilmoitusvelvollisuuteen osallistuvien tahojen alakohtaisissa tiedotusvälineissä. Monet pitävät tulevaa menettelyä käännettyä arvonlisäverotustakin monimutkaisempana ja toteutustavaltaan byrokraattisena, vaikka itse tavoite, rakennusalan harmaan talouden torjunta, nähdäänkin hyvänä ja tärkeänä. (Yrittäjäsanommat 2014, viitattu 4.9.2014.)

Yleisen uutisoinnin lisäksi tulevista muutoksista on informoitu rakennusalan sisäisessä tiedotuksessa tiedonantovelvollistahoille kohdistetusti. Rakentajien suosimien verkkoyhteisöjen sivustoilla, kuten esimerkiksi Urakkamaailma.fi-sivuilla, muistutetaan erityisesti ilmoitusvelvollisia kotitalouksia tulevasta lakimuutoksesta (Remonttibulevardi Oy 2014, viitattu 4.9.2014). Rakentaja.fi-sivuilla puo-

lestaan korostetaan ilmoitusvelvollisuuden perussisällön esittelyn ja yleisohjeistuksen lisäksi ilmoitusvelvollisuuden vaikuttavan myös isännöitsijöiden työhön ja taloyhtiöiden toimintaan (Sanoma Media Finland Oy 2014, viitattu 4.9.2014).

Rakennusalan järjestöjen edustajat ovat puolestaan laatineet aiheesta yhteistyössä alan merkittävimpien toimijoiden kanssa *Opas rakentamisen tiedonantovelvollisuudesta* -nimisen kirjallisen perusohjeistuksen, joka on saatavilla eri rakennusyhteisöjen sivustoilta. Tiiviissä muodossa olevan ilmoitusvelvollisuusinfon lisäksi oppaassa annetaan ohjeita myös muista rakennustoimintaa koskevista velvollisuuksista, kuten kuvallisen henkilötunnisteen käyttövelvoitteesta ja ajantasaisen työntekijäluettelon ylläpitämisestä. (Rakennusteollisuus RT ry, Rakentamisen Laatu RALA ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Tilajaavastuu Oy, Sähkö- ja Teleurakoitsijaliitto STUL ry & Talonrakennusteollisuus ry 2014, viitattu 4.9.2014.) Viime keväänä rakennusalalla toimivat järjestäytyneet työnantajat ja niiden edustaja Rakennusteollisuus RT tiedottivat muutoksista myös osallistuessaan valtakunnalliselle kiertueelle ja alan messutapahtumille (Rakennusliitto ry 2014a, viitattu 4.9.2014).

Rakennusalan sisäisessä viestinnässä on niin ikään korostettu alan omavalvonnan merkitystä, eli järjestötahot ovat suositelleet jäsenilleen lainsäädännön velvoitteita pidemmälle meneviä toimenpiteitä harmaan talouden torjumiseksi. Esimerkiksi rakennushankkeiden tilaajia ja kiinteistönomistajia edustava RAKLI ry ohjeistaa tilaajina toimivia jäseniään edellyttämään pääurakoitsijoiltaan entistä tiukempaa työntekijöiden työmaakohtaista valvontaa, rajoittamaan aliurakointiketjujen pituutta, hyväksyttämään kaikki aliurakoitsijat rakennuttajalla sekä tekemään itse pistokoeluontoisia kulkulupatarkastuksia työmailleen. Urakkasopimukseen tulisi lisäksi sisällyttää työntekijöiden perehdyttämistä koskevat osiot sekä määritellä niissä sopimuksen rikkomisesta aiheutuvat sanktiot. Alan yhteisenä tavoitteena on saada rakennusalalla toimivat luotettavat yritykset mukaan Tilajaavastuu.fi:n Luotettava Kumppani -ohjelmaan, joka helpottaa tilaajavastuulain edellyttämien tietojen tarkistamista. (Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2014b, viitattu 3.9.2014.)

Rakennusalan yrittäjien lisäksi tiedonantovelvollisuus vaikuttaa myös taloushallintoalan toimijoihin ja herättää luonnollisestikin kiinnostusta myös tilitoimistoalalla. Taloushallintoliiton Tilisanomat-lehden kolumnissa tiedonantovelvollisuutta pidetään yhtenä Suomen historian suurimpana harmaan talouden torjuntaan tähtäävänä lakimuutoksena. Maailmankin mittakaavassa raportointivelvoite on alan suurimpia, ja sen toimivuutta seurataan mielenkiinnolla useissa maissa. Sekä hallituksessa että rakennusalan omien toimijoiden keskuudessa sääntelyn toivotaan vähentävän harmaata taloutta ja sitä myöten tervehdyttävän alan toimintaa. (Ahvenniemi 2014, viitattu 6.9.2014.)

Lainsäädäntöä toteuttavana ja toimeenpanevana tahona Verohallinnolla on luonnollisesti keskeinen rooli muutoksista tiedottamisessa. Yleisten ohjeiden lisäksi Verohallinnon sivuille on lisätty erillinen Usein kysytyt kysymykset -osio, jossa otetaan jatkuvasti päivittäen kantaa tiedonantovelvollisuudesta esitettyihin yksittäisiin, tapauskohtaisiin kysymyksiin (Verohallinto 2014m, viitattu 8.9.2014). Tulevaisuudessa Verohallinnon sivuilta löytyvään ohjeeseen ei olla tekemässä merkittäviä muutoksia tai lisäyksiä, vaan mahdollisia täsmennyksiä tuodaan esille nimenomaan kysymyspalstan välityksellä (Lindroos & Vuori, luento 6.10.2014). Rakentamisilmoituksiin liittyen vero.fi-sivuilla annetaan yritysten ja yhteisöjen lisäksi kohdistettuja ohjeita myös muille tiedonantovelvollisille tahoille, kuten kotitalouksille, kunnille ja asunto-osakeyhtiöille (Verohallinto 2014h, viitattu 6.9.2014).

Muuta informaatiotarjontaa edustavat esimerkiksi yksityiskohtaiset tietuekuvaukset vaadittavista työntekijä- ja urakkatiedoista (Verohallinto 2014f & 2014g, viitattu 4.9.2014) sekä listaus vielä vuoden 2014 puolella hyväksyttävistä puutteellisista tiedoista (Verohallinto 2014a & 2014b, viitattu 6.9.2014). Kirjallisen materiaalin lisäksi Verohallinto on järjestänyt aihetta käsitteleviä verkkoseminareja (Vuori 2014, viitattu 6.9.2014), asiakastilaisuuksia (Verohallinto 2014l, viitattu 6.9.2014) sekä koulutuksia (Verohallinto 2014k, viitattu 6.9.2014). Verohallinnon sivuilta löytyvät myös yleisohjeet sähköiseen ilmoitusmenettelyyn videoleikkeiden muodossa (Verohallinto 2014h, viitattu 6.9.2014). Yksityiskohtaisemmat ohjeet annetaan ilmoittamiseen käytettävien Ilmoitin.fi (Ilmoitin.fi 2014, viitattu 6.9.2014) sekä Suomi.fi -palveluiden (Suomi.fi 2014a & 2014b, viitattu 6.9.2014) omilla sivustoilla.

Ohjeistuksen ja neuvonnan lisäksi Verohallinto on raportoinut tiedonantovelvollisuushankkeen etenemisestä. Syyskuun lopussa julkaistussa ensimmäistä ilmoituskertaa koskevassa Verohallinnon tiedotteessa uutisoitiin heinäkuulta annettujen rakentamisilmoitusten lukumäärän, 61 262 kappaletta, jääneen ennakoitua pienemmäksi. Elokuun jätettyjä rakentamisilmoituksia koskevassa tiedotteessa puolestaan ilmoituksia kerrottiin annetun jo tuplasti enemmän, yhteensä 121 734 kappaletta. Heinäkuulta urakkatietoja ilmoittaneita tiedonantovelvollisia oli 7 500, työmaita 24 856 ja ilmoituksessa mainittuja eri urakoitsijoita 18 963, jotka toimivat 65 966 eri urakassa. Elokuun osalta vastaavat ilmoitusaktiivisuutta kuvaavat luvut olivat niin ikään kasvaneet: urakkatietoja ilmoittaneita tiedonantovelvollisia oli 8 415, työmaita 27 692 ja eri urakoitsijoita 20 415. Heinäkuun työntekijätietoja antoi 4 128 tiedonantovelvollista 13 331 eri työmaalta, joilla työskenteli yhteensä 116 213 työntekijää. Toisella ilmoituskerralla työntekijätiedoistaan tiedonantovelvollisista ilmoituksen antoi 4 165

ilmoittajaa 14 763 eri työmaalta 129 603 työntekijää koskien. Heinäkuun osalta urakoiden kokonaisarvo oli 28,9 mrd. euroa ja elokuussa 25,3 mrd. euroa, mutta osa urakkasummista puuttuu, koska ensimmäisen puolen vuoden ajan on käytössä siirtymäkauden puutteellisena hyväksyttävä menettely. (Verohallinto 2014i, viitattu 29.9.2014; Verohallinto 2014j, viitattu 4.11.2014.)

Annettujen ilmoitusten määrien lisäksi uutisoinnissa on nostettu esille myös ilmoituksissa esiintyneet virheellisydet, joista tyypillisimpiä olivat tietojen esitystapaan liittyvät muotovirheet sekä annettujen tietojen ristiriitaisuus eli tilanteet, joissa veronumero, syntymäaika ja henkilötunnus eivät täsmää. Heinäkuun osalta työntekijän veronumeroa ja/tai syntymäaika ja ulkomaisia y-tunnuksi koskevia virheitä esiintyi noin 16 000 kappaletta. Elokuuta koskevissa ilmoituksissa sen sijaan kyseisiä virheitä esiintyi runsaan asiakasohjauksen ansiosta huomattavasti vähemmän, alle 3 000. (Verohallinto 2014d, viitattu 31.10.2014.)

Ensimmäisen ilmoituskerran virheisiin liittyen Verohallinto lähetti tiedonantovelvollisille asiakkailleen noin 12 000 selvityspyyntökirjettä. Selvityspyyntöjen lisäksi tiedonantovelvollisille lähetettiin myös asiakasta informoivia ohjauskirjeitä, joiden perusteella aiemmin annettua ilmoitusta ei tarvitse muuttaa, mutta kirjeessä annettuja tietoja suositellaan käyttämään tulevissa ilmoituksissa. Asiakasta voidaan esimerkiksi tiedottaa siitä, että tämän ilmoittamisessa tiedoissa esiintyneen yrityksen y-tunnus on muuttunut tai ulkomaalaisella vat-tunnuksella ilmoitetulla yrityksellä on käytössä myös suomalainen alv-tunnus. (Lindroos & Vuori, luento 6.10.2014.)

Lokakuun loppuun mennessä Verohallinnon tietoon oli tullut lähes 20 000 jatkoselvittelyyn piiriin noussutta epäselvää tapausta. Epäselvyyksiä esiintyi esimerkiksi tilanteissa, jossa tilaajan ilmoittamisessa tiedoissa esiintyi urakoitsijana toimintansa lopettanut yritys sekä tapauksissa, joissa pohdittiin ulkomaisten työntekijöiden ja yritysten verovelvollisuuksien muodostumista Suomeen. Lisäksi havaittiin ristiriitaisuuksia urakka- ja työntekijätietojen sekä kausiveroilmoitustietojen välillä ja arvonlisäverovelvollisten rekisteristä puuttuvia, liikevaihdoltaan sinne kuuluvia yrityksiä. Tiedonantovelvollisuuden valvontaa on tarkoitus tehostaa marraskuussa toteutettavalla Raksa-viikolla, jolloin työmaille ja yrityksiin suoritetaan tarkastuskäyntejä. (Verohallinto 2014d, viitattu 31.10.2014.)

2.4 Tiedonantovelvollisuuden liittyvät yleiset ongelmat

Vaikka tulevasta lakimuutoksesta ja sen edellyttämistä toimintamallien muutoksista on tiedotettu jo hyvissä ajoin, on varsinkin pienten ja keskisuurten rakennusalan yritysten valmistautuminen ollut puutteellista. Verohallinnon verotarkastajien viime maaliskuussa suorittamassa valtakunnallisessa 129 rakennustyömaata käsittävässä valvontaiskussa paljastui, että arviolta yli 60 prosenttia alan pk-yrityksistä oli yhä valmistautumattomia ilmoitusmenettelyn alkamiseen. Vastaavasti vain 15 prosentilla tulevista tiedonantovelvollisista päätoteuttajista oli tuolloin käytössä ilmoitusvelvollisuuden edellyttämät tiedot työmaalla työskentelevistä henkilöistä. Vaikka arviolta 80 prosentissa valvontaiskun kohteena olleista yrityksistä oltiinkin tietoisia heinäkuussa alkavasta tiedonantovelvollisuudesta, nousi yhdeksi suurimmista huolenaiheista se, ennättävätkö yritykset tehdä tarpeelliset toimenpidemuutokset ennen lain voimaantulusta. (Surakka 2014, viitattu 4.9.2014.)

Samansuuntaisia huomioita esitettiin vielä toukokuun loppupuolella. Yrittäjäsanomien uutisessa kerrottiin varsinkin pienten rakennusyritysten olevan vaikeuksissa tulevan lakimuutoksen takia, sillä tieto siitä ei ollut vielä saavuttanut kaikkia alan yrityksiä. Arvion mukaan noin 40 000:sta rakennusalan yrityksestä vain 20 prosentissa tiedettiin muutoksesta. (Yrittäjäsanomien uutisessa 2014, viitattu 4.9.2014.) Myös Verohallinnon edustajan näkemyksen mukaan yritysten tietojen kerääminen on osoittautunut alkuperäistä arviota haastavammaksi. Erityisesti tilaajapuolella ei ole huomioitu ilmoitusvelvollisuuden koskevan myös muiden alojen yrityksiä sekä taloyhtiöitä ja kuntia, jotka toimivat rakennus- ja kunnossapitotöiden tilaajina. Hitaasti edenneiden valmistautumistoimenpiteiden ja myöhässä olevien tiedonkeruujärjestelmien pystyttämisen vuoksi Verohallinnossa on päätetty helpottaa yritysten tilannetta hyväksymällä alkuvaiheessa puutteellisia ilmoitustietoja, suhtautumalla laiminlyöntimaksujen määräämiseen varovaisesti ja pyrkimällä ohjaamaan ilmoitusvelvollisia toimimaan oikein. (Rakennusliitto ry 2014b, viitattu 4.9.2014.)

Rakennusyritysten puolelta keskeisimmiksi ongelmakohtiksi on nostettu käsitteiden määrittelyyn ja tarkkojen rajoitusten vetämiseen liittyvät ongelmallisuudet, kuten ilmoitusvelvollisuuden alaisten töiden määrittely, kiinteistöjen ja liikenneväylien kunnossapidon ohjeistukset sekä urakka- ja työntekijätietojen tietosisältö. Vastaavanlaisiksi toimintaa hankaloittaviksi tekijöiksi koetaan kuukausittain annettavien tietojen tarkentumisvaatimusten muutos, kun puutteellisten tietosisältöjen hyväksyminen päättyi vuodenvaihteessa, sekä muutoksesta aiheutuvat korjausmenettelyt. (Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2014a, viitattu 3.9.2014.) Suomen Yrittäjien toimesta onkin

esitetty toive puutteellisen menettelyn jatkamisesta pidempäänkin, mistä Verohallinto tekee päätöksen loppuvuonna suoritettavan tilannearvion perusteella (Verohallinto 2014d, viitattu 31.10.2014). Myös ilmoitusvelvollisuuden alaisten tietojen kuuden vuoden säilyttämisvaatimukseen on esitetty tehtäväksi muutoksia (Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2014a, viitattu 3.9.2014).

Myös kiinteistötoimintaa harjoittavien tahojen suunnalta on esitetty Verohallinnon ohjeeseen muutosehdotuksia. Kannanotot ovat liittyneet esimerkiksi kiinteistönhoitoa ja huoltotöitä käsittelevien osuuksien sanamuotoihin sekä käsitteiden täsmentämiseen kiinteistönhoitosopimuksissa tavanomaisesti noudatettavaa jaottelua paremmin vastaavaksi. Yleisemmin kiinteistöalalla ongelmatilanteiden arvioidaan liittyvän urakkatietojen osalta erityisesti saneeraushankkeiden yhteydessä yleisesti suoritettaviin muutos- ja lisätöihin ja puolestaan työntekijätietojen osalta yhteisen työmaan muodostumiseen. (Suomen Kiinteistöliitto ry 2014, viitattu 8.9.2014.)

Taloushallintoalalla huomiota on kiinnitetty uusien lakivelvoitteiden tuottamiin kustannuksiin ja euromääräisten hyötyvaikutusten arvioinnin vaikeuteen. Tiedonantovelvollisuuden myötä harmaan talouden vähentymisestä saavutettavien hyötyjen kokonaisarviointiin vaikuttavat muutoksen aiheuttamat lisäkustannukset yrityksille, joiden arvioidaan vuositasolla olevan yli 50 miljoonan euron luokkaa, sekä ohjelmistojen ja muiden järjestelmien päivityksistä aiheutuvat samansuuruiset kertakustannukset, jolloin ensimmäisen vuoden kokonaiskustannukset nousevat yli 100 miljoonan euron. Taloudellisten panostusvaatimusten lisäksi ilmoitusmenettelyn arvioidaan lisäävän byrokratiaa. (Ahvenniemi 2014, viitattu 6.9.2014.)

Verohallinnon Usein kysytyt kysymykset -osiossa on esitetty työntekijätietoihin liittyen kysymyksiä esimerkiksi päätoteuttajan käsitteestä, osoite- ja yhteystietojen pakollisuudesta sekä oppilaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa rakennusalan opinnoissa oppilaitoksen talotyömailla työskentelevistä opiskelijoista. Urakkatietojen osalta täsmennystä on kaivattu esimerkiksi kiinteistönhoidon pienten korjaustöiden sekä grynderi- ja isännöintitoiminnan kuulumisesta tiedonantovelvollisuuden piiriin. Kysymyksiä ovat herättäneet myös jatkuvaluonteisen kunnossapitotyön ja tiedonantovelvollisuuden alaisten rakennustelineiden pystytys- ja purkutyön käsitteiden sisältö sekä ulkomaalaisen urakoitsijan Suomessa tehtäviin urakoihin ja suomalaisen rakennusyrityksen ulkomailta suoritettaviin urakoihin liittyvät epävarmuustilanteet. Ongelmia vaikuttaa tuottavan myös yhteisen työmaan käsite ja ilmoittamisen euromääräinen alaraja sekä tietojen toimittamistaan liittyvät tekniset kysymykset. (Verohallinto 2014m, viitattu 8.9.2014.)

3 TILAAJAN VELVOLLISUUS ANTAA URAKKATIEDOT

Lakimuutoksen myötä uudistuneen verotusmenettelylain 15 c §:n mukaan urakkaa koskevista tiedoista tiedonantovelvollisia ovat rakentamispalvelua tilaavat tahot, joille suoritetaan arvonlisäverolain (1501/1993) 31.3 §:ssä tarkoitettua rakentamispalvelua, rakennustelineiden pystytys- tai purkutyötä tai joille vuokrataan työvoimaa edellä mainittuihin tarkoituksiin. Tilaajan tulee toimittaa tarpeelliset yksilöinti- ja yhteystiedot palvelua suorittavista yrityksistä sekä tiedot toimeksiannon lajista, kestosta ja työmaan sijainnista sekä maksetuista vastikkeista. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:15c.1 §.)

3.1 Tiedonantovelvolliset

Verotusmenettelylain tarkoittamana tilaajana voi toimia niin rakennuttaja, pääurakoitsija, sivu-urakoitsija kuin aliurakoitsijakin, joka sopii toisen urakoitsijan kanssa rakennustyömaalla suoritettavasta rakentamispalvelusta. Urakkatietojen tiedonantovelvollisuus koskee aina rakennuttajaa, jonka tulee ilmoittaa tiedot niistä urakoista, joista tämä on itse tehnyt sopimukset. Urakkaketjun kokonaisuutta ja siinä tilaajina toimivia tahoja hahmotettaessa rakennuttaja on sopimussuhteessa ainostaan pääurakoitsijaan sekä mahdollisiin sivu-urakoitsijoihin. Nämä puolestaan tekevät sopimukset omien aliurakoitsijoidensa kanssa pääurakasta erillisten aliurakoiden suorittamisesta, jolloin rakennusurakan tilaajana toimii pää- tai sivu-urakoitsija. Vastaavasti aliurakoitsija voi toimia urakkaketjussa tilaajan roolissa ostaessaan rakennustyötä edelleen toiselta urakoitsijalta. Alihankintaketjujen kohdalla siis kukin aliurakoitsija on omalta osaltaan tiedonantovelvollinen ostamistaan urakoista ja käyttämästään vuokratyövoimasta. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Tyypillisimmissä tilanteissa rakentamispalveluiden tilaajana toimii yritys tai muu yksityisoikeudellinen oikeushenkilö. Toimialasta riippumatta tiedonantovelvollisuus koskee kuitenkin vastaavalla tavalla myös muita rakennusurakoita tilaavia tahoja, kuten valtiota, kuntia tai kuntayhtymiä, Ahvenanmaan maakuntaa sekä sen kuntia tai kuntayhtymiä, seurakuntia ja seurakuntayhtymiä, muita uskonnollisia yhdyskuntia ja julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä, yhdistyksiä, yhteisuuksia, säätiöitä sekä asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöitä. Jos tilattava rakentamistyö tehdään Suomessa, voi tiedonantovelvollisuus koskea myös ulkomailla toimivaa yritystä tai sen suomalaista sivuliikettä. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Luonnollisen henkilön kohdalla kuukausittainen urakkatietojen ilmoitusvelvollisuus astuu voimaan, mikäli rakentaminen liittyy tämän harjoittamaan yritystoimintaan, jolloin henkilö toimii yksityisen liikkeen- tai ammatinharjoittajan roolissa esimerkiksi rakennuttaessaan liikkeelleen toimitilan (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014). Yleisten tiedonantovelvollisuussäännösten sijaan rakennuttajana toimivan yksityisen kotitalouden kohdalla noudatetaan verotusmenettelylain 15 d §:ää, jonka mukaan verottajalle tulee ilmoittaa tarpeelliset tiedot vain kerran ennen rakentamisluvan alaisen rakentamistyön loppukatselmusta urakan suorittaneista työntekijöistä ja yrityksistä, sekä näille maksetuista palkoista ja muista vastikkeista (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:15d.1 §).

Tilajalla on mahdollisuus siirtää tiedonantovelvollisuuden täyttämiseen liittyvät tehtävät toiselle taholle tekemällä siitä erillisen sopimuksen. Tiedonantovelvollisuuden noudattamisesta on kuitenkin viime kädessä vastuussa aina rakennustyön varsinainen tilaaja. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.) Tilitoimistojen ja muiden toimijoiden tietojen keräykseen ja raportointiin liittyvien palveluiden tarjonta voidaankin nähdä syntyneen hyödyntämään nimenomaista ilmoitusvelvollisuuteen kuuluvien rutiinitehtävien hoitamisen siirtomahdollisuutta.

3.2 Tiedonantovelvollisuuden alaiset työt

Urakkatietojen osalta verotusmenettelylaissa (3:15c.1 § 1558/1995) viitataan tiedonantovelvollisuuden alaisten rakentamispalveluiden kohdalla arvonlisäverolain määritelmään, jossa rakentamispalveluksi katsotaan kiinteistöön kohdistuvat rakennus- ja korjaustyöt sekä töiden yhteydessä asennettujen tavaroiden luovuttaminen (Arvonlisäverolaki 1501/1993 4:31.3 §). Verohallinnon päätöksellä tiedonantovelvollisuus ulotetaan kuitenkin koskemaan myös rakennustelineiden pystytys- ja purkutöitä sekä työvoiman vuokrausta näitä töitä varten, vaikkeivat ne sisällykään arvonlisäverolain mukaiseen määritelmään (Verohallinto 2014n, viitattu 3.9.2014).

Arvonlisäverolain mukaista rakentamispalvelun käsitettä käytetään tiedonantovelvollisuuden lisäksi myös rakennusalan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta koskevassa Verohallinnon ohjeessa. Vaikka molemmissa tapauksissa merkitykseltään samansisältöinen käsite kytkeytyy kumpaankin harmaan talouden torjuntamuotoon, ei kummankaan velvollisuuden piiriin kuuluminen automaattisesti edellytä toisen velvollisuuden olemassa oloa. Urakkatiedoistaan ilmoitusvelvollinen ei välttämättä ole käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden piiriin kuuluva, kuten tilanne on tyypillisesti

asunto-osaakeyhtiöiden kohdalla näiden teettäessä kiinteistöön kohdistuvia rakennus- ja kunnossapitotöitä, kuten esimerkiksi putki- ja sähköremontteja. Käänteisen arvonlisäverovelvollisuuden ohjetta voidaan kuitenkin käyttää tulkinta-apuna, kun arvioidaan työn määrittelemistä arvonlisäverolain mukaiseksi rakentamispalveluksi ja siten tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvaksi. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Valtioneuvoston asetuksessa rakennustyön turvallisuudesta (205/2009 1:1 §) *rakentamispalvelun* käsite ja asetuksen soveltamisala kattaa lähes kaiken rakentamiseen liittyvän toiminnan:

Tätä asetusta sovelletaan maan alla ja päällä sekä vedessä tapahtuvaan rakennuksen ja muun rakennelman uudis- ja korjausrakentamiseen ja kunnossapitoon sekä näihin liittyvään asennustyöhön, purkamiseen, maa- ja vesirakentamiseen sekä rakentamista koskevaan suunnitteluun. Lisäksi asetusta sovelletaan näitä töitä koskevan rakennushankkeen valmisteluun ja suunnitteluun. (Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009 1:1 §.)

Rakentaminen voidaan jakaa karkealla tasolla talonrakentamiseen, maa- ja vesirakentamiseen sekä erikoistuneeseen rakennustoimintaan, ja se voi olla luonteeltaan uudis- tai korjausrakentamista, perusparantamista tai muutos-, laajennus- tai kunnossapitotyötä. Suoritettava rakentamispalvelu puolestaan voi kohdistua rakennukseen, maapohjaan tai kiinteistöllä sijaitsevaan vesialueeseen. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.) Maa- ja vesirakentamisen, eli niin sanotun infrarakentamisen, osa-alueeseen kuuluvat maan päällä olevien rakennelmien, kulkuyhteyksien ja verkostojen rakentaminen, erilaisten sähkö-, vesi- ja muiden johtoverkkojen rakennus- ja korjaustyöt sekä maarakennustyöt. Maan alla tapahtuvan rakennustyön osalta käsitteen ulkopuolelle rajautuu kaivoslaissa (621/2011 1:5 §) kaivostoimintaan kuuluvaksi määritelty kaivoskivennäisten hyväksikäyttö. Vedessä tapahtuvaa rakennustyötä ovat puolestaan esimerkiksi laivaväylän ruoppaus, patojen rakentaminen ja vedenalainen louhinta. Asetuksen soveltamisala kattaa myös tien, kadun tai vastaavanlaisen rakenteen kunnossapidon sekä päällysteen korjaamisen tai uusimisen. (Työsuojeluhallinto 2014, viitattu 3.9.2014.) Erikoistuneeseen rakennustoimintaan puolestaan kuuluu rakennusasennus, rakentamisen viimeistelytyöt ja rakennuspaikan valmistelutyöt sekä rakennusten purkamiset (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014).

Korjausrakentamisen, kunnossapidon tai asennusten tulee kohdistua rakennuksiin tai muihin rakennelmiin, jotta se katsottaisiin asetuksessa tarkoitetuksi rakennustyöksi. Esimerkiksi prosessin käynnissä pitämiseen liittyvät kunnossapitotyöt eivät ole rakennustyötä, koska ne eivät tapahdu

uudis- tai korjausrakentamisen yhteydessä. Vastaavasti työtasojen ja turvallisten kulkuteiden pysytystä ei pidetä rakennustyönä, ellei siihen liity samanaikaisesti rakentamista. Poikkeuksen muodostavat kuitenkin tavanomaisiin rakennustyömaihin rinnastettavissa olevat seisokkityömaat, joilla tehdään esimerkiksi tuotantolaitokseen tai -rakennelmiin kohdistuvia korjaamis- ja kunnossapitotyitä sekä asennuksia. Seisokkityömaina voidaan pitää kestoaltaan yli kuukauden mittaisia, samanaikaisesti vähintään 10 työntekijää työllistäviä työmaita, joilla tehdyn työn määrä on yli 500 henkilötyöpäivää. Näillä työmailla tehtyjä rakennustöitä pidetään asetuksen soveltamisalaan kuuluvina. (Työsuojeluhallinto 2014, viitattu 3.9.2014.)

Urakkatietojen tiedonantovelvollisuuden ulkopuolelle rajautuu rakentamistyöhön liittyvä suunnittelu, valvonta ja muu vastaava palvelu, joka hankitaan erikseen. Osana rakentamispalvelua suorittavan yhtiön kanssa solmittua urakka- tai rakentamissopimusta sen katsotaan kuitenkin kuuluvan tiedonantovelvollisuuden piiriin. Ulkopuolelle jäävät myös tavaran kauppa ja muut rakennustoimialaan liittyvät palvelut kuin varsinaiset rakentamispalvelut. Mikäli pääsuoritteena on kuitenkin itse rakentamispalvelu, ja tavaran kauppana toteutuva rakennusmateriaalien myynti tapahtuu sivusuoritteena, ei rakennusurakkaan kuuluvien materiaalien osuutta eritellä pois. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Kiinteistöllä harjoitettavaan erityiseen toimintaan liittyvät työt, kuten esimerkiksi tuotantolaitosten tuotantoprosessia palveleviin koneisiin, laitteisiin ja kalusteisiin kohdistuvat asennus-, korjaus- ja kunnossapitotyöt, jäävät niin ikään tiedonantovelvollisuuden ulkopuolelle, koska kyseisten laitteiden ei katsota olevan osa kiinteistöä. Vastaavasti jatkuvaluonteisena toteutettavia kiinteistöhoitopalveluita, kuten esimerkiksi siivousta, tilojen kunnossapitoa ja lumenaurasta, ja kiinteistöihin liittyviä huoltotyitä ei lueta rakentamispalveluihin kuuluviksi. Mikäli kiinteistöhoitoa harjoittava yritys kuitenkin veloittaa palveluun liittyvät pienet korjauspalvelut erikseen eikä osana tavanomaista kiinteistöhoitosopimusta, pidetään erillisveloitettavia korjaustöitä tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvina. Tiedonantovelvollisuuden ulkopuolelle jäävät kiinteistön huoltotyöt koostuvat tyypillisesti ennakkoivista toimenpiteistä, joilla etsitään vikoja tai pyritään estämään niiden syntyminen. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Mikäli yritys tilaa rakentamispalveluksi luokiteltavan rakentamistyön oman organisaationsa eri yksiköltä, joka toimii samalla yritys- ja yhteisötunnuksella, ei urakkatietoja tarvitse ilmoittaa. Jos raken-

nustyön suorittaa sen sijaan esimerkiksi samaan konserniin kuuluva, eri y-tunnuksella toimiva yhtiö, on urakkatiedot toimitettava perussäännön mukaisesti sopimuksen ylittäessä 15 000 euroa. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

3.3 Ilmoittamisen alaraja

Pääsäännön mukaan urakkaa koskevia tietoja ei tarvitse antaa, jos sopimuksessa sovitun vastikkeen kokonaisarvo ilman arvonlisäveroa on enintään 15 000 euroa (Verohallinto 2014n, viitattu 3.9.2014). Mikäli euromääräinen raja-arvo ylittyy vasta työn edetessä, alkaa tiedonantovelvollisuus siitä kuukaudesta, jolloin ylityksen tiedetään tapahtuvan, eikä tietoja tarvitse ilmoittaa takautuvasti rajan ylittämistä edeltävältä ajalta (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014).

Urakkatietojen alarajan tarkastelutapa on sopimus- eikä työmaakohtainen. Tämä tarkoittaa tiedonantovelvollisuuden syntymistä esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa saman sopimuksen perusteella työskennellään useilla eri työmailla ja sopimuksen mukainen kokonaisurakkasumma ylittää raja-arvon, vaikka yksittäisen työmaan urakan arvo jäisikin sen alapuolelle. Urakkatietoja ilmoitettaessa kokonaisumma koostuu kunkin työmaan osuudesta kokonaisurakan määrästä, ja työmaakohtaisesti ilmoitetaan kunkin työmaan laskuttamat määrät. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Lähtökohtaisesti 15 000 euron raja-arvon sopimuskohtaisessa tarkastelussa yhtenä urakkasopimuksena pidetään kutakin erillistä tilausta, jonka vastike määräytyy erikseen. Mikäli tehtävä työ kuitenkin perustuu useisiin peräkkäisiin, keskeytymättömiin tai vain lyhyin keskeytyksin jatkuviin sopimuksiin, pidetään sitä urakkasumman raja-arvoa laskettaessa yhtenä sopimuksena. (Verohallinto 2014n, viitattu 3.9.2014.) Perättäisiä tilauksia pidetään yhtenä kokonaisuutena, jos jo aiemman tilauksen yhteydessä tiedetään, että samalta toimijalta tullaan tulevaisuudessakin tilaamaan samaan kohteeseen lisää työsuorituksia. Mahdollisuudella tulkita yksittäiset sopimukset yhdeksi kokonaisuudeksi pyritään estämään väärinkäytöksiä, joissa tiedonantovelvollisuutta on pyritty tietoisesti välttämään pilkkomalla sopimus keinotekoisesti raja-arvon alittaviin sopimuksiin. Alkuperäiseen sopimukseen kuulumattomien lisäurakoiden kohdalla menettelytapa riippuu siitä, katsotaanko urakan edetessä sovittavien töiden liittyvän jo käynnissä olevaan urakkaan, jolloin niitä pidetään samaan urakkasopimukseen kuuluvana, vai urakan päälle tehtäviksi erillisiksi töiksi, joiden sopimuksia pidetään erillisinä. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Vuosi- ja puitesopimusten kohdalla kyseessä on usein tilanne, jossa sopimukseen kuuluville rakentamispalveluille on määritelty etukäteen hinta, mutta niiden suorittamisvelvollisuutta tai palveluiden toteuttamisajankohtaa ei voida ennakkoon tietää. Tällöin rakentamispalvelun suorittaminen riippuu esimerkiksi sopimuksen voimassaolon aikana syntyvistä vioista tai vahingoista. Tiedonantovelvollisuuden syntymistä määriteltäessä kutakin erillistä työtä pidetään kyseisten sopimustyyppien kohdalla omana sopimuksenaan. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Urakkatietojen ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jääminen on mahdollista myös muissa, tavanomaisesta poikkeavissa tapauksissa. Verotusmenettelylaki oikeuttaa Verohallinnon päättämään olla vaatimatta tiedonantovelvolliselta urakkaa koskevia tietoja sellaisissa tilanteissa, joissa annettavien tietojen merkitys on taloudellisesti tai verovalvonnallisesti vähäinen (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:15c.2 §).

3.4 Urakkatietojen tietosisältö

Verotusmenettelylaissa todetaan Verohallinnon antavan tarkempia määräyksiä annettavista tiedoista, ilmoitusajasta ja -tavasta (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:15c.2 §). Kyseiset urakkatiedot koskevat yksityiskohtaiset määräykset esitetään Verohallinnon tietuekuvauksessa, jossa ilmoitustietojen, -ajan ja menetelmien lisäksi tarkennetaan, mitkä tiedoista ovat pakollisia, vapaaehtoisia tai ehdollisesti pakollisia tietyissä tilanteissa. Urakkailmoitustiedosto koostuu kahdesta eri tietovirrasta: tiedonantovelvollisen tiedoista ja työmaakohtaisista urakkatiedoista. Yhdessä kohdekuukaudelta annettavassa urakkailmoitustiedostossa voi olla saman ilmoittajan eri työmaita koskevia urakkatietoja. Tiedonantovelvollisen ilmoittajakohtaiset tiedot sisältävät ilmoituksen perustietojen, kuten ilmoitustyyppin ja -jakson, lisäksi ilmoittajan yksilöivät tunnistetiedot, joista ensisijaisesti on ilmentävä tiedonantovelvollisen nimi ja suomalainen y-tunnus tai henkilötunnus sekä tiedonantovelvollisen osoite ja yhteyshenkilö yhteystietoineen. (Verohallinto 2014g, viitattu 4.9.2014.)

Urakkatietojen osalta edellytetään tiedonantovelvollisen työmaakohtaiseen yhteyshenkilöön liittyvien tietojen ilmoittamista. Työmaan sijaintia koskevista tiedoista suositellaan ensisijaisesti antamaan työmaata identifioiva numero ja/tai tilaajan tai päätoteuttajan työmaan numero. Mikäli työmaa on tilapäisesti keskeytynyt tai jo päättynyt, on annettava työmaa- tai urakoitsijakohtainen Ei toimittaa -ilmoitus, jolloin kyseisen työmaan urakkaa ja urakoitsijaa koskevat tiedot muuttuvat vapaaehtoisiksi. (Verohallinto 2014g, viitattu 4.9.2014.)

Urakoitsijan tunnistetiedoissa urakoitsijan yksilöimiseksi suositellaan ilmoittamaan urakoitsijan nimi ja y-tunnus tai suomalainen henkilötunnus sekä urakoitsijan ja tämän yhteys henkilön yhteystiedot. Urakoitsijan lisäksi ilmoitukseen tulee sisällyttää myös tiedot urakanantajasta eli tahosta, jonka urakoitsijana tiedonantovelvollinen itse toimii. Toimeksiannon lajina ilmaistaan, onko rakennustyö luonteeltaan urakointia, työvoiman vuokrausta vai jatkuvaluonteista kunnossapitotyötä. Mikäli on kyseessä työvoiman vuokrausta koskeva ilmoitus, annetaan urakoitsijan tietoina työntekijän vuokralle antaneen yrityksen tiedot. Urakkaa koskevista tiedoista pakollisina tulee antaa joko urakan laskutettu määrä tai maksettu määrä sekä kokonaissumma. Ennakkomaksujen ilmoittaminen sen sijaan on tapauskohtaisuudesta johtuen vapaaehtoinen tieto. Lisäksi ilmoituksesta tulee käydä ilmi mahdollisesti sovellettava käänteinen arvonnisäverovelvollisuus. Urakan alku- ja loppupäivämäärät ovat pakollisia, ellei kyseessä ole jatkuvaluontoinen kunnossapitotyö, jolloin urakan loppupäivämäärää ei tarvitse määrittellä. Työvoiman vuokrauksen kohdalla puolestaan ilmoitetaan päivä, jona ensimmäinen vuokratyöntekijä aloitti työskentelyn. (Verohallinto 2014g, viitattu 4.9.2014.)

Tiedonantovelvollisuuden alkuvaiheessa verottaja sallii osittain puutteellisten tietojen ilmoittamisen. Lähtökohtaisesti urakkatiedot on kuitenkin annettava täydellisinä tietuekuvauksen mukaisesti, mikäli vaadittavat tiedot ovat tiedonantovelvollisella saatavilla. Vielä vuodelta 2014 voidaan ilmoittaa tietuekuvauksesta poikkeavalla tavalla Verohallinnon erikseen määrittelemät puutteellisia hyväksyttävät tiedot, joita ovat esimerkiksi urakoitsijan osoitetiedot ja vuokratyönteettäjän antama tieto vuokratyövoiman käytön aloituksesta. Urakkasumman osalta hyväksytään vaihtoehtoisesti joko laskutettu/maksettu määrä tai pelkkä kokonaisurakkasumma, vaikka täydellisen tietuekuvauksen mukaisesti molemmat tiedot tulisi antaa. Poikkeusmenettelyn mukaisia ilmoituksia ei kuitenkaan hyväksytä enää vuoden vaihteen jälkeen, vaan viimeistään vuoden 2015 alusta lukien kaikki tiedot on annettava täydellisinä tietuekuvauksen mukaisesti. (Verohallinto 2014b, viitattu 6.9.2014.)

4 PÄÄTOTEUTTAJAN VELVOLLISUUS ANTAA TYÖNTEKIJÄTIEDOT

1.7.2014 voimaan astuneen lain mukaan yhteisen rakennustyömaan pääurakoitsijan tai muun päätoteuttajan velvollisuutena on ilmoittaa kuukausittain Verohallinnolle tiedot työmaalla työskentelevistä työntekijöistä, työnantajista, itsenäisistä työsuorittajista sekä vuokratyönteestä. Ilmoitettaviin tietoihin kuuluvat tarpeellisten yksilöinti- ja yhteystietojen lisäksi tiedot työnantajan kotivaltiossa, työ- ja toimeksiantosuhteen laadusta sekä Suomessa työskentelyyn, oleskeluun ja vakuuttamiseen liittyvät tiedot. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:15b.1–2 §.)

Tiedonantovelvollisuuteen liittyy läheisesti myös työmaalla työskentelevistä työntekijöistä koostuvan työntekijäluettelon ylläpitäminen. Ilmoitusvelvollisuutta koskevien verotusmenettelylain (1558/1995) muutosten yhteydessä työturvallisuuslakiin lisättiin työntekijäluetteloa koskeva uusi säännös, joka velvoittaa pääurakoitsijan, muun päätoteuttajan tai viimekädessä rakennuttajan pitämään luetteloa yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevistä työntekijöistä ja itsenäisistä työsuorittajista (Työturvallisuuslaki 738/2002, 6:52b.1 §). Tämän luettelon tulee olla ajantasainen, kirjallinen tai teknisin apuvälinein esitettävissä ja sijaita itse työmaalla, jotta se on viranomaisen helposti tarkastettavissa mahdollisen työmaatarkastuksen yhteydessä (Työsuojeluhallinto, viitattu 3.9.2014). Luettelosta on käytävä ilmi esimerkiksi työntekijän yksilöintitiedot ja veronumero, työmaalla työskentelyn alkamispäivämäärä ja päättymisajankohta, mikäli se on ennakolta tiedossa, sekä työnantajan tai vuokratyöntekijän edustajan yksilöintitiedot. Rakennustyön päätyttyä luetteloa tulee säilyttää kuuden vuoden ajan. (Työturvallisuuslaki 738/2002, 6:52b.1,4 §.)

Tuoreimmat säännökset täydentävät aikaisempia työmaavalvonnan tehostamistoimenpiteitä, joista erityisesti vuonna 2012 käyttöön otettu laki veronumerosta ja rakennusalan veronumerorekisteristä (1231/2011) liittyy läheisesti työntekijäluettelon ylläpitämiseen ja työturvallisuuslain mukaiseen työmaavalvontaan. Työturvallisuuslaki edellyttää muiden kuin rakennustyömaalle tilapäisesti tavaraa kuljettavien henkilöiden sekä rakennuttajana toimivan yksityishenkilön omaan käyttöön rakentavien työntekijöiden pitämään työmaalla liikkeessaan näkyvillä yksilöivää kuvallista tunnistetta, josta käy ilmi henkilön tietojen lisäksi myös tämän työnantaja sekä veronumerorekisteriin merkitty veronumero (Työturvallisuuslaki 738/2002 6:52a §).

4.1 Tiedonantovelvolliset

Työntekijätietojen kohdalla tiedonantovelvollinen on päätoteuttaja, jonka tulee ilmoittaa omien työntekijätietojensa lisäksi myös tiedot muiden työmaalla toimivien työnantajien työntekijöistä, itsenäisistä työsuorittajista ja vuokratyöntekijöistä (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014). Rakennusurakan päätoteuttajalla tarkoitetaan valtioneuvoston asetuksen mukaan ”rakennuttajan nimeämää pääurakoitsijaa tai pääasiallista määräysvaltaa käyttävää työnantajaa taikka sellaisen puuttessa rakennuttajaa itseään” (Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009 2 §). Useimmiten tiedonantovelvollisena päätoteuttajana toimii kuitenkin pääurakoitsija (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014).

Päätoteuttaja on vastuussa siitä, että sillä on ajantasainen tieto työmaalla työskentelevistä työntekijöistä ja itsenäisistä työsuorittajista (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014), joilla tarkoitetaan rakennustyömaalla urakkaa, aliurakkaa, hankintaa tai muuta työsuoritusta muun kuin työsopimuksen perusteella työtä tekeviä, joilla ei ole palveluksessaan muita työntekijöitä (Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009 1:2 §). Verohallinnolle toimitettavien ilmoitusten tietosisälön oikeellisuuden varmistamiseksi on kukin työmaalla toimiva taho velvollinen toimittamaan työntekijätietonsa päätoteuttajalle ennen työskentelyn aloittamista sekä tiedottamaan tätä viipymättä mahdollisista muutoksista (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014). Työmaalla päätoteuttajana toimivasta urakoitsijasta tulee aina erikseen sopia, eikä sen välttämättä tarvitse olla työmaan suurin yritys. Rakennushankkeen aikana päätoteuttaja voi myös vaihtua useampaankin kertaan, esimerkiksi siirryttäessä maaurakoinnista rakentamiseen ja edelleen pintakäsittelyyn. (Lindroos & Vuori, luento 6.10.2014.) Muiden toimijoiden vastuu tietojensa välittämisestä päätoteuttajalle korostuu tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä sanktioitaessa, jolloin päätoteuttajalle ei määrätä laiminlyöntimaksua tälle toimitettujen tietojen puutteellisuudesta tai virheellisyydestä johtuen (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:22a.5 §).

Mikäli päätoteuttaja luovuttaa oman työnsä tilaajalle ennen työmaahallinnon lopettamista ja työmaalle jää edelleen muiden urakoitsijoiden työntekijöitä, tulee jälkitöiden osata sopia erikseen päätoteuttajan velvollisuuksien hoitamisesta. Ellei työnsä lopettavan päätoteuttajan kanssa ole sovittu tämän velvollisuuksien jatkamisesta työmaan päättymiseen saakka eikä uutta päätoteuttajaa määrätä, siirtyy tiedonantovelvollisuus rakennuttajalle. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Urakkatietojen tapaan todetaan verotusmenettelylaissa Verohallinnon antavan tarkempia määräyksiä ilmoitettavista tiedoista, antamisajankohdasta ja -tavasta sekä mahdollisuudesta olla vaatimatta ilmoitusta tilanteissa, joissa niiden taloudellinen tai verovalvonnallinen merkitys on vähäinen (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 3:15b.5 §).

4.2 Tiedonantovelvollisuuden alaiset työntekijät

Tiedonantovelvollisuuden alaisten työntekijätietojen osalta keskeisessä roolissa on *yhteisen rakennustyömaan* käsite: päätoteuttajan tulee ilmoittaa tiedot niistä työntekijöistä, jotka suorittavat työtä yhteisellä rakennustyömaalla. Valtioneuvoston asetuksen mukaan kyseessä on työpaikka, jolla tehdään rakennukseen ja muuhun rakennelmaan kohdistuvaa uudis- ja korjausrakentamista tai kunnossapitoa, näihin liittyvää asennustyötä, purkamista tai suunnittelua, tai vaihtoehtoisesti kyseisiä töitä koskevaa rakennushankkeen valmistelua tai suunnittelua. Lisäksi rakennustyömaalla toimii samanaikaisesti tai peräkkäin useampi kuin yksi työnantaja tai itsenäinen työsuorittaja. (Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009 1–2 §.) Työsuojeluviranomaisen täsmennyksen mukaan ”samanaikainen toimiminen” tarkoittaa yhtäaikaista ja samalla hetkellä tapahtuvaa työskentelyä, kun taas ”peräkkäin toimiessa” toinen työnantaja tai itsenäinen työsuorittaja tulee työmaalle lähes välittömästi edeltäjänsä jälkeen, jolloin työskentelyllä on joko ajallinen tai sopimukseen perustuva yhteys (Työsuojeluhallinto 2014, viitattu 3.9.2014).

Yhteisen työmaan muodostumisessa oleellista on useamman työsuorittajan lisäksi tieto siitä, että työmaa on alun perin suunniteltu koostuvaksi useamman toimijan työsuorituksista, jolloin tiedonantovelvollisuus alkaa heti ensimmäisen työnantajan aloittaessa työskentelyn työmaalla. Mikäli alkuperäisen suunnitelman mukaan vain yhden työnantajan on ajateltu työskentelevän työmaalla, mutta siellä myöhemmin työskenteleekin useamman työnantajan palveluksessa olevia työntekijöitä, muuttuu työmaa yhteiseksi ja tiedonantovelvollisuus alkaa vasta muiden osapuolten osallistuessa työmaatyöhön. Rakennustyön katsotaan alkavan silloin, kun ensimmäinen työsuorittaja toteuttaa työmaalla ensimmäistä työtehtävää. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Työntekijätietoja ei tarvitse ilmoittaa valtioneuvoston rakennustyömaan turvallisuutta koskevan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävistä rakentamiseen liittyvistä töistä ja niitä suorittavista työntekijöistä. Tiedonantovelvollisuuden ulkopuolelle rajautuvia töitä ja työntekijöitä on käsitelty asetusta yksityiskohtaisemmin aluehallintoviranomaisen teettämässä työsuojeluviranomaisen

muistiossa. Näitä ovat esimerkiksi työmaalle tavaraa kuljettavat henkilöt, jotka eivät osallistu varsinaiseen rakennustyön sekä työmaalla vierailevat henkilöt ja viranomaiset. Niin ikään ulkopuolelle jäävät prosessin käynnissä pitämiseen liittyvää kunnossapitotyötä tekevät työntekijät lukuun ottamatta seisokkityömailla suoritettavia tuotantolaitokseen tai sen rakennelmiin kohdistuvia korjaamis- ja kunnossapitotyöitä sekä asennuksia. Tiedonantovelvollisuus ei myöskään koske muuta työtä kuin rakennustyötä tekeviä henkilöitä sellaisilla työmailla, joita ei voi rajata muusta toiminnasta esimerkiksi aidalla, esteellä tai lippusiimalla. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Tiedonantovelvollisuuden urakka- ja työntekijätiedot ovat kaksi toisistaan erillistä kokonaisuutta, eli tietojen ilmoitusvelvollisuuden muodostuminen perustuu eri tekijöihin. Urakkatietojen osalta olennaista on sopimuskohtaisen raja-arvon ylittymisen lisäksi arvonlisäverolain mukaisen rakentamispalvelun suorittaminen, kun taas työntekijätietojen kohdalla tiedot tulee antaa kaikista rakennustyömaalla työskentelevistä henkilöistä, vaikka osa heistä ei konkreettisesti osallistuisikaan varsinaiseen rakentamiseen. Tällöin on mahdollista, että työntekijätietoja koskeva ilmoitusvelvollisuus on voimassa, vaikkei tämän tekemästä työstä tarvitse antaa urakkatietoja. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

4.3 Ilmoittamisen alaraja

Työntekijätietojen osalta tiedonantovelvollisuuden 15 000 euron ilmoittamisrajan muodostaa työmaakohtainen hankkeen kokonaisarvo ilman arvonlisäveroa. Tällöin laskennassa huomioidaan vain ulkopuolisilta tilattujen palveluiden arvo, eikä esimerkiksi rakennuttajan oman henkilöstön palkkakustannuksia oteta huomioon. Koska työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia työmaalla työskenteleviä työntekijöitä, on raja-arvon ylittyessä tiedot ilmoitettava ulkopuolisen urakoitsijan työntekijöiden lisäksi myös rakennuttajan omista työntekijöistä. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

Pääurakan kokonaisarvon ylittäessä ilmoittamisrajan päätoteuttajan tulee ilmoittaa tiedonantovelvollisuuden alkamisesta muille työmaalla työskenteleville työnantajille. Mikäli taas itse pääurakan arvo jää alhaisemmaksi, mutta sivu-urakoiden kanssa yhteenlaskettu hankkeen kokonaisarvo ylittää rajan, on puolestaan rakennuttajan ilmoitettava tästä pääurakoitsijalle ja muille työnantajille. Jos rajan ylittyminen on tiedossa jo ennakolta, voidaan tiedonantovelvollisuudesta tiedottaa etukäteen urakkasopimuksessa. 15 000 euron rajan ylittyessä myöhemmin alkaa tiedonantovelvollisuus

vasta siitä kuukaudesta, jolloin ylityksen tiedetään tapahtuvan. Useiden peräkkäisten, keskeytymättömien tai lyhyin keskeytyksin jatkuviin sopimuksiin saman tilaajan ja työnantajan välillä voidaan raja-arvoa määrittäessä soveltaa yhden sopimuksen tulkintatapaa. (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014.)

4.4 Työntekijätietojen tietosisältö

Verohallinnon päätön mukaisia työntekijöistä ilmoitettavia tietoja ovat yleisten tiedonantovelvollisen yksilöintitietojen ja työmaan sijaintitietojen lisäksi työntekijän yksilöintitiedot, tämän työmaalla työskentelyn alkupäivä ja arvioitu loppupäivämäärä sekä työsuhteen luonne, tiedot ulkomaisen työntekijän vakuuttamisesta sekä työnantajaa ja vuokratyönteettäjää koskevat yksilöintitiedot (Verohallinto 2014n, viitattu 3.9.2014). Yhteisellä työmaalla toimivista työnantajista ja itsenäisistä työnsuorittajista jokainen on omalta osaltaan velvollinen ilmoittamaan omien työntekijöidensä tiedot ennen työskentelyn alkua päätoteuttajalle, joka puolestaan ilmoittaa tiedot koottuina Verohallinnolle (Verohallinto 2014e, viitattu 3.9.2014).

Urakkatietojen tavoin yksityiskohtaiset vaatimukset ja ohjeistukset annettavista työntekijätiedoista löytyvät Verohallinnon erilliseltä tietuekuvaukselta. Myös työntekijäilmoitus koostuu kahdesta tietovirrasta, tiedonantovelvollisen tiedoista sekä työmaakohtaisista työntekijätiedoista, joista ensin mainitun tietosisältövaatimukset vastaavat täysin urakkatietoilmoitusta. Työntekijöiden tietuekuvauksessakin tulee ilmoittaa työmaakohtainen yhteyshenkilö, tiedot työmaan sijainnista sekä työmaan keskeytyessä tai päättyessä antaa Ei toimintaa -ilmoitus, jolloin kyseisen työmaan työntekijätiedot muuttuvat vapaaehtoisiksi. Tiedot on niin ikään annettava työnantajasta tai vuokratyönteettäjältä sekä tämän edustajasta, eli toiselta yritykseltä työvoimaa vuokranneen tahon tulee välittää tiedot vuokratyöntekijöistään pääurakoitsijalle ilmoitusta varten. Mikäli tiedonantovelvollinen pääurakoitsija ei ole saanut työnantajalta tietoja, voidaan ilmoittaa Ei työntekijätietoja työnantajalta -kohdassa saamatta olevista tai puutteellisina vastaanotetuista tiedoista. (Verohallinto 2014f, viitattu 4.9.2014.)

Varsinaisesti työntekijöitä koskevia ilmoitettavia tietoja ovat työntekijän tunnistetiedot eli suomalainen henkilötunnus ja kotivaltio. Mikäli kyseessä on vieraasta kotivaltiosta peräisin oleva ulkomainen työntekijä, on pakollisina tietoina annettava myös työntekijän osoite sekä kotivaltiossa että Suomessa. Työsuhteen laatua kuvatessa tulee määrittää, onko kyseinen työntekijä työsuhteinen,

vuokratyöntekijä, ammatinharjoittaja, harjoittelija vai talkootyöläinen. Lisäksi työmaalla työskente-
lyn alkamisajankohta sekä päättymispäivä tulee ilmoittaa. Ellei täsmällistä päättymisajankohtaa tie-
detä ennakolta, annetaan ilmoituksella arvioitu päivämäärä. Vapaaehtoisina tietoina voidaan ilmoit-
taa työntekijän kuukauden aikana työmaalla tekemät työpäivät ja työtunnit. (Verohallinto 2014f,
viitattu 4.9.2014.)

Myös työntekijätietojen osalta on voimassa poikkeusmenettely, joka koskee vuoden 2014 puolelta
annettavia ilmoituksia. Työntekijäilmoituksessa puutteellisina voidaan antaa esimerkiksi työnanta-
jan edustajan, yhteys henkilön tai vuokratyönteettäjän tiedot, työnantajan osoitetiedot sekä työnte-
kijän tunnistetiedoista kotivaltiota ja lähiosoitetta koskevat tiedot. (Verohallinto 2014a, viitattu
6.9.2014.)

5 TIETOJEN KERÄÄMISEN TOIMENPITEET: RAKENNUSLIIKKEET A, B & C

Heinäkuun alusta lähtien tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvien rakennusliikkeiden velvollisuutena on toimittaa urakka- ja työntekijätietonsa Verohallinnolle joko itse tai kolmannen osapuolen, kuten tilitoimiston, välityksellä. Opinnäytetyön toiminnallisessa osiossa pyritään kuvaamaan tiedonantovelvollisuuden noudattamiseksi suoritettujen toimenpiteiden etenemistä sekä informaationkulua rakennusalan yrityksistä tilitoimiston välityksellä Verohallintoon.

Tiedonantovelvollisten rakennusliikkeiden toiminnan selvittämiseksi aineistoa kerättiin toimeksiantajatilitoimiston kolmen rakennusosalalla toimivan asiakasyrityksen toimitusjohtajille tehtyjen puhelinhaastatteluiden muodossa. Haastateltavat yritykset edustivat kolmea eri kokoluokkaa sekä toiminta-aluetta, ja niitä on käsitelty raportissa nimettöminä rakennusliikkeinä A, B ja C. Haastattelukysymyksillä pyrittiin hankkimaan tietoa sekä ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseksi suoritetuista käytännön toimenpiteistä ja toimintatapojen muutoksista, informaation saamisesta ja sen välittämisestä että tiedonantovelvollisuuden ongelmakohtista ja vaikutuksista harmaaseen talouteen (liite 2). Saatavien tietojen avulla pyrittiin muodostamaan kokonaiskuva rakennusliikkeiden tämänhetkisestä tiedonantovelvollisuuteen liittyvästä tietämyksestä ja todenmukaisista toimintatavoista.

5.1 Kohdeyritykset

Yritysten liikevaihtoja kokoluokituksena käyttäen haastateltavista rakennusliikkeistä pienin on Rakennusliike A, jonka päättävän tilikauden 2014 liikevaihdon arvioidaan olevan hieman yli 300 000 euroa. Yritys on tällä hetkellä Kainuussa toimiva, mutta Raumalle pian toimintansa siirtävä maalausalan palveluita tarjoava kolmen yrittäjän osakeyhtiö, joka työllistää yrittäjän mukaan lukien noin 20 työntekijää. Rakennusliike tarjoaa tiedonantovelvollisiksi rakentamispalveluiksi luokiteltavia omakotitalojen ja taloyhtiöiden julkisivujen ja kattojen maalauksia sekä puhdistuksia. Rakennus-alalle tyypillisestä sesonkiluonteisuudesta johtuen talviaika käytetään yrityksessä tulevan toiminnan suunnitteluun, ja varsinaisten maalaus- ja puhdistustöitä tekeminen ajoittuu kesään. Yrityksen vaikutusalue kattaa Varsinais-Suomen, Satakunnan, Uudenmaan sekä Kainuun seudun. (Rakennusliike A, haastattelu 22.9.2014.)

Rakennusliike B puolestaan edustaa haastateltavien joukossa keskisuurta rakennusliikettä kuluvaan tilikautta koskevalla 1,5 miljoonan euron yltävällä liikevaihtoarviolla. Limingassa sijaitsevan, keskimäärin viisi henkilöä työllistävän osakeyhtiön pääasiallinen liiketoiminta painottuu Oulun läänin alueella. Yrityksen palvelutarjonta keskittyy lähinnä rakentamiseen liittyvään kokonaisurakointiin, eli rakennusliike toteuttaa asiakastilauksiin perustuvia kokonaisvaltaisia omakotitalojen rakentamisurakoita alusta loppuun asti. (Rakennusliike B, haastattelu 23.9.2014.)

Haastatelluista rakennusliikkeistä suurinta kokoluokkaa edustaa Rakennusliike C, joka on liiketoiminnassaan keskittynyt rivitalojen rakentamisurakointiin. Tyrnävällä sijaitsevassa, liikevaihdoltaan kuuden miljoonan euron osakeyhtiössä työskentelee keskimäärin 20 työntekijää. Pohjois-Pohjanmaalaisesta sijainnistaan huolimatta rakennusliikkeen pääasialliset toimialueet sijaitsevat Etelä-Suomessa: Vantaalla, Järvenpäässä ja Nurmijärvellä. (Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.)

5.2 Urakka- ja työntekijätietojen keräykseen liittyvät toimenpiteet

Haastatteluun osallistuneista yrityksistä kokoluokaltaan suuremmat rakennusliikkeet B ja C ovat tiedonantovelvollisia sekä urakka- että työntekijätiedoistaan. (Rakennusliike B, haastattelu 23.9.2014; Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.) Sen sijaan pienin kohdeyrityksistä, Rakennusliike A, jolta muut urakoitsijat tilaavat rakentamispalveluita työmaille, toimii rakentamispalveluketjussa tilaajan roolin sijaan pääasiallisesti palveluita tarjoavana aliurakoitsijana. Näin ollen yritykseltä maalaus- tai puhdistustyön tilannut urakoitsija on tilaajana vastuussa urakkatietojen ilmoittamisesta Verohallinnolle, jolloin tiedonantovelvollisuus koskee rakennusliike A:ta vain ilmoitettavien työntekijätietojen osalta. (Rakennusliike A, haastattelu 22.9.2014.)

Haastateltavien mukaan urakkatietojen keräämiseen liittyvillä toimenpiteillä ei ole ollut merkittäviä vaikutuksia ilmoitusvelvollisten toimintaan, sillä itse kerättäviä ja toimitettavia urakkatietoja on vain vähän. Pääosan tiedonantovelvollisuuden edellyttämistä urakkatiedoista kootaan tilitoimistossa: rakennusliikkeiden omat kirjanpitäjät keräävät Verohallinnolle tehtävää ilmoitusta varten tarvittavan informaation asiakkaan toimittaman kirjanpitoaineiston perusteella laaditusta kuukausikirjanpidosta. Suoraan kirjanpitoon perustuvien tietojen oikeellisuus on tällöin kirjanpitäjän vastuulla. (Rakennusliike B, haastattelu 23.9.2014; Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.)

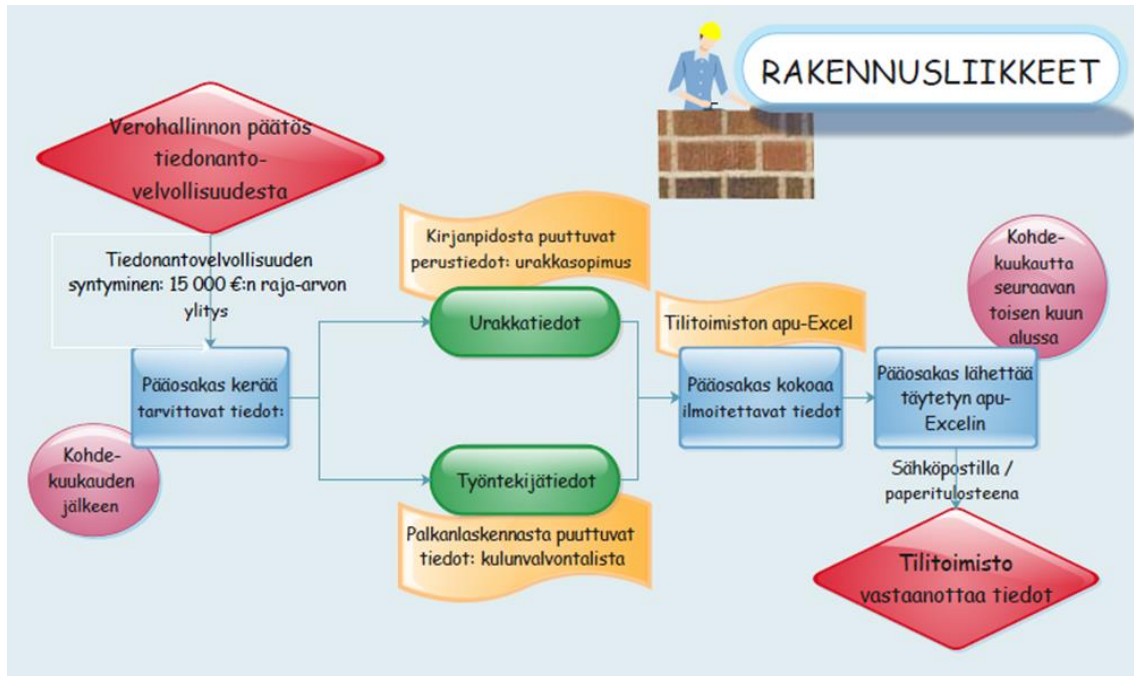
Työntekijätietojen osalta tällä hetkellä ainoastaan työntekijätiedoista tiedonantovelvollinen Rakennusliike A on ulkoistanut palkanlaskennan tilitoimistolle jo ennen lakimuutosta. Näin ollen sen tulee ilmoittaa yksityiskohtaiset tiedot työntekijöistään tilitoimistolle jo yksinomaan palkanlaskennan toteuttamista varten. Ilmoitusvelvollisuutensa täyttämiseksi yrittäjä toimittaa kirjanpitäjälleen kuukausittain listan työmaalla työskennelleistä henkilöistä, ja kirjanpitäjä täydentää ilmoitusta varten tarvitsemansa tiedot tilitoimiston palkanlaskentajärjestelmästä löytyvillä työntekijätiedoilla. Rakennusliike A:n toiminnan kannalta tarkasteltuna ainoa erillinen, täysin ilmoitusvelvollisuudesta johtuva toimenpide on kohdekuukautena rakennustyömaalla työskennelleiden työntekijöiden luettelon välittäminen kirjanpitäjälle. (Rakennusliike A, haastattelu 22.9.2014.)

Rakennusliike A:n tapaan osa suurempien rakennusliikkeiden B:n ja C:n ilmoitukseen vaadittavista työntekijätiedoista löytyy valmiiksi tilitoimistosta ulkoistetun palkanlaskennan myötä. Työntekijätietojensa keräämisessä Rakennusliike B hyödyntää jo ennakolta olemassa olevaa valvontajärjestelmää, johon syötetään työntekijätiedot ja tuntilistat työmaakohtaista projektiseurantaa varten. Näin ollen työntekijätietojen keräystä varten ei ole yrityksessä tarvinnut tehdä merkittäviä muutoksia aiempaan toimintamalliin verrattuna. Järjestelmästä saatavat tarvittavat tiedot toimitetaan kuukausittain sähköpostilla tilitoimistoon sekä palkanlaskijalle palkanlaskennan toteuttamiseksi että kirjanpitäjälle kuukausikirjanpitoa ja ilmoituksen laatimista varten. (Rakennusliike B haastattelu 23.9.2014.)

Rakennusliike C on puolestaan omien työntekijätietojensa lisäksi velvollinen ilmoittamaan kuukausittain tiedot myös eri työmailla toimineiden urakoitsijoidensa lukuun työskennelleistä henkilöistä. Muuttuneiden toimintatapojen näkökulmasta tarkasteltuna kyseiset urakoitsijat ovat vastuussa omia työntekijöitään koskevan informaation välittämisestä Rakennusliike C:lle. Urakoitsijoiden toimittamien tietojen vastaanottaminen, kokoaminen ja lähettäminen ovatkin ainoita ilmoitusvelvollisuuden mukanaan tuomia uusia velvoitteita, jotka ovat aiheuttaneet muutoksia aiempaan toimintaan. Urakoitsijoiden välittämien tietojen käsittelyssä apuna käytetään tilitoimiston laatimaa Excel-pohjaa. (Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.)

Tietojen keräämisestä ja välittämisestä tilitoimistolle huolehtivat haastatellut yrittäjät itse. Alkuun kerätyt tiedot lähetettiin kohdekuukautta seuraavan toisen kuun alussa tilitoimistoon sähköpostitse. Periaatteessa tiedot olisi pitänyt toimittaa kirjanpitäjälle muun kirjanpitoaineiston mukana kohdekuukautta seuraavan kuun 20. päivään mennessä, mutta käytännössä ainakin ensimmäisten tietojen kohdalla tietojen välittäminen siirtyi seuraavan kuukauden alkuun. ((Rakennusliike

A, haastattelu 22.9.2014; Rakennusliike B, haastattelu 23.9.2014; Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.) Alla olevassa kuviossa 2 on esitetty yksinkertaistettuna rakennusliikkeiden suorittamien toimenpiteiden vaiheittainen eteneminen.

KUVIO 2. Rakennusliikkeen toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi

5.3 Informaation saaminen ja yrityksen sisäinen tiedotus

Tilitoimisto on informoinut asiakkaitaan urakka- ja työntekijätietojen ilmoitusvelvollisuuden tuomista muutoksista. Haastatteluista kävi ilmi, että kirjanpitäjältä saatua tietoa on arvostettu, ja sen pohjalta on aiheesta käyty keskustelua puolin ja toisin. Yleisemmällä tasolla aihe on tullut vastaan tiedonantovelvollisuutta koskevien lehtiartikkeleiden ja muun uutisoinnin muodossa. Rakennusliikkeet ovat toteuttaneet yrityksen sisäistä informointia lakimuutoksesta suurimmilta osin käsittelemällä aihetta henkilökunnan kesken työmaiden kahvipöytäkeskusteluissa. Sidosryhmille tarkoitettussa informaation jakamisessa pääasiallisena tiedotuskanavana on käytetty sähköpostia. (Rakennusliike A, haastattelu 22.9.2014; Rakennusliike B, haastattelu 23.9.2014; Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.)

Tilitoimistosta saataviin täsmällisiin vastauksiin verrattuna Verohallinnon virallinen ohje rakentamiseen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta koetaan liian paksuksi ja työlääksi lukea (Rakennusliike

C, haastattelu 25.9.2014), eikä muulla tavoin toteutettavaa oma-aloitteista tiedonhankintaa ole katsottu välttämättömäksi. Yleisellä tasolla vähäistä kiinnostusta selittää asennoituminen tiedonantovelvollisuuteen: ilmoitusvelvollisuus koetaan turhana ja aikaa vievänä ”välttämänä pahana”, joka on pakko hoitaa tärkeämpien asioiden kustannuksella, ja siitä pyritäänkin vain suoriutumaan sen enempää aiheeseen perehtymättä. (Rakennusliike A, haastattelu 22.9.2014; Rakennusliike B, haastattelu 23.9.2014; Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.)

Urakkatiedoistaan tiedonantovelvollisten rakennusliikkeiden kohdalla yhtenä tekijänä oma-aloitteisen tiedonhankinnan olemattomuuteen ja vähäiseen kiinnostukseen vaikuttaa se, että suurin osa yritysten urakoista rajautuu pienen kokonsa vuoksi ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle, eikä velvollisuuksien hoitaminen täten edellytä rakennusyrittäjiltä suurta yleistietoutta asiasta. Lisäksi haastateltavat katsoivat, että tämänhetkisellä palvelukonseptilla toteutettuna ilmoittamisen pääasiallinen vastuu urakkatietojen osalta on tilitoimistolla ja yrityksen kuukausikirjanpitoa hoitavalla kirjanpitäjällä, jonka asiantuntemukseen ja osaamiseen riittävyyteen ilmoitusvelvollisuuteen liittyvien velvoitteiden hoidossa yrittäjät voivat varauksetta luottaa. (Rakennusliike B, haastattelu 23.9.2014; Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.)

5.4 Tiedonantovelvollisuuden ongelmakohdat ja vaikutukset harmaaseen talouteen

Lakimuutoksella tavoiteltuja asioita, rakennusalan pelikentän puhdistusta ja harmaan talouden vähentämistä, pidetään hyvinä ja tärkeinä. (Rakennusliike B, haastattelu 23.9.2014). Tavoitteiden toteuttamistapana tiedonantovelvollisuus kuitenkin koetaan haastateltavien keskuudessa turhaa byrokratiaa lisäävänä, eikä sillä todellisuudessa uskota olevan suurtakaan merkitystä harmaan talouden torjumisessa. Liiallinen kontrolli sen sijaan aiheuttaa alan yrittäjille mielipahaa ja laskee yleistä motivaatiota yrittäjyyttä kohtaan. Riskinä on, että osa yrittäjistä lopettaa kokonaan yritystoimintansa vaikeutuneen lainsäädännön takia. (Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.)

Positiivisten vaikutusten sijaan lakimuutoksen arvioidaan ennemminkin laajentavan harmaan talouden kenttää ulottumaan myös aiemmin rehellisesti toimineiden yrittäjien pariin. Lisääntyvät velvollisuudet voivat toimia epärehellisten toimijoiden karsimisen sijaan kannustimena tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvien yrittäjien pyrkimyksille etsiä suunnitelmallisesti kyseenalaisia keinoja ilmoitusvelvollisuuden välttämiseksi (Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014). Näin ollen muutoksen tuottamien hyötyjen uskotaankin olevan minimaalisia suhteessa siitä aiheutuviin kuluihin ja

työmäärään sekä rakennusalanyrittäjien että valtion näkökulmasta tarkasteltuna (Rakennusliike A, haastattelu 22.9.2014).

Nykymallissa toteutettua tiedonantovelvollisuutta tehokkaammaksi keinoksi harmaan kentän puhdistamiseen haastateltavat näkevät verojen laskemisen: korkeat verot sekä työnantajille kalliiksi tulevat pakolliset henkilösivukulut synnyttävät halun vältellä niiden maksamista. Verotuksen arvioidaan olevan yleisin syy pimeään työvoiman käyttöön. Tarkastustoiminnan osalta suuria projekteja hoitavien ammattilaisten sijaan huomiota tulisi kohdistaa nykyistä enemmän alan pieniin toimijoihin, sillä harmaan talouden harjoittajien nähdään vaikuttavan nimenomaan yksityisellä omakotitalorakentamisen sektorilla. Tulevaisuudessa oikeaan kohderyhmään suunnatun riittävän pelotteen uskottaisiin toimivan hyvänä sysäyksenä rehelliselle toiminnalle ja harmaan talouden vähentämiselle. (Rakennusliike A, haastattelu 22.9.2014; Rakennusliike B, haastattelu 23.9.2014; Rakennusliike C, haastattelu 25.9.2014.)

6 TIETOJEN VÄLITTÄMINEN: TOIMEKSIANTAJATILITOIMISTO

Tiedonantovelvollisuuden noudattaminen lainsäädännön edellytysten mukaisesti ei automaattisesti edellytä tilitoimiston osallistumista ilmoitusprosessiin. Urakka- ja työntekijätietojen ilmoittaminen voidaan kuitenkin nähdä kuuluvan luontevana osana osaksi tilitoimistojen palvelutarjontaa varsinkin niissä tilanteissa, joissa tiedonantovelvollinen rakennusliike on ulkoistanut taloushallintonsa tilitoimiston hoidettavaksi. Varsinkin ulkoisen laskentatoimensa tilitoimistoille ulkoistaneiden, urakatiedoistaan ilmoitusvelvollisten rakennusliikkeiden kohdalla merkittävä osa annettavista tiedoista löytyykin juuri kirjanpidosta. Tällöin tilitoimiston rooli on osallistua prosessiin tietoa välittävänä linkkinä rakennusliikeasiakkaidensa ja verottajan välillä.

Opinnäytetyön toimeksiantajatilitoimiston tarpeet huomioiden tarkastelun lähtökohtana on tilitoimiston osallistuminen tiedonantovelvollisuuden noudattamisprosessiin. Näkökulmasta johtuen tutkimuksen ulkopuolelle rajattiin tilitoimiston asiakaskuntaan kuulumattomat tiedonantovelvolliset, kuten rakennuttajina toimivat kotitaloudet sekä suuremmat rakennusyrietykset, joiden oma taloushenkilöstö hoitaa lakisääteiset urakka- ja työntekijäilmoitukset suoraan Verohallinnolle. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nimenomaan toimeksiantajatilitoimiston tiedonantovelvollisuuden toteuttamiseen liittyvät toimenpiteet, eikä näkökulmaa näin ollen ulotettu kattamaan laajemmin eri tilitoimistojen käytänteitä.

Tilitoimiston käytännön toimenpiteiden ja prosessikulun etenemisen selvittämiseksi tutkimusmenetelmänä käytettiin toimeksiantajan edustajan, rakennusliikkeisiin erikoistuneen KLT-kirjanpitäjän henkilökohtaista haastattelua. Myös tilitoimiston osalta haastattelukysymyksillä pyrittiin saamaan vastaukset vastaavanlaisiin prosessin etenemistä koskeviin peruskysymyksiin kuin rakennusliikkeidenkin kohdalla, eli kuka tekee, mitä tekee, milloin ja millä tavalla (liite 3). Lisäksi elokuuta koskevien tietojen ilmoittamisen yhteydessä päästiin havainnoimaan ilmoituksen laatimista ja kirjanpitäjän konkreettisia työtehtäviä toimeksiantajan tiloihin.

Opinnäytetyön toimeksiantaja ja tutkimuksen kohteena ollut tilitoimisto on keskikokoinen, tällä hetkellä 12 taloushallinnon ammattilaista työllistävä oululainen tilitoimisto, jonka laajaan palvelutarjontaan kuuluu erilaisia tilitoimistopalveluita aina perinteisestä kirjanpidosta ja palkanlaskennasta yrittäjäneuvontaan ja -järjestelyihin. Tilitoimiston heterogeeninen asiakaskunta koostuu noin

200–250:stä kokoluokaltaan, yhtiömuodoltaan ja toimialaltaan erilaisesta asiakkaasta, joista valtaosa sijaitsee 50 kilometrin säteellä Oulusta – tosin yksittäisiä asiakkaita löytyy ympäri Suomen. Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus koskee noin 15 yritysasiakasta, joista lähes kolmasosa on ulkoistanut ilmoittamisen tilitoimistolle. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

6.1 Uuden palvelun muotoilu: urakka- ja työntekijätietojen ilmoittaminen

Ennen uuden tiedonantovelvollisuuden voimaantulusta oli tilitoimiston ratkaistava kysymys, ryhtykö se toteuttamaan asiakkaalle kuuluvaa tietojen ilmoittamista tilitoimistopalvelun muodossa. Jo alusta lähtien katsottiin tiedonantovelvollisuuteen kuuluvien urakka- ja työntekijäilmoitusten laatimisen kuuluvan muiden Verohallinnolle tehtävien ilmoitusten tapaan luonnolliseksi osaksi tilitoimiston palvelutarjontaa ja laadukasta asiakaspalvelua. Heti alkuvuodesta asiakkaille ilmoitettiin, että ilmoittamista tullaan tulevaisuudessa tarjoamaan yhtenä tilitoimistopalveluna. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Tilitoimiston edustajan näkemyksen mukaan tilitoimiston näkökulmasta olisi kannattavampaa jättää ilmoitusvelvollisuuden hoitaminen asiakkaan vastuulle, mikäli sillä ei olisi niin selkeää yhteyttä asiakkaan mielikuvaan laadukkaasta asiakaspalvelusta. Uudesta ilmoituspalvelusta kertyvät tulot ovat pienet suhteessa tilitoimiston muihin tulolähteisiin, ja lisääntyvän työtaakan ohella kasvaa myös tilitoimiston vastuutaakka. Vaikka lakimääräisesti asiakasyritys vastaakin tilitoimistolle toimittamistaan tiedoista, on kirjanpitäjän vastuulla kirjanpidosta löytyvien tietojen keräys ja oikeellisuus. Ostolaskujen kohdistaminen eri urakoille tapahtuu osana tavanomaisen kuukausikirjanpidon projektiseurantaa, ja sen hoitaminen kuuluu näin ollen kirjanpitäjän rutiinitehtäviin ja vastuualueeseen. Urakkalaskutuksen perusteella kuukausikirjanpidosta muodostetaan urakkailmoituksessa vaadittavat maksetut ja laskutetut urakkasummat. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Keskeisessä asemassa uuden palvelun kehittämisessä oli toteutustavan valinta ja siihen liittyvät valmistelut. Toteutusmuotoa valittaessa ei ollut käytettävissä vertailutietoa siitä, kuinka ilmoituspalvelu tullaan järjestämään muissa tilitoimistoissa. Ilmoitusvelvollisuuden alaisten tietojen keräys asiakkailta päätettiin toteuttaa rakennusliikkeisiin erikoistuneen kirjanpitäjän sekä tilitoimiston kehitysjohtajan yhdessä laatiman Excel-taulukon muodossa. Keväällä tiedonantovelvollisille asiakkaille

tiedotettiin, että ilmoittamiseen käytettävän Suomi.fi-palvelun verkkolomakkeen täyttämistä varten kuukausittaiset ilmoitustiedot tulaisiin keräämään asiakkailta vakimuotoisella lomakkeella. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

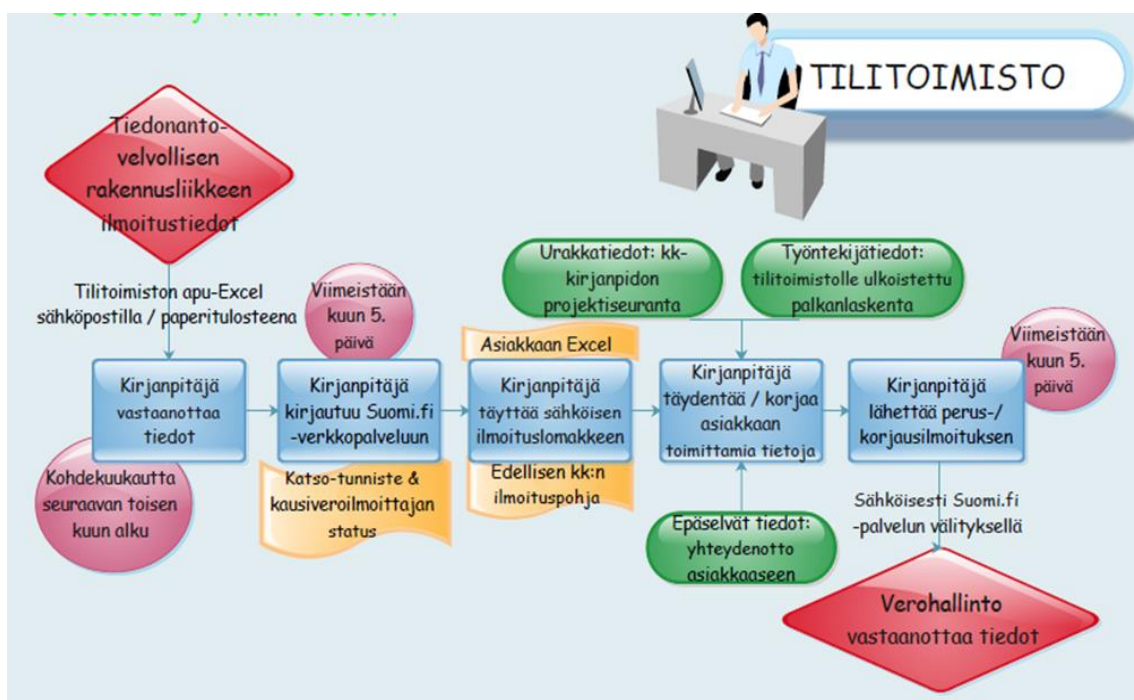
Asiakkaalle toimitettavan Excel-pohjan luonnissa hyödynnettiin Suomi.fi-palvelun ilmoituslomaketta, ja taulukkoon poimittiin tällä hetkellä pakollisina vaadittavat tiedot. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.) Työntekijälomakkeelle asiakkaan tulee täyttää työntekijän nimen ja henkilöturvatonnuksen sekä työskentelyn alkamis- ja loppumisajankohdan lisäksi tiedot työnantajasta, tämän yhteyshenkilöstä sekä työmaasta ja sen alku- ja loppuajankohdasta. Urakkalomakkeella asiakas puolestaan toimittaa yli 15 000 euron kokonaisurakan työmaatietojen lisäksi tiedot aliurakoitsijasta y-tunnuksineen, työmaan yhteyshenkilöstä puhelinnumeroineen sekä urakan kokonaismäärän ja alku- ja loppupäivät. (Liite 5.)

Yhtenä osana Excelin luontia oli sen ennakkotestaus ennen varsinaista käyttöönottoa. Excel-lomakkeiden valmistuttua kesäkuussa ne toimitettiin asiakkaille tutustumista varten jo hyvissä ajoin ennen ensimmäistä varsinaista käyttökertaa. Lisäksi tilitoimistossa testattiin Excel-pohjan tietojen riittävyttä ja oikeamuotoisuutta ilmoittamalla Suomi.fi-palvelussa koemielessä kuvitteellisen projektin tiedot asiakkaille toimitettua lomaketta käyttäen. Testausvaiheessa huomattiin lomakkeella olevan puutteellisuksia, joiden korjaamisen jälkeen uudet lomakkeet toimitettiin asiakkaille kesä-heinäkuun vaihteessa. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Tilitoimiston ja tiedonantovelvollisten asiakkaiden välillä ei ole tehty erillisiä palvelusopimuksia ilmoittamista koskien, vaan ilmoittamisesta ja menettelytavoista on sovittu asiakaskohtaisesti keskustelujen pohjalta. Erityisesti suurempien rakennusliikkeiden kohdalla tilitoimiston suorittama urakka- ja työntekijöiden ilmoittaminen nähdään väliaikaisena ratkaisuna ennen teknisen kulunvalvontajärjestelmän hankkimista, jonka jälkeen ilmoitettavien tietojen lähettäminen suoraan järjestelmästä on helposti asiakkaan itsensä toteutettavissa. Tilitoimiston tarjoaman ilmoituspalvelun arvioidaankin tulevaisuudessa supistuvan nimenomaan pienempien yritysten urakkatietojen antamiseen keskittyväksi palveluksi. Lisäksi valtaosa pienimmistä rakennusliikkeistä, joilla on ilmoitettava vain työntekijätietoja, on päättänyt hoitaa ilmoittamisen itse. Kulunvalvontajärjestelmien käyttöönottoaminen onkin haastateltavan arvion mukaan sitä todennäköisempää, mitä isommasta yrityksestä on kyse ja mitä nuorempia yrittäjät ovat. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

6.2 Ilmoituksen lähettämiseen liittyvät toimenpiteet

Rakentamiseen liittyvien urakka- ja työntekijätietojen vastaanottajana, käsittelijänä ja ilmoituksen laatijana toimii asiakkaalle nimetty oma kirjanpitäjä, joka on vastuussa myös sen lähettämisestä (kuvio 3). Koska ilmoittamisen tilitoimistolle ulkoistaneita tiedonantovelvollisia asiakkaita on suhteellisen vähän, ei toimipaikassa ole katsottu tarpeelliseksi nimetä erillistä vastuuhenkilöä. Näin ollen kukin kirjanpitäjä vastaa asiakkaansa tietojen ilmoittamisesta yhtenä lisäsuoritteena vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi tämän veroilmoituksesta. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

KUVIO 3. Tilitoimiston toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi

Tiedonantovelvollisilta asiakkailta kerätään ilmoitusvelvollisuuden laajuudesta riippuen joko työntekijätiedot, urakkatiedot tai tarvittaessa molemmat tilitoimistossa laaditulla Excel-pohjalla, joka sisältää ilmoituksen edellyttämät, tällä hetkellä pakolliset tietosisältövaatimukset. Asiakasyrityksissä Exceliä hyödynnetään paitsi tietojenkeräyskaavakkeena myös kulunvalvontalistana. Tilitoimistossa puolestaan valmiin pohjan käyttäminen helpottaa kirjanpitäjän vastaanottamien tietojen yhteenvevotusta ja verkkolomakkeen täyttämistä. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Tilitoimiston ohjeistuksen mukaan asiakkaan tulisi toimittaa ilmoitukseen tarvittavat tiedot tilitoimistolle muun kirjanpitoaineiston yhteydessä kohdekuukautta seuraavan kuun 20. päivään mennessä, mutta todellisuudessa kirjanpitoaineiston toimittamisajankohta vaihtelee asiakas- ja kuukausikohtaisesti. Käytännössä työntekijätietojen osalta tiedonantovelvollinen asiakas lähettää sähköisenä kulunvalvontalistana käytettävästä Excel-taulukosta kuukausikohtaisen tulosteen tai paperiseuranalla toteutetusta työmaaseurannasta kopion. Ensimmäiseen ilmoitukseen liittyvät tiedot toimitettiin kohtuullisen ajallaan, ja ne olivat haastateltavan mukaan yllättävänkin huolellisesti kerättyjä. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Asiakkaan toimittamat urakka- ja työntekijätiedot kootaan yhteen, ja prosessin seuraava vaihe, ilmoituksen laatiminen ja lähettäminen, pyritään suorittamaan kaikkien asiakkaiden osalta yhdellä kertaa. Koska tilitoimiston käyttämä Visma Fivaldi -taloushallintojärjestelmä ei mahdollista aineiston automaattista siirtoa suoraan kirjanpitosovelluksesta Ilmoitin.fi-palveluun, ilmoitettavat tiedot lähetetään Suomi.fi-palvelun sähköisellä verkkolomakkeella. Kyseinen palvelu ei ole ollut tilitoimistossa aikaisemmin aktiivikäytössä, vaan sitä on hyödynnetty lähinnä satunnaisten lainhuudatuslomakkeiden ilmoittamiseen. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Suomi.fi-palveluun kirjaututaan Katso-tunnisteita käyttäen kausiveroilmoittajan statuksella, jolloin asiakkaalta ei tarvita erillistä valtuutusta. Ensimmäisen ilmoituskerran yhteydessä tallennettujen kohdeyritysten listalta valitaan asiakas, jonka uutta kohdekuukautta koskevat tiedot halutaan ilmoittaa. Palvelusta löytyy valmiina myös edelliseltä kuulta lähetetty perusilmoitus, jota voidaan hyödyntää uuden ilmoituksen pohjana. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 3.10.2014.) Teoriassa valmiin pohjan avulla voidaan säästyä kuukausittain samoina toistuvien tietojen syöttämiseltä uudelleen, mutta käytännössä sen hyödyntäminen ei ainakaan elokuun esimerkkiasiakkaan ilmoitusta tehtäessä sujunut niin vaivattomasti kuin ennakolta oletettiin (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 3.10.2014).

Työntekijäilmoitusten kohdalla kaikki vaadittavat tiedot saadaan suoraan asiakkaan toimittamasta kulunvalvontalistana käytetystä Excel-pohjasta. Niiden yritysten kohdalta, jotka ovat ulkoistaneet palkanlaskentansa tilitoimistolle, osa tarpeellisista tiedoista löytyy valmiiksi tilitoimiston palkanlaskentasovelluksesta. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 3.10.2014.) Elokuun tietojen osalta esimerkkiasiakkaan täyttämästä paperisesta kulunvalvontalistasta kuitenkin puuttuivat esimerkiksi työnantajan y-tunnus, jonka kirjanpitäjän oli selvitettävä erikseen yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä, sekä edustajan puhelinnumero, joka oli etsittävä joko kirjanpidon laskutusaineistosta

tai Internetistä (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 3.10.2014). Urakkatietojen osalta asiakkaan tulee toimittaa Excelillä yli 15 000 euroa ylittävien urakoiden perustiedot, joita täydennetään tilitoimiston kuukausikirjanpidosta löytyvillä urakoiden maksettujen tai laskutettujen määrien toteutumätiedoilla (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014).

Havainnointilanteessa laadittavaan esimerkkiasiakkaan ilmoitukseen liittyviä toimenpiteitä olivat elokuun työntekijätietoja koskevan perusilmoituksen antamisen lisäksi edellisen kuukauden virheellisten tietojen korjaaminen korjausilmoituksella. Heinäkuun ilmoitusta koskien Verohallinto oli lähettänyt asiakkaalle kirjeen virheellisistä tiedoista, joita oli esiintynyt neljän työntekijän veronumeroissa tai syntymäajoissa sekä työnantajätiedoissa. Elokuun työntekijätietoja lähettäessä oli edellisen kuun perusilmoitusta hyödynnettäessä uutta ilmoitusta muutettava edellä mainittujen virheellisten tietojen osalta sekä täydennettävä kahden uuden työntekijän tiedoilla. Lisäksi laadittiin eri työmaata koskeva uusi ilmoitus, johon tarvittava tietosisältö saatiin palkanlaskennan järjestelmästä. Havainnointipäivänä ei kuitenkaan saatu lähetettyä elokuun työntekijäilmoitusta täydellisenä, sillä kirjanpitäjä joutui selvittämään puhelimitse asiakkaalta kahden oppilaitostaustaisen työntekijän puuttuvia työnantajätietoja, jotka asiakas lupasi myöhemmin. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 3.10.2014.)

Ensimmäisten ilmoitusten laatimisen perusteella haastateltavan kokemukset ilmoituspalvelusta olivat positiiviset, sillä Excel-taulukon avulla ilmoituslomakkeen täyttäminen oli nopeaa, kun ilmoitus pohjasta jätettiin huomioimatta asiakkailta pyytämättä jätetyt vapaaehtoiset tiedot. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.) Toisella ilmoituskerralla ilmoituksen laatiminen osoittautui kuitenkin oletettua haastavammaksi ja työläemmäksi edellisen kuun ilmoituspohjan käyttämiseen liittyvien ongelmallisuuksien vuoksi. Palvelun käytön kankeus kävi ilmi havainnointikerralla, jolloin korjaus- ja perusilmoituksia laadittiin lähes puolitoista tuntia, eli lähetetyn tietomäärän vähäisyyteen nähden työaika kului huomattavan paljon. Lisäksi ilmoittamista hidasti se, ettei heti ilmoituksen alussa esiintynyt sekä nimeä että y-tunnusta, jolloin olisi voitu välittömästi varmistua oikeasta ilmoituskohteesta. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 3.10.2014.)

Vaikka Verohallinnon mukainen ilmoituksen antamisen viimeinen eräpäivä on kohdekuukautta seuraavan toisen kuukauden 5. päivä, lähetettiin ensimmäiset heinäkuuta koskevat ilmoitukset testausmielessä jo edeltävänä päivänä asiakkailta kerättyjen tietojen riittävyden varmistamiseksi. Varsinaisena ilmoituspäivänä ruuhkautuneessa Suomi.fi-palvelussa esiintyneiden käyttökatkosten

vuoksi osa heinäkuun tiedoista saatiin lähetettyä vasta seuraavana maanantaina (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.) Havainnointitilaisuuden järjestämiseksi esimerkki-asiakkaan työntekijätiedot lähetettiin eräpäivää edeltävällä viikolla, vaikka elokuuta koskevien tietojen varsinainen ilmoitusajankohta ajoittuikin viikonlopun vuoksi seuraavalle maanantaille. Kyseisen asiakkaan urakkatiedot lähetettiin kuitenkin vasta varsinaisena eräpäivänä, sillä havainnointipäivänä kohdeyrityksen kuukausikirjanpito oli vielä viimeistelemättä. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 3.10.2014.)

6.3 Informaation saaminen ja siitä tiedottaminen asiakkaille

Tilitoimistossa on yleisellä tasolla seurattu tiedonantovelvollisuutta koskevaa uutisointia ja kehittymistä sen vireille tulosta lähtien, mutta ensimmäisen kerran yksityiskohtaista informaatiota saatiin Verohallinnon marras-joulukuussa järjestämässä koulutuksessa. Pääsääntöisesti tiedonantovelvollisuuteen liittyvä ajankohtaistieto on hankittu oma-aloitteisesti Taloushallintoliiton Tilisanomia ja Verohallinnon nettisivuja aktiivisesti seuraamalla, ja käytännön osaamista on harjoitettu Suomi.fi-palveluun paremmin tutustumalla. Lisäksi osa henkilökunnasta osallistui myös keväällä järjestettyyn verottajan koulutustilaisuuteen, jonka informaatioannista tiedotettiin kahvipöytäkeskustelun tasolla muulle henkilöstölle. Varsinaisia kirjallisia ohjeita tiedonantovelvollisuuden toteuttamisesta ei ole laadittu, vaan jokaiselle kirjanpitäjälle toimitettiin sähköpostitse asiakkaille lähetetyt tiedotteet ja Excel-lomakkeet. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Asiakkaiden suuntaan tietoa lakimuutoksesta ja uudesta palvelusta on välitetty vuodenvaihteesta lähtien. Alkuvaiheessa tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluville asiakkaille ilmoitettiin epävirallisesti, että tilitoimisto tulee järjestämään ilmoittamisen tulevaisuudessa yhtenä tilitoimistopalveluna. Kesän alussa lähetettiin kaksi virallista tiedotetta, joista toinen oli kaikille asiakkaille tarkoitettu muutoksesta informoiva yleistiedote ja toinen kohdistettu erityisesti rakennusliikeasiakkaille. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.) Yleistiedotteessa kerrottiin heinäkuussa voimaan astuvaa urakka- ja työntekijätiedonantovelvollisuutta koskevat perustiedot, ilmoitettavien tietojen pääsisällöt sekä muistutettiin velvollisuuden ulottumisesta myös yksityisiin rakennuttajiin (Toimeksiantajatilitoimisto 2014a, viitattu 16.9.2014). Yleistiedotteen tietojen lisäksi rakennusliikkeille toimitettuun versioon liitettiin tiedot tilitoimiston tarjoamasta palvelusta, tietojen keräämisen toteuttamistavasta ja ajankohdasta sekä palvelun veloitusperusteista (Toimeksiantajatilitoimisto 2014b, viitattu 16.9.2014).

Tulevien vaatimusten täsmentyessä ja lakimuutoksen voimaantulomomentin lähestyessä asiakkaat ottivat tiedonantovelvollisuuden oma-aloitteisesti esille, ja maaliskuusta lähtien aiheeseen liittyviä kysymyksiä on esitetty kirjanpitäjille runsaasti sekä puhelimitse että sähköpostilla. Useiden asiakkaiden kohdalla keskusteluissa on pohdittu sitä, onnistuuko asiakkaan tulevaisuudessa hoitaa lainsäädännön velvoitteet manuaalisesti, vai olisiko sähköiseen kulunvalvontajärjestelmään siirtyminen taloudellisesti kannattavampaa. Toinen keskeinen keskusteluissa esillä ollut aihe on koskenut laiminlyöntimaksuja ja niiden määräämisperusteita. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

6.4 Tiedonantovelvollisuuden ongelmakohdat ja vaikutukset harmaaseen talouteen

Ilmoitusprosessiin osallistuminen ei tuota erityisiä ongelmia tilitoimistolle itselleen, sillä suoritettavien toimenpiteiden tasolla kyse on rutiiniluonteisten työtehtävien hoitamisesta. Mikäli asiakas täyttää huolellisesti tälle toimitetun Excel-taulukon ja toimittaa sen ajallaan tilitoimistolle, on kirjanpitäjän tehtävänä yksinkertaisesti tietojen siirtäminen taulukolta Suomi.fi-palvelun sähköiselle ilmoitus pohjalle. Tilitoimiston oman toiminnan sujuvuuteen vaikuttaa ratkaisevasti asiakkaiden tiedonkeruutiivisyys ja motivaatio toteuttaa velvoitteensa huolellisesti. Haastateltavan mukaan Verohallinnon tiedotus alkuvaiheen varovaisesta sanktioinnista onkin omiaan laskemaan tätä motivaatiota, ja pelotevaikutuksen puuttuminen lisää riskiä jättää ilmoitusvelvollisuuden alaisia tietoja ilmoittamatta – joko huolimattomuutta tai tahallaan. Omat haasteensa tuo myös säännösten ja menettelytapojen muutosten aktiivinen seuranta ja muuttuvista käytänteistä tiedottaminen asiakkaille. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Haastateltavan henkilökohtaisen näkemyksen mukaan uudella lainsäädännöllä ei nyky muodossaan ole merkittäviä vaikutuksia harmaan talouden torjuntaan, vaikka ydinajatus – tiedonantovelvollisuuden lisäys – on itsessään hyvä. Nykyisellään lakimuutoksen toteutustavassa vaarana on yleistä lainkuuliaisuutta heikentävä päinvastainen vaikutus, sillä se aiheuttaa eniten rasitteita jo ennestään tunnollisesti lakeja noudattaneille rakennusliikkeille. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.) Työntekijätietonsa itse ilmoittaneiden asiakkaiden kohdalla tiedonantovelvollisuuden täsmällisen noudattamisen on koettu hankaloituvan sitä enemmän, mitä tarkemmin ohjeita on pyritty noudattamaan: tunnollinen velvollisuuksien täyttäminen on vaatinut asiakkaalta lukuisia yhteydenottoja Verohallintoon ja ennen kaikkea valtavan määrän työtunteja. Uuden

lainsäädännön mukanaan tuomien lisävelvoitteiden kanssa painiessaan kyseiset rakennusliikkeet saattavat pyrkiä pääsemään helpommalla esimerkiksi ilmoittamalla pelkästään sillä hetkellä helposti saatavilla olevat tietonsa sen sijaan, että uhraisivat aikaa ja resursseja yksityiskohtaisten tietojen selvittämiseen. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 3.10.2014.) Mahdollista on jopa se, että yritykset ilmoitusvelvollisuutta vältelläkseen pyrkivät suunnitelmallisesti pilkkomaan urakoita tai teettämään niitä pimeänä (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014).

Lakimuutoksen ydinongelman haastateltava näkeekin liittyvän erityisesti urakoita koskevaan ilmoitusvelvollisuuden 15 000 euron rajaan, joka jättää tyypillisimmät harmaan talouden harjoittajat, pienet urakoitsijat ja omakotitalorakennuttajat, valvonnan ulkopuolelle. Laskemalla ilmoittamisen alarajaa noin 1 000–1 500 euron suuruiseksi laajentuisi ilmoitusvelvollisuus koskemaan myös näitä näkymättömämpiä rakennusalan toimijaryhmiä. Harmaan talouden torjuntatoimet tulisi kohdistaa nimenomaan pienrakennuttajasektoriin, sillä rakennusurakoiden pilkkominen on yleistä erityisesti yksityisten omakotitalorakennuttajien parissa. Haastateltavan henkilökohtaisen arvion mukaan yksityisellä puolella pilkottuja urakoita teetetään pimeänä noin 5 000–10 000 euron arvosta per omakotityömaa. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Uuden lainsäädännön todelliset hyödyt tai haitat ovat havaittavissa ja arvioitavissa vasta tulevaisuudessa. Tilitoimiston edustaja korostaa sääntelyn päätavoitteen, tiedonantovelvollisuuden lisäämisen, olevan harmaan talouden torjunnassa avainasemassa, mutta tavoitteen olevan saavutettavissa nykyistä ”järeeämmiin” keinoin. Muutoksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta ratkaisevaa on tulevaisuudessa toteutettava aktiivinen velvoitteiden noudattamisen valvonta, työmaatarkastuksien lisääminen sekä selkeät sanktiokäytännöt, jolloin kokonaisvalvonnasta syntyvä taloudellinen pelotevaikutin toimii luonnollisena kannustimena vaatimusten mukaiseen toimintaan. Tiedonantovelvollisuudelle vaihtoehtoisten valvonnanlisäyskeinojen esimerkeiksi haastateltava esitti eri viranomaisen suorittamat ristiintarkastukset sekä vaatimuksen kirjanpidon pääkirjan kuukausittaisesta toimitamisesta Verohallinnolle. (Toimeksiantajatilitoimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

Tällä hetkellä vallitsevan tilanteen haastateltava näkee alkutyrmistyksen jälkeiseksi suvantovaiheeksi, johon liittyy epävarmuutta erityisesti valvonnan ja sanktiointikäytäntöjen tulevaisuuden kehityksen suhteen. Verohallinnon alkuvaiheen varovaisuuteen tottuneilla rakennusyrittäjillä voi olla edessä uusi kriisi, kun vuodenvaihteen jälkeen kevennetty ilmoitusmenettely päättyy ja puutteellisesti annettujen ilmoitusten kohdalla laiminlyöntimaksujen langettaminen otetaan varsinaisesti käyttöön. Haastateltavan mukaan lainsäädännön hyödyllisyyden tai hyödyttömyyden ratkaisee lopulta

valvonta: kuinka Verohallinto tulee kontrolloimaan velvollisuuksien noudattamista, eli kuinka tarkastetaan ilmoitusvelvollisten antamien tietojen ja työmailla vallitsevan todellisen tilanteen vastavuus. (Toimeksiantajatili toimiston edustaja, haastattelu 15.9.2014.)

7 TIETOJEN VASTAANOTTAMINEN JA HYÖDYNTÄMINEN: VEROHALLINTO

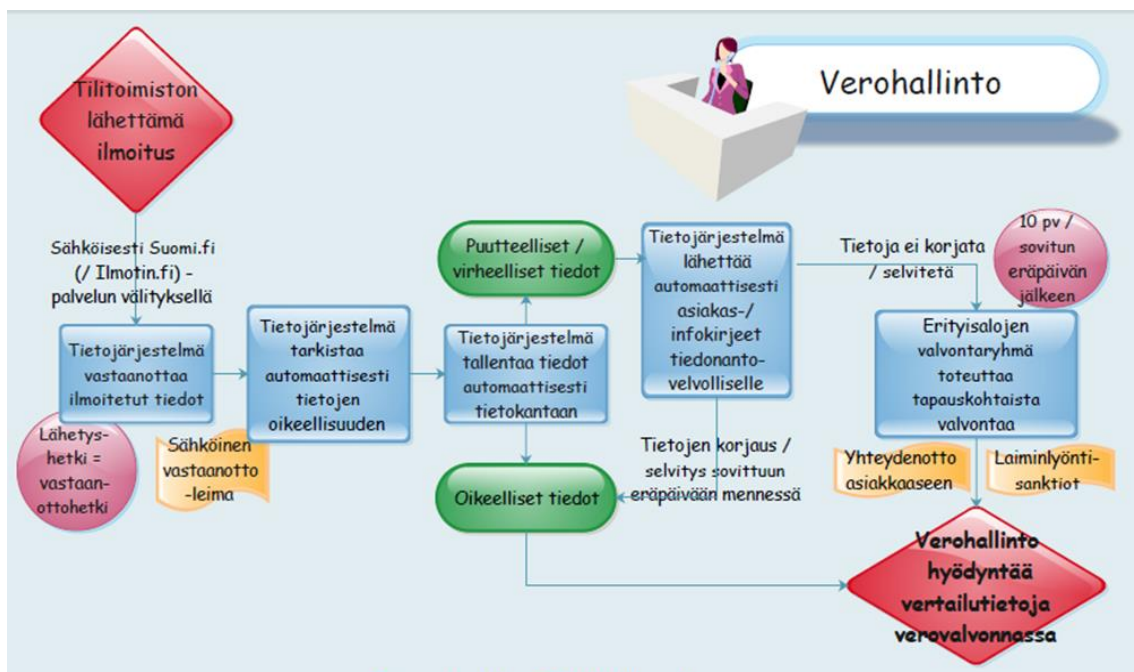
Tiedonantovelvollisuuden etenemistä kuvaava toimintoketju päättyy Verohallinnon suorittamiin toimenpiteisiin. Prosessin kokonaiskuvan hahmottamiseksi pyrittiin edeltävien toimijoiden tapaan selvittämään myös ketjun päätepisteen toimintaa tietojen vastaanottamiseen, käsittelyyn sekä tietojen hyödyntämiseen liittyen. Opinnäytetyön rajausten ja painopisteiden mukaisesti keskityttiin myös Verohallinnon toiminnan osalta tiedonantovelvollisten kokonaisryhmästä erityisesti rakennusliikkeesiin, sekä toimeksiantajan roolin huomioiden tarkasteltiin myös tilitoimistojen asemaa tiedonantovelvollisuuden toteuttamisessa. Lisäksi haastatteluissa selvitettiin tiedonantovelvollisuuden kehittymistä, sen vaikutuksia harmaaseen talouteen sekä Verohallinnon omassa ja prosessia edeltäneiden osapuolten toiminnassa esiin nousseita ongelmallisuuksia ja haasteita (liite 4).

Tutkimusta varten haastateltiin kahta tiedonantovelvollisuuteen erikoistunutta Verohallinnon edustajaa, jotka saapuivat lokakuun alkupuolella Helsingistä Ouluun luennoimaan Rakentamisen uudet velvoitteet -asiakastilaisuuteen. Henkilöverotuksen ohjauksen ja kehittämissyksiköstä haastatteluun osallistui ylitarkastaja Pirkko Vuori, joka on työskennellyt päätoimisesti kahden vuoden ajan rakennusalan harmaan talouden torjuntaan tähtäävässä Rakentamisen tiedonantovelvollisuus -hankkeessa Raksissa. Toinen haastatteluista, ylitarkastaja Petri Lindroos yritysverotuksen ohjauksen ja kehittämissyksiköstä, on puolestaan ollut mukana Raksi-hankkeessa noin puoleltoista vuoden ajan. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Valtakunnallisen tiedonantovelvollisuuden ollessa kyseessä voi sekä Verohallinnon että haastateltujen asiakaskuntaa luonnehtia koko Suomen laajuiseksi. Tiedonantovelvollisten tarkkaa määrää on käytännössä mahdotonta arvioida, sillä esimerkiksi yksityishenkilöiden ja satunnaisesti rakentavien yritysten määrät vaihtelevat rakennusurakoiden kestosta ja kokoluokasta riippuen. Lisäksi kaikki tiedonantovelvollisetkaan tahot eivät välttämättä ole vielä ensimmäisten ilmoitusten eräpäivinä ilmoittaneet tietojaan Verohallinnolle esimerkiksi tietojärjestelmäongelmista johtuen. Vastavasti tilitoimistojen välityksellä ilmoituksensa hoitaneiden tiedonantovelvollisten osuudesta ei ole tarkkaa tietoa. Vaikka määrän selvittäminen olisi periaatteessa mahdollista Katso-tunnisteiden avulla, ei sen vielä tässä vaiheessa ole katsottu olevan tarpeellista, sillä viime kädessä tiedonantovelvollinen yritys itse on vastuussa ilmoitusvelvollisuutensa noudattamisesta ja ilmoittamistaan tiedoista. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

7.1 Ilmoitettujen tietojen käsittelyyn ja hyödyntämiseen liittyvät toimenpiteet

Sähköisen asioinnin ja automaation hyödyntämisessä Verohallintoa voidaan pitää edelläkävijänä verrattuna yrityskentällä nykyisellään vallitsevaan sähköistymisen tasoon. Molemmat ilmoittamiseen käytettävät sähköiset palvelut ovat olleet käytössä jo ennestään, ja monet Verohallinnon ilmoituksen käsittelyyn liittyvistä työvaiheista on täysin automatisoitu. Näin ollen tiedonantovelvollisuuden myötä aikaisempia toimintamalleja on jouduttu muuttamaan vain vähän eikä valvontaa varten ole ollut tarpeen varata erillisiä resursseja. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.) Automaation laajamittainen hyödyntäminen käy ilmi myös alla olevasta Verohallinnon kokonaistoimenpiteitä hahmottavasta yksinkertaistetusta prosessikaaviosta (kuvio 4).

KUVIO 4. Verohallinnon toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi

Verohallintoon saapuvat urakka- ja työntekijäilmoitukset vastaanotetaan Ilmoitin.fi- tai Suomi.fi-palvelun kautta kuun 5. päivään eli ilmoittamisen eräpäivään mennessä, tai pyhäpäivälle sattuvaa eräpäivää seuraavana arkipäivänä, jolloin ilmoitukselle voidaan antaa viimeinen hyväksytty sähköinen vastaanottoleima klo 23.59. Ensimmäisten ilmoituskertojen toteutumatietojen perusteella molempien sähköisten ilmoituskanavien käyttö on ollut kutakuinkin yhtä suosittua. Vastaanottamisen jälkeen ilmoitusten muodon ja sisällön oikeellisuuden tarkistus tapahtuu automatisoidusti. Myös

ilmoituksessa virheellisinä annettujen tietojen kohdalla hyödynnetään automaatiota: tietojärjestelmä lähettää automaattisesti tiedonantovelvolliselle virhe-erittelyn ja korjauskehotuksen sisältävän asiakaskirjeen. Tarkistuksen jälkeen vastaanotettujen ilmoitusten tiedot tallentuvat suoraan Verohallinnon tietokantaan. Tallennettujen asiakastietojen säilytysaika on 1 + 6 vuotta, mutta käytännössä Verohallinnon tietokantaan kerran tallennetut tiedot eivät tämän hetkisen tiedon perusteella poistu tai häviä tietokanta-arkistosta koskaan. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Verotuksen valvonta kuuluu lähtökohtaisestikin Verohallinnon toimenkuvaan, joten valvontaan liittyvät tehtävät ja virat ovat jo entuudestaan olleet olemassa. Rakentamiseen liittyvän tiedonantovelvollisuuden valvonnan toteuttamiseksi Verohallinnon muista toiminnoista koottiin 20 henkilön muodostama Erityisalojen valvontaryhmä, joka hoitaa tarvittavat yhteydenotot asiakkaisiin. Ryhmä muodostettiin sisäisin virkajärjestelyin oma-aloitteisen tehtävään hakeutumisen perusteella, ja sen jäsenet toimivat tehtävissään omalla virallaan. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Tiedonantovelvollisuuteen liittyväksi uudeksi tehtäväksi voisikin luonnehtia uudenlaisten tietovirtojen käsittelyä, hallintaa ja valvontaa. Mikäli asiakas nousee ilmoittamiensa tietojen perusteella erityisesti esille, tulee Erityisalojen valvontaryhmän tapauskohtainen valvonta ajankohtaiseksi aikaisintaan kymmenen päivän odotusajan jälkeen: asiakkaalle annetaan mahdollisuus korjata asiakaskirjeessä mainitut virheelliset tietonsa kirjeen eräpäivään mennessä. Työmaatarkastuksilla tulee olemaan tulevaisuudessa oma roolinsa tiedonantovelvollisuuden valvonnassa, mutta ne eivät kuitenkaan tule korvaamaan perinteisiä verotarkastuksia. Urakka- ja työntekijätietojen keräämisellä on tarkoitus hankkia hyödyllistä vertailutietoa valvontaa varten, eikä esimerkiksi kausiveroilmoituksiin rinnastettavaa varsinaista verotustietoa. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Tiedonantovelvollisuus ja sitä koskeva lainsäädäntö yhdistää eri viranomaistahoja, kuten veroviranomaisia ja aluehallintoviranomaisia, yhteisen kiinnostuksen kohteen – työmaan valvonnan – osalta. Yhdistävästä tekijästä huolimatta viranomaiset toimivat erillisillä osa-alueilla eri intressein. Aluehallintoviraston työsuojelutarkastajien tehtäviin kuuluu esimerkiksi työturvallisuuden noudattamisen valvontaan liittyvät työmaatarkastukset, kun taas Verohallinnon verotarkastajat keskittyvät verojen ja muiden maksujen sekä tiedonantovelvollisuuden noudattamisen valvontaan. Eri viranomaisten toimintakenttien limittyminen kuitenkin näkyy ilmoitusvelvollisuutta koskevan lainsäädännön osalta esimerkiksi yhteisten käsitteiden ja tiettyjen velvollisuutta koskevien rajausten kohdalla. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Rakentamisilmoituksilla kerättyjen tietojen hyödyntämisestä osana rakennusalan reaaliaikaista verovälvontaa kerrotaan tarkemmin hallituksen esityksessä, jossa esitellään lakimuutosten lisäksi tiedonantovelvollisuuden yleiset tavoitteet. Haastattelussa viitattiin kyseiseen esitykseen, josta tietojen hyödyntämisen esimerkkeinä mainittiin muun muassa kiinteän toimipaikan muodostumiseen, yleisen ja rajoitetun verovelvollisuuden valvontaan sekä arvonlisäverovelvollisten rekisterin ja ennakoperintärekisterin ylläpitämiseen liittyvät hyödyntämismahdollisuudet. Ilmoitettujen tietojen yksityiskohtaisemmat käyttötavat ovat luonnollisestikin salassapitovelvollisuuden alaisia. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

7.2 Tiedonantovelvollisuuden kehittyminen ja siitä tiedottaminen

Harmaan talouden torjunta on ollut esillä jo useiden vuosien ajan ja kuulunut eri hallitusten hallitusohjelmiin. Tiedonantovelvollisuutta koskevan lakimuutoksen tuoreudesta huolimatta perusajatus rakennusalaan ja rakentamiseen keskittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta on itsessään vanha. Etujärjestöjen taholta liikkeelle lähteneeseen ajatukseen ilmoitusvelvollisuuden laajentamisesta tartuttiin jo pääministeri Vanhasen hallituksen aikana, ja vuosina 2008–2009 aihetta koskien tehtiin kattavaa ja laajaa esiselvitystyötä. Lain muotoutumis- ja kehitysvaiheeseen liittyi eri tahojen kuulemista, ja lopullisen muotonsa laki saikin useiden eri osapuolten, kuten rakennus- ja kaupanalan suurten toimijoiden sekä eri edunvalvontaliittojen yhteistyön tuloksena. Lain toimeenpanevaksi ja sitä toteuttavaksi osapuoleksi valikoitui sen yksi keskeisistä toimijoista, Verohallinto. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Verohallinnon suunnalta ilmoitusvelvollisuuden kehityksestä on tiedotettu jo useamman vuoden, ja vero.fi-sivustolla tiedonantovelvollisuudella ovat olleet omat hankesivut parin vuoden ajan. Lakimuutoksen ajankohdan lähestyessä yleisen tiedotuksen määrää on luonnollisestikin lisätty aiemmasta. Eri tiedonantovelvollisryhmille ja muille aiheen parissa toimiville on järjestetty – ja järjestetään edelleen – kohdistettua tiedotusta esimerkiksi koulutuksien muodossa. Pyyntöjä asiakas- ja koulutustilaisuuksien järjestämisestä on eri tahoilta esitetty runsaasti, ja niitä on toteutettu kohdistetusti esimerkiksi tilitoimistoille, asunto-osakeyhtiöiden isännöitsijöille, rakennustarkastajille, oppilaitoksille sekä kunta- ja energia-alan parissa työskenteleville kunkin ryhmän tiedonsaantitarpeet tiedotusmateriaaleissa huomioiden. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Tiedonantovelvollisuuden kehitystä koskeva hanketiedottaminen sekä Verohallinnon omat Intra-sivut ovat olleet keskeisessä asemassa Verohallinnon sisäisessä tiedottamisessa. Henkilöstökoulutuksia järjestetään säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa, ja Raksi-hanke on ollut näissä tilaisuuksissa esillä jo parin vuoden ajan. Yleisellä tasolla Verohallinnon omaa henkilökuntaa koulutetaan samassa tahdissa kuin asiakkaitakin, mutta tiedonantovelvollisuuteen syventymisen määrä ja perehtymisen aste määräytyy tehtävän tai aseman mukaan: esimerkiksi yleisessä neuvonnassa työskentelevien tulee tietää aiheesta enemmän kuin tiettyyn yksittäiseen verotuksen osa-alueeseen perehtyneen asiantuntijan. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Tilitoimistoille kohdistettujen asiakastilaisuuksien perusteella tiedonantovelvollisuus näyttää kehittyneen yllättävään suuntaan: tilitoimistot eivät vaikuta olevan erityisen halukkaita hoitamaan ilmoituksia asiakkaidensa puolesta. Esimerkkinä haastateltava mainitsee viime keväänä Turussa järjestetyn tilitoimistojen asiakastilaisuuden, johon osallistuneista alan työntekijöistä yli 90 % ilmoitti, ettei hoida varsinaista ilmoittamista. Tilaisuuteen osallistuttiin pääasiassa tiedonhankkimismielessä, jotta tilitoimistossa osattaisiin neuvoa asiakkaita ilmoittamiseen liittyvissä kysymyksissä. Ilmoittavien tilitoimistojen määrän mahdollinen vähäisyys on siinä mielessä yllättävää, että lähtökohtaisesti tilitoimistoilla on jo ennalta hallussa valtaosa ilmoittamiseen tarvittavasta tietosisällöstä, ja niiden tavanomaiseen palvelutarjontaan kuuluu vastaavanlaisten viranomaisilmoitusten tekeminen, kuten esimerkiksi veroilmoitusten laatiminen. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Tiedonantovelvollisuuden osalta tällä hetkellä haetaan ennustettavuutta ja vakiintuneita käytänteitä, eikä tulevaisuudessa suunnitteilla ole tietosisältömuutoksia tai laajennuksia. Verohallinnon omien menetelmien sisäistä kehittämistä sen sijaan toteutetaan jatkuvasti ilmoituskäyttäytymisen kehitystä havainnoimalla. Esimerkiksi tietojärjestelmäyhteistyötä edistetään vuosittaisilla ohjelmistotalopäivillä, jossa muun muassa kartoitetaan yleisesti, missä vaiheessa eri ohjelmistotalot ovat tietojärjestelmiensä kehittämisessä. Mikäli valtion hallinnon tasolta tulevaisuudessa päätetään tiedonantovelvollisuuteen liittyvistä muutoksista, on Verohallinto luonnollisestikin velvollinen toimimaan näiden päätösten mukaisesti. Tiedonantovelvollisuutta ei kuitenkaan voida pitää päätepiteenä rakennusalan valvontaan liittyvissä toimenpiteissä, vaan se on nähtävä osana kokonaisvaltaista valvonnan tehostuspakettia. Esimerkiksi tilaajavastuulakiin on vuoden lopussa tulossa muutoksia, jonka myötä muun muassa verovelkarekisterin raja nousee, ulkomaalaisten selvitysvelvollisuus laajenee ja työterveys selvitysvelvollisuus astuu voimaan. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

7.3 Tiedonantovelvollisuuden liittyvät ongelmallisuudet

Verohallinnon oman toiminnan näkökulmasta uudet lakivelvoitteet eivät varsinaisesti aiheuta ongelmia, mutta uusien ilmoitusten myötä lisääntyvän tietomäärän sisäistämiseen, käsittelyyn ja tehokkaaseen hyödyntämiseen voi sen sijaan liittyä haasteita. Työmäärä itsessään ei kuitenkaan varsinaisesti lisääny, vaan pikemminkin kanavoituu uudelleen. Tällä hetkellä voimassa olevien kevennettyjen tietosisältövaatimusten voi osittain katsoa rajoittavan Verohallinnon valvontamahdollisuuksia, vaikka yleisenä ohjeistuksena onkin, että tiedot tulisi jo alkuvaiheessa toimittaa täydellisinä, mikäli ne ovat velvollisen saatavilla. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Haastateltavien mukaan asiakaskunnassa ongelmallisiksi koetut asiat ovat liittyneet lähinnä rajanvetokysymyksiin ja käsitteiden määrittelyyn. Vaikka lakimuutoksen perusteista on tiedotettu jo pidemmän aikaa, kysytään asiakastilaisuuksissa vielä tälläkin hetkellä paljon perusasioihin liittyviä kysymyksiä, kuten koskeeko tiedonantovelvollisuus kysyjää tai tuleeko tiedot ilmoittaa tietyssä tilanteessa. Lisäksi tekniseen ilmoittamiseen liittyen haasteita on esiintynyt esimerkiksi tiedonantovelvollisten asunto-osaakeyhtiöiden ilmoitusten antamiseen tarvittavien Katso-tunnisteiden hankkimisessa. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Rakennusliikkeiden kohdalla haastateltavat näkevät ongelmien olevan vähäisempiä toimialan valvotun ja kontrolloidun luonteen ansiosta. Esimerkiksi työturvallisuusvalvonnan myötä siihen liittyvät käsitteet ja määritelmät, jotka esiintyvät myös tiedonantovelvollisuuden sääntelyssä, ovat rakennusalan parissa työskenteleville jo ennestään tuttuja. Sähköisen toimintaympäristön ja tietojärjestelmien hyödyntämisen osalta rakennusliikkeiden voidaan katsoa jakautuneen kahteen ryhmään: jo vuosien ajan tietojaan sähköisesti toimittaneisiin ja niihin, joille sähköiset toimintamallit eivät ole tuttuja. Mahdollisia ongelmallisuuksia voi esiintyä tilanteissa, joissa rakennusliikkeen muusta kirjjanpidosta vastaava taho ei ota hoitaakseen rakentamisilmoitusten antamista, eikä sähköiseen ilmoittamiseen perehtymätön rakennusurakoitsija sitä itse osaa tehdä. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Eräs toimeksiantajatilitoimistossa ja tämän rakennusyrittäjäasiakkaissa kysymyksiä herättänyt aihe liittyi aluehallintoviranomaisen edellyttämän työmaaluettelon ja Verohallinnon edellyttämien työntekijätietojen vastaavuuteen. Haastateltavien mukaan saman pohjan käyttäminen sekä kulunvalvontalistana että rakentamisilmoitusten tietojenkeräyslomakkeena ei ole mahdollista, koska niiden tie-

tosisällöt eivät vastaa toisiaan. Aluehallintoviranomaisia varten säilytettävään työmaaluetteloon kirjataan jokainen, joka työskentelee työmaalla rakennushankeen aikana, eli jolla on jossain vaiheessa kulkulupa työmaalle. Esimerkiksi aluehallintoviranomaisen työmaatarkastuksen yhteydessä jokaisen tarkastushetkellä työmaalla olevan henkilön tulee löytyä listalta, johon voi olla kirjattuna myös muita aiemmin työmaalla työskennelleitä henkilöitä. Verohallinto puolestaan edellyttää reaaliaikaista tietoa niistä työntekijöistä, jotka ovat tiettyinä kohdekuukautena olleet työmaalla – ei tietoja työmaalla aiemmin tai mahdollisesti myöhemmin työskentelevistä työntekijöistä. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Sähköistä ilmoittamista koskien tilitoimiston asiakkaiden parissa on pohdittu kulunvalvontajärjestelmän hankkimisen välttämättömyyttä tulevaisuudessa. Tällä hetkellä yrityksiä ja yhteisöjen osalta edellytetään sähköistä ilmoittamista Verohallinnon ilmoituspalveluita käyttäen. Näin ollen ilmoittaminen Verohallinnon tarjoamien ilmaisten ilmoituspalveluiden välityksellä on tulevaisuudessakin mahdollista, eli yritysten ei ole välttämätöntä hankkia uusia järjestelmiä yksinomaan tiedonantovelvollisuutta varten. Myös isommat tiedonantovelvolliset voivat hoitaa ilmoituksensa esimerkiksi Ilmoitin.fi-palvelun välityksellä apu-Exceleitä ja tietuekuvauksia hyödyntäen. Kuitenkin erityisesti suurempien ilmoitusvelvollisten kohdalla manuaalinen ilmoittaminen Suomi.fi-palvelun kautta ei työläydestä johtuen välttämättä ole kustannustehokkain ratkaisuvaihtoehto. Järjestelmien myötä yrityksille kerääntyy paljon käyttökelpoista tietoa, jota on mahdollista hyödyntää yrityksen oman toiminnan kehittämisessä esimerkiksi tehostamalla urakkalaskutusta tai yhdistämällä järjestelmäpalvelemaan sekä työajanseurantaa että palkanlaskentaa. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Tilitoimiston asiakaskunnassa vallitsevaan epävarmuuteen sanktio- ja valvontatoimenpiteistä sekä käytänteiden mahdollisesta tiukentumisesta haastateltavat vastasivat Verohallinnon keskittyvän asiakkaiden ohjaamiseen ja neuvontaan. Monilla tiedonantovelvollisilla on aito halu toimia oikein, mutta se ei välttämättä ole vielä lakimuutoksen alkuvaiheessa mahdollista esimerkiksi tietojärjestelmäpuutteellisuuksien vuoksi. Alkuvaiheen varovaisista menettelytavoista huolimatta voidaan sanktioita jo tässäkin vaiheessa langettaa törkeistä rikkomuksista tai tahallisista laiminlyönneistä, mikäli velvollisuutta ei noudateta Verohallinnon kehotuksesta huolimatta. Vuoden vaihteen jälkeen linjaa on mahdollista hieman tiukentaa, mutta haastateltavien mukaan sanktioiden langettaminen edellyttää aina tapauskohtaista ja kokonaisvaltaista harkintaa, eikä ”automaattisanktiointia” ole tässä vaiheessa tarkoitusta ottaa käyttöön. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Urakka- ja työntekijäilmoitusten yhteisen nimittäjän, 15 000 euron ilmoitusrajan, määräytymisperusteesta kysyttäessä haastateltavilla ei ollut yksityiskohtaista tietoa kyseisen euromäärän syntyisestä. Eduskunnassa esitettiin alkuvaiheessa ilmoitusvelvollisuuden rajaksi 1 000 euroa, mikä olisi valvonnan näkökulmasta tarkoittanut haasteellisen laajaa ilmoitusvelvollisten joukkoa. Hallinnollisen taakan kasvattamisen välttämiseksi ulkopuolelle haluttiin kuitenkin rajata kaikkein pienimmät, noin 2 000–3 000 euron urakat. Tiedonantovelvollisuus kuitenkin kattaa myös pk-yritysten sektorin, sillä 15 000 euron urakasopimusraja tulee herkästi vastaan varsinkin pitkäkestoisilla rakennustyömailla. Jos esimerkiksi kyseessä on kolme vuotta kestävä rakennusurakka, josta laskutetaan kuukausittain 500 euroa, kuuluu se tiedonantovelvollisuuden piiriin jo alusta lähtien, mikäli raja-arvon ylittyminen tiedetään ennakolta sopimusta tehtäessä. Työntekijätietojen kautta valvonnan piiriin tulevat pienemmätkin yritykset, sillä yhteisen työmaan kokonaisarvo ylittää 15 000 euroa urakkatietojen sopimuskohtaista rajaa helpommin. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

7.4 Tiedonantovelvollisuuden vaikutukset harmaan talouden torjuntaan

Harmaan talouden laajuutta kuvaavan täsmällisen euromääräisen arvion antaminen on mahdollonta, sillä harmaan talouden määritelmä itsessään on monitahoinen ja tulkinnot sen osuudesta bruttokansantuotteesta tutkijakohtaisia. Tiedonantovelvollisuuden vaikutuksista puhuttaessa on Verohallinnon tiedonantomenettelyyn liittyvän hankkeen hankepäällikkö esittänyt selvityksiin perustuen arvion noin 300 miljoonan euron vuotuisesta verokertymästä. Ilmoitusvelvollisuus hankaloihtaa harmaan talouden harjoittamista varsinkin rakennusalalla. Luonnollisestikaan uusi lainsäädäntö ei poista koko ongelman olemassaoloa, sillä harmaata taloutta esiintyy myös muilla toimialoilla, kuten esimerkiksi ravintola- ja majoitusosalalla. Kyseisiä aloja tiedonantovelvollisuus ei kosketa suoraan, elleivät alan yritykset itse toimi rakennuspalvelun tilaajina. Ilmoitusvelvollisuus kuitenkin toimii hyvänä ja kattavana peittona kaikkeen rakentamiseen liittyvään toimintaan ja osoittaa suuntaa kohti oikeaa toimintamallia. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Haastateltavien mukaan yleinen mielipide uusista velvoitteista on ollut myönteinen, eikä näkyvää vastarintaa ole esiintynyt. Koska kyse on kuitenkin asiakkaiden liiketoimintaan vaikuttavista uusista velvoitteista ja niiden noudattamiseksi suoritettavista toimenpiteistä, luonnollisestikaan velvollisuuksien lisääntyminen ei itsessään ole miellyttävä asia. Yleisesti moni kuitenkin ajattelee, että säännöstelyllä tähdätään oikeisiin päämääriin, ja tulevaisuudessa järjestelmäpuutteellisuuksien korjaannuttua velvollisuuksia noudatetaan. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Rakennusliikkeiden osalta mielipiteiden julkinen esittäminen on ollut vähäistä, eikä suoraa kontaktia alan pk-yrityksiin ole varsinaisesti ollut. Yhtenä selityksenä on, että alan suuremmat toimijat ovat itse olleet vahvasti mukana sääntelyn kehittämisessä ja näkyvässä tukemisessa, ja liittojen ja sidosryhmien välityksellä pienemmätkin osapuolet ovat osaltaan tulleet edustetuiksi. Lakimuutoksen negatiivisena puolena alan yritykset ovat kokeneet hallinnollisen taakan lisääntymisen sekä velvoitteen noudattamisesta mahdolliset aiheutuvat lisäkustannukset, kuten esimerkiksi tietojärjestelmämuutokset. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

Taloushallinnon ammattilaisten keskuudessa vallitsevista mielipiteistä on saatu havaintoja lähinnä tilitoimistoille järjestetyistä infotilaisuuksista. Asiakastilaisuuksien perusteella vain harva ilmoittaa asiakkaidensa tietoja, ja valtaosa tilitoimistoista keskittyy yksinomaan ohjeistamaan asiakkaitaan tiedonantovelvollisuuteen liittyvissä asioissa. Tilaisuuksissa on tiedonantovelvollisuuteen liittyen esiintynyt lähinnä ”positiivista kyselyä”, eli taloushallintoalan henkilöt ovat esittäneet yksittäisiä kysymyksiä itselle vastaan tulleisiin tapauksiin ja tilanteisiin liittyen. (Lindroos & Vuori, haastattelu 6.10.2014.)

8 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Rakentamiseen liittyvää tiedonantovelvollisuutta koskevat keskeiset lakisäädökset löytyvät verotusmenettelylaista, työturvallisuuslaista sekä rakennustyön turvallisuudesta annetusta valtioneuvoston asetuksesta. Verohallinnolla on keskeinen asema säännöksiä tarkentavien määräysten antajana sekä lakimuutoksia toimeenpanevana ja valvovana tahona. Verohallinnon ohjeissa sekä päätöksessä kuvataan yksityiskohtaisesti tiedonantovelvollisuuden mukanaan tuomat velvoitteet, joita täydentää muu verottajan sivustoilta löytyvä aihetta koskeva materiaali. Tulevaisuuden tiedonantovelvollisuuden kehityksen kannalta merkittävässä roolissa on Usein kysytyt kysymykset -palsta, jota päivittämällä mahdollisista muutoksista ja tarkennuksista jatkossa tiedotetaan varsinaisen ohjeen täydentämisen sijaan.

Verohallinnon vaatimukset ilmoitettavista tiedoista sekä ilmoittamiseen liittyvistä menettelytavoista luovat opinnäytetyön teoriaperustan lisäksi myös vertailupohjan – ihannetilanteen kuvauksen – tutkimuksessa esiin nousseille havainnoille. Tutkimuksessa haettiin vastauksia siihen, kuinka ilmoitusvelvollisuutta on alkuvaiheessa lähdetty toteuttamaan eri osapuolten käytännön toiminnassa, kuinka toteutetut toimenpiteet vastaavat ilmoitusvelvollisuudelle asetettuja vaatimuksia sekä mitä muutoksia aiempaan toimintaan on jouduttu tekemään. Näitä toteutumatietoja ihannetilanteeseen verratessa saatiin nostettua esille nykyiseen toimintamalliin liittyviä epäkohtia ja ongelmallisuksia.

Tutkimuksessa haastatelluista rakennusliikkeistä osa oli tiedonantovelvollisia sekä urakka- että työntekijätiedoistaan, joiden ilmoittamisen yritykset olivat ulkoistaneet toimeksiantajatilitoimistolle. Heidän osaltaan keskeisimpänä toimenpiteenä oli pääosakkaiden hoitama kuukausikirjanpitoon kuulumattomien urakan perustietojen ja tilitoimistolle ulkoistetun palkanlaskennan ulkopuolelle jäävien, kuukausittain työmaalla työskentelevien työntekijöiden tietojen kerääminen ja välittäminen tilitoimistolle. Yhdellä rakennusliikkeistä oli käytössä oma järjestelmänsä työntekijätietojen hallintaan, kun taas muut käyttivät tietojen keräämiseen tilitoimiston tarjoamaa Excel-pohjaa, jota hyödynnettiin myös työturvallisuuslain edellyttämänä työmaaluettelona (kulunvalvontalistana).

Tilitoimiston osalta päätös osallistua ilmoitusmenettelyyn edellytti uuden palvelun muotoilua eli ilmoittamisen toteutustapojen ja käytettävien menetelmien valintaa. Palvelusta saatavien lisätulojen näkökulmasta rakentamisilmoitusten raportointivelvollisuuden hoitaminen ei työmäärään ja vastuukysymyksiin suhteutettuna ole kannattavaa, mutta hyvän asiakaspalvelun kannalta merkittävää.

Vaikka vastuu on viime kädessä tiedonantovelvollisella itsellään, on ilmoituksen laatijan – asiakkaan henkilökohtaisen kirjanpitäjän – vastuulla kuukausikirjanpidosta löytyvien ilmoitustietojen oikeellisuus. Rakennusliikkeiden edustajat olivat haastattelujen perusteella korostuneen tietoisia nimenomaan tilitoimiston vastuusta, mikä puolestaan vähensi tiedonantovelvollisten omaa kiinnostusta perehtyä tarkemmin tiedonantovelvollisuuden yleisiin ohjeisiin. Rakennusalalla toimivista tiedonantovelvollisista asiakkaista moni ei ollut ulkoistanut ilmoittamista tilitoimistolle, ja varsinkin suurempien rakennusliikkeiden kohdalla määrä tulee todennäköisesti laskemaan, mikäli yrityksissä päätetään siirtyä sähköisiin kulunvalvontajärjestelmiin.

Tarvittavien tietojen keräämiseksi asiakkaille toimitettiin tilitoimiston laatimat Excel-taulukot, joihin asiakkaan tuli täyttää tällä hetkellä pakolliset, kevennetyn ilmoitusmenettelyn mukaiset tiedot. Palveluohjeistuksesta poiketen ilmoitettavia tietoja vastaanotettiin suosituksen jälkeisenä ajankohtana kunkin asiakkaan kohdalla eri aikaan, tyypillisesti vain hieman ennen ilmoituksen eräpäivää, ja osa asiakkaista toimitti tiedot paperitulosteen sijaan sähköpostilla. Näin ollen alun perin suunniteltu toteutustapa – ilmoitusten laatiminen kerralla ja hyvissä ajoin ennen eräpäivää – ei toteutunut. Lisäksi viivästyksiä aiheuttivat muun muassa ilmoituspalvelun ruuhkautuminen, kuukausikirjanpidon valmistumattomuus sekä asiakkaan toimittamasta Excel-taulukosta puuttuvien tietojen selvittäminen. Ilmoittamiseen käytettiin Suomi.fi-palvelun verkkolomaketta, jonka täyttäminen varsinkin toisen ilmoituskerran yhteydessä osoittautui käytännössä varsin työlääksi ja aikaa vieväksi toimenpiteeksi, vaikka edellisen kuukauden ilmoitus pohjaa hyödyntämällä uuden perusilmoituksen antamisen olisi teoriassa pitänyt rajoittua vain edelliskuukaudelta poikkeavien tietojen päivitykseen. Lisätyötä aiheutui edelliseltä kuulta annetun ilmoituksen sisältämien virheiden korjaaminen korjausilmoituksella sekä vastaavien virhetietojen muuttaminen myös uuteen perusilmoitukseen.

Verohallinnon toimintaan tiedonantovelvollisuus on aiheuttanut vain vähän muutoksia käytännön toimenpiteiden tasolla. Monet rakentamisilmoitusten käsittelyvaiheista on pitkälti automatisoitu, kuten ilmoitusten vastaanottaminen, oikeellisuustarkistus, tallentaminen tietokantaan sekä korjauskehotuksen sisältävien asiakaskirjeiden lähettäminen. Myös tiedonantovelvollisuuden toteuttamisessa käytettävät ilmoituskanavat ja tietojärjestelmät sekä Verohallinnon ydintoimintaan kuuluvan verovalvonnan toteuttamiseen liittyvät tehtävät ja rakenteet ovat olleet olemassa jo ennen uutta sääntelyä. Vaikka uusien tietovirtojen käsittely sekä lisääntyvän tietomäärän hallinta ovat edellyttäneet uudelleenjärjestelyitä, on tietojen valvonta saatu toteutettua ilman lisäresursseja.

Ilmoitusvelvollisuuden etenemisprosessin päätepisteeksi voidaan luonnehtia kerättyjen tietojen hyödyntämistä osana verovalvontaa. Ilmoitusten vastaanottovaiheen automaatiotarkistuksessa kiinnitetään huomiota tiettyihin osa-alueisiin, joissa esiintyviin poikkeamiin voidaan tarvittaessa puuttua Erityisalojen valvontaryhmän tapauskohtaisessa valvonnassa, mikäli virheellisiä tietoja ei korjata asiakaskirjeessä mainittuun eräpäivään mennessä. Rakentamisilmoituksilla kerätään ensisijaisesti verotusta tukevaa vertailutietoa varsinaisen verotustiedon sijaan, joten tulevaisuudessa valvonnan kohdalla työmaatarkastukset eivät tule korvaamaan perinteisiä verotarkastuksia. Yhdessä keskeiseksi huomioksi nousi työmaavalvontaan liittyvien viranomaisten, kuten aluehallintoviraston työsuojelutarkastajien ja Verohallinnon verotarkastajien, erillisyyksien ja valvonnan kohteiden osalta.

Tiedonantovelvollisuudesta on uutisoitu näkyvästi varsinkin kuluneen vuoden aikana sekä julkisessa mediassa että toimialajärjestökohtaisesti. Yleiseen tiedottamiseen liittyvänä erillisilmiönä esiin nousi ilmoitusvelvollisuuden hyödyntäminen uutena liiketoimintamahdollisuutena: tilitoimiston ohella myös muut yritykset tarjoavat eri tiedonantovelvollisryhmille kohdistettuja ilmoituspalveluita, ohjelmistoja ja kulunvalvontajärjestelmiä helpottamaan tietojen keräämistä ja ilmoittamista. Varsinaisesti tiedonantovelvollisuuden tietosisältöä käsittelevää yleisinformaatiota on laajamittaisimmin julkaissut Verohallinto eri kanaviensa välityksellä, ja alakohtaista informaatiota ovat välittäneet eri toimialojen eturyhmät.

Monipuolisesta tiedotuksesta huolimatta tiedonantovelvollisten valmistautumattomuus ja perehtymättömyys uuden lainsäädännön edellytyksiin on selvästi havaittavissa, kun tarkasteluun otetaan esimerkiksi viime keväällä suoritettujen rakennustyömaatarkastusten tulokset, Verohallinnon asiakastilaisuuksissa esitetyt perusasioita koskevat kysymykset sekä annettujen ilmoitusten vähäinen määrä ja niissä esiintyneet virheellisyydet. Ensimmäisten ilmoituskertojen välillä toteutetun aktiivisen asiakasneuvonnan tulokset ovat kuitenkin nähtävissä ilmoitusten määrän ja laadun positiivisena kehityksenä. Pk-rakennusyrietysten valmistautumattomuutta koskevaa uutisointia tukevat myös haastateltujen lausunnot siitä, etteivät nämä ole hakeneet oma-aloitteisesti aihetta koskevaa tietoa tilitoimistosta saatavien ”täsmätietojen” lisäksi.

Monipuolisesta informaatiotarjonnasta huolimatta keskeisimpänä tiedonsaantikanavana on toiminut tilitoimisto, joka on taloushallintoalan asiantuntijan roolissa aktiivisesti seurannut tiedonantovelvollisuuden kehittymistä ja hankkinut informaatiota taloushallintoalan tietolähteiden lisäksi Verohal-

linnon tiedotusta seuraamalla sekä koulutuksiin osallistumalla. Rakennusliikkeiden tapaan yrityksen sisäinen tiedotus on toteutettu kahvipöytäkeskustelun tasolla henkilöstön parissa, eikä aihetta koskevia erillisiä kirjallisia toimenpideohjeita ole laadittu. Tiedonantovelvollisten rakennusyrittäjien kanssa käydyn asiakaskohtaisen informaatiovaihdon lisäksi tulevasta lakimuutoksesta tiedotettiin keväällä myös muilla toimialoilla toimivia asiakkaita asiakastiedottein. Rakennusliikeasiakkaiden kanssa käydyissä henkilökohtaisissa keskusteluissa on käyty läpi asiakkaita erityisesti kiinnostavia tiedonantovelvollisuuden liittyvistä kysymyksiä, kuten sähköiseen kulunvalvontajärjestelmään siirtymistä sekä laiminlyöntimaksun määrätymisperusteita.

Verohallinnon kohdalla sen asema lain toimeenpanevana ja valvontaa toteuttavana tahona on luonnollisestikin vaikuttanut sekä asiakkaille kohdistetun tiedonvälityksen että sisäisen informoinnin järjestelmällisyyteen. Hankekohtaisten sivujen ylläpitämisen ja muiden vero.fi-sivuston ohjemateriaalien lisäksi eri tiedonantovelvollisryhmille järjestetyt koulutustilaisuudet ovat olleet merkittävässä roolissa paitsi informaation välityksessä myös asiakkaiden valmiustilan ja ongelma- ja epäselvyyssitilanteiden havainnoinnissa. Vielä lain voimaantulon jälkeenkin asiakastilaisuuksissa esitetyt kysymykset tiedonantovelvollisuuden perusasioista tukevat havaintoa, ettei asiakaskunnassa olla täysin tietoisia lakimuutoksen perussisällöstä. Tilitoimistoille järjestettyjen asiakastilaisuuksien perusteella puolestaan vaikuttaisi yllättäen siltä, etteivät tilitoimistot ainakaan laajemmassa mittakaavassa ole ryhtyneet hoitamaan rakentamisilmoittamista asiakkaidensa puolesta, vaan ovat osallistuneet prosessiin lähinnä asiakkaiden ohjeistajina ja neuvoina.

Yleisessä uutisoinnissa tiedonantovelvollisuuden merkittävimmiksi ongelmakohdiksi on nostettu yrityksille aiheutuvien kustannuksien ja lisääntyvän byrokratian ohella käsitteiden määrittelyyn ja tarkkojen rajoitusten vetämiseen liittyvät ongelmallisuudet sekä olemassa olevien järjestelmien puutteellisuudet. Ensimmäisen ilmoituskerran toteutumattomat annettujen ilmoitusten määrästä ja niissä esiintyneistä virheellisyyksistä sekä Verohallinnon päätös alkuvaiheessa hyväksyttävistä puutteellisista ilmoitustiedoista tukevat osaltaan yleishavaintoa siitä, ettei uusien lakivelvoitteiden noudattaminen ole sujunut täysin ongelmitta.

Haastateltujen rakennusliikkeiden edustajien mukaan tiedonantovelvollisuutta koskeva sääntely ei varsinaisesti ole hankaloittanut yritysten omaa liiketoimintaa tai aiheuttanut erityisiä ongelmia. Kuitenkin haastateltavien suhtautuminen lakimuutokseen oli selvästi kielteinen, ja yleisellä tasolla sääntelyn ongelmakohdiksi nostettiin erityisesti hankaloituneen lainsäädännön myötä yrittäjänä toimimisen vaikeutuminen sekä liiallisen kontrolloinnin vaikutus yrittäjyysmotivaatiota heikentävänä

tekijänä. Pääsääntöisesti uudella muutoksella ei uskottu olevan suurta merkitystä harmaan talouden torjunnassa, vaan sen epäiltiin jopa vaikuttavan täysin vastakkaisesti. Harmaan talouden harjoittamisen perussyistä merkittävimmiksi arvioitiin korkea verotus ja huomattavat työnantajakustannukset.

Toimeksiantajatilitoimiston osalta ilmoittamiseen liittyvät toimenpiteet – ilmoituksen laatiminen asiakkaan toimittamien tietojen pohjalta – eivät lisääntyvää työ- ja vastuutaakkaa lukuun ottamatta tuota erityisiä hankaluuksia, sillä toimenpidetasolla kyse on rutiiniluontoisesta työtehtävästä. Toiminnan sujuvuuteen vaikuttavat tekijät ja mahdolliset ongelmat liittyvätkin tiedonantovelvollisten asiakkaiden toimintaan: tietojen keräämisen huolellisuuteen ja tilitoimiston antamien ohjeiden noudattamiseen. Verohallinnon tiedotus alkuvaiheen varovaisista sanktiokäytännöistä vähentää tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin seuraamuksista syntyvää pelotevaikutusta, mikä puolestaan voi puolestaan näkyä tilitoimiston toiminnassa asiakkaiden tietojenkeräämismotivaation laskuna. Lisäksi haasteita voi tuottaa vuoden vaihteessa toteutuva kevennetyn ilmoitusmenettelyn päättyminen.

Sekä rakennusliikkeiden että toimeksiantajatilitoimiston edustajan näkemykset tiedonantovelvollisuutta koskevan sääntelyn vaikutuksista harmaaseen talouteen olivat kutakuinkin yhteneväiset. Vaikka lakimuutoksen ydintarkoitus – rakennuslalla epärehellisesti toimivien yritysten kitkeminen ja rahavirtojen läpinäkyvyyden lisääminen – nähtiinkin hyvänä ja tavoittelemisen arvoisena, koettiin sääntelyn nykyinen toteuttamistapa ontuvaksi ja väärään kohderyhmään kohdistuvaksi. 15 000 euron tiedonantovelvollisuuden rajan uskottiin karsivan valvonnan ulkopuolelle ne rakennusalan toimijat, joiden parissa harmaata taloutta yleisimmin harjoitetaan, eli pienurakoitsijat ja omakotitalorakennuttajat. Sen sijaan lakimuutoksen nähtiin vaikeuttavan eniten ammattimaisesti toimivien, ennestään tarkkaan valvottujen suurempien rakennusliikkeiden toimintaa. Tulevaisuudessa lakimuutoksella tavoiteltujen päämäärien saavuttamisen kannalta riittävän pelotevaikuttimen – työmaatarkastusten lisääntymisen ja selkeiden laiminlyöntiseuraamusten – tiedostamisen nähtiin toimivan parhaana kannustimena oikeaan toimintaan.

Verohallinnon osalta uuden sääntelyn jalkauttaminen osaksi organisaation toimintaa ei korkeasta automaatioasteesta ja resurssien uudelleenjärjestelyistä johtuen ole lisännyt viranomaisten työmäärää tai aiheuttanut käytännön ongelmia. Valvonnan kannalta vielä tämän vuoden puolella voimassa olevat kevennetyt ilmoitusvaatimukset asettavat osaltaan haasteita valvonnan toteuttami-

selle. Perusohjeistuksen mukaan tiedot tulisi jo tässä vaiheessa toimittaa täydellisinä tietuekuvauksen mukaisesti, mikäli ne ovat tiedonantovelvollisen saatavilla. Käytännössä Verohallinnon on kuitenkin mahdotonta valvoa sitä, onko hyväksytyin puutteellisen ilmoituksen antajan perusteena todelliset tietojen saantivaikkeudet vai mukavuudenhalusta valittu helpomman mahdollisuuden hyödyntäminen. Tähän mennessä valvonnan piiriin on kuitenkin noussut jo 20 000 tapausta, ja valvontaan liittyvää selvitystyötä tehostetaan marraskuussa toteutettavan Raksa-viikon aikana työmaatarkastuksin.

Verohallinnon käsitykset asiakaskunnan parissa ongelmallisina pidetyistä asioista mukailivat pitkälti julkisuudessa esiin nousseita aiheita, kuten rajanvetokysymyksiä ja käsitteiden määrittelyä. Haastateltujen rakennusliikkeiden sekä tilitoimiston edustajan näkemyksistä poiketen Verohallinnon edustajat arvioivat ongelmia esiintyvän vähemmän nimenomaan rakennusalan toimijoiden parissa verrattuna muiden toimialojen tiedonantovelvollisiin tahoihin. Näkemystä perusteltiin sillä, että alan parissa toimivat tuntevat ennestään sääntelyyn liittyvät käsitteet noudattaessaan työmaavalvonnan vaatimuksia, eikä esimerkiksi alan edustajille järjestetyissä koulutuksissa ole esitetty näihin liittyviä kysymyksiä. Rakennusliikkeiden osalta mahdollisten ilmoittamisongelmien arvioitiinkin johtuvan tietämättömyyden sijaan sähköisten menettelytapojen vieraudesta ja järjestelmien puutteellisuuksista.

Mielipiteissään tiedonantovelvollisuuden vaikutuksista Verohallinto luonnollisestikin edusti näkemyksillään viranomaistahoa ja lainsäätäjän tarkoitusperiä. Koska harmaa talous koskettaa erityisesti rakennusalaa, yhtyivät Verohallinnon näkemykset sääntelyn positiivisista vaikutuksista lain kehittämiseen osallistuneiden rakennusalan järjestöjen kantaan. Verohallinnon edustajat arvioivat yleisen mielipiteen olevan myönteinen, mikä on osaltaan ristiriidassa muiden osapuolten haastateltujen perusteella tehtyihin havaintoihin. Yhtenä näkemuserojen mahdollisena syynä voi olla se, että rakennusliikkeet ovat pidättäytyneet mielipiteidensä julkisesta esittämisestä, ja toisaalta Verohallinto on ollut vain vähän suorassa kontaktissa varsinkin alan pk-sektorin edustajiin.

Toimeksiantajatilitoimiston ja tämän rakennusalalla toimivien asiakkaiden parissa pohdittujen kysymysten osalta yksi keskeisimmistä havainnoista liittyi työturvallisuuslain edellyttämän työmaaluettelon ylläpitämiseen ja tiedonantovelvollisuuden edellyttämien työntekijätietojen keräämiseen samalla lomakkeella. Rakennusliikkeiden kohdalla työmaaseurantaa toteutettiin tilitoimiston tarjoama tietojenkeräyspohjaa kulunvalvontalistana käyttäen, mikä ei Verohallinnon mukaan ole sään-

nösten mukaista poikkeavista tietovaatimuksista johtuen. Sähköisen ilmoittamisen osalta vaihtoehtona kulunvalvontajärjestelmän hankkimiselle esitettiin Ilmoitin.fi-palvelun ja sen apu-Excelien hyödyntämistä manuaaliseen ilmoittamiseen perustuvan Suomi.fi-palvelun sijaan. 15 000 euron ilmoitusvelvollisuuden rajan määräytymisperusteen taustalla vaikuttaa pyrkimys rajata pienimmät rakennuttajat, jotka nimenomaan nousivat muiden osapuolten näkemyksissä keskeisiksi harmaan talouden harjoittajiksi, ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle hallinnollisen taakan kasvattamisen välttämiseksi.

Toteutunutta tiedonantovelvollisuuden noudattamisketjua tarkasteltaessa voidaan yleisesti ottaen todeta, että Verohallinnon edellyttämien tietojen ongelmattomaan keräämiseen ja sujuvaan ilmoittamiseen on vielä matkaa. Toimeksiantajatilitoimiston toiminnan kehittämisen kannalta kirjallisen palvelusopimuksen laatiminen saattaisi tulevaisuudessa ohjata asiakkaita noudattamaan toimitettavien tietojen sisältöä, ajankohtaa ja toimittamistapaa koskevia ohjeita alkuvaiheen toteutumaa paremmin. Lähtökohtaisesti kirjallinen sopimus sitouttaa sopijaosapuolia noudattamaan siinä mainittuja velvollisuuksia suullisia ohjeita ja suosituksia paremmin – *pacta sunt servanda*. Lisäksi sen avulla asiakkaille saataisiin täsmennettyä tiedonantovelvollisuuteen liittyviä vastuukysymyksiä: tilitoimiston kirjanpitäjä on vastuussa vain kirjanpidon perusteella ilmoitettavien tietojen oikeellisuudesta, kun taas viranomaisten näkökulmasta päävastuu tiedonantovelvollisuudesta kohdistuu aina tiedonantovelvolliseen itseensä.

Rakennusliikkeiden kohdalla työturvallisuuslain työmaavalvontaa koskevat edellytykset vaikuttavat osittain sekoittuvan Verohallinnon vaatimuksiin rakentamisilmoituksilla annettavista tiedoista. Rakennustyömaalle kohdistuneesta valvonnasta huolimatta kyseessä on kuitenkin kaksi erillistä velvoitetta, joita valvovat eri viranomaiset eri intresseistä. Tulevaisuudessa kyseisestä epäselvyydestä mahdollisesti aiheutuvien ongelmatilanteiden välttämiseksi rakennusliikeasiakkaille kannattaisi selvittää tiedonantovelvollisuuden ja työturvallisuuslain vaatimusten erillisyyttä, sekä kehottaa eriyttämään työmaaluettelon ylläpitäminen tiedonantovelvollisuuden alaisten tietojen keräämisestä.

Vuodenvaihteessa tapahtuvaan kevennetyn ilmoitusmenettelyn päättymiseen tulisi valmistautua ennakolta sekä tilitoimistossa että rakennusliikkeissä. Uusien tietojen hankintaan liittyviltä hankaluuksilta voitaisiin välttyä tiedottamalla muutoksesta hyvissä ajoin sekä muuttamalla tietojenkeräyspohjana käytettävä lomake täydellisten tietosisältövaatimusten mukaiseksi jo ennen vuoden vaihdetta. Tilitoimiston oman Excel-lomakkeen muuttamiselta voidaan toisaalta välttyä luopumalla ko-

konaan omasta lomakkeesta, ja hyödyntää tietojenkeräykseen tulevaisuudessa Ilmoitin.fi-palvelusta löytyviä valmispohjia. Lisäksi kannattaisi harkita siirtymistä Ilmoitin.fi-palvelun käyttämiseen tutkimuksessa havaittujen Suomi.fi-palvelun puutteellisuuden ja negatiivisten käyttökokemusten perusteella. Myös tilitoimiston sisäistä kirjallista ohjeistusta ilmoituksen laatimisen menettelyta-voista ja työvaiheista voisi miettiä, jotta ilmoituksen lähettäminen sujuisi mahdollisimman vaivatto-masti poikkeustilanteessa myös muulta kuin asiakkaan omalta kirjanpitäjältä.

Tiedonantovelvollisuuden etenemisprosessia kokonaisvaltaisesti tarkastellessa yhtenä sen merkit-tävimpänä heikkoutena on havaittavissa eri toimijoiden kommunikoinnin puute, mistä johtuen nä-kemykset lakisääntelyn tarpeellisuudesta ja saavutettavista hyödyistä poikkeavat selvästi toisis-taan. Tulevaisuuden kannalta eri osapuolten välistä yhteistyötä ja ajatustenvaihtoa tiivistämällä voi-taisiin yhdenmukaistaa ajattelutapoja sekä kehittää kaikkien osapuolien toimintaa helpottavia me-nettelytapoja, jolloin ilmoitusvelvollisuuden noudattaminen saataisiin toteutettua nykyistä vaivatto-mammin ja tehokkaammin.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli laadullisen tutkimuksen menetelmin selvittää, kuinka rakentamiseen liittyvää tiedonantovelvollisuutta pyrittiin noudattamaan uuden sääntelyn alkuvaiheessa, sekä hahmottaa selkeää kokonaiskuva ilmoitusprosessin edellyttämien toimenpiteiden etenemisvaiheista: tiedonantovelvollisten rakennusliikkeiden tiedonkeräyksestä, tilitoimiston tiedonvälityksestä ja Verohallinnon tiedon käyttämisestä. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena toimeksiantajatilitoimistolle laadittiin lähtötilannetta kartoittava prosessikuvaus, jossa sanallisen selvityksen lisäksi toteutettuja toimenpidevaiheita havainnollistettiin prosessikaavion muodossa. Tuotoksen arviointiosuudessa pohdittiin alustavia kehitysehdotuksia eri osapuolten nykyiseen toimintaan, mutta kuvauksen pääasiallisena tarkoituksena on kuitenkin toimia pohjaselvityksenä ja tulevaisuuden työkaluna tilitoimiston omalle kehityssuunnittelulle ja -toiminnalle.

Haastattelujen avulla kerätyn tutkimusaineiston perusteella osoittautui, ettei ilmoitusvelvollisuuden noudattaminen ainakaan vielä ensimmäisten ilmoituskertojen kohdalla toteutunut täysin ongelmattomasti. Tutkimukseen osallistuneiden kolmen rakennusliikkeen osalta työturvallisuuslain vaatimuksista poikettiin korvaamalla lain edellyttämä työmaaluettelo tilitoimiston tietojenkeräyskäyttöön tarkoitettulla Excel-kulunvalvontalistalla. Tilitoimiston kohdalla sen alkuperäisiä ohjeistuksia palvelun toteuttamistavasta ei asiakasyrityksissä täsmällisesti noudatettu, eikä ilmoituskanavaksi valitun Suomi.fi-palvelun käyttö ollut vielä alkuvaiheessa sujuvasti. Verohallinnossa, jossa ilmoitusten käsittelyyn liittyvä käytännön toiminta on pitkälti automatisoitua, tiedonantovelvollisuuden ongelmallisuudet liittyivät lähinnä tiedonantovelvollisten toimintaan.

Käytännön toimenpiteiden ja mahdollisten ongelmallisuuksien lisäksi opinnäytetyössä tarkasteltiin aiheeseen liittyvää tiedotusta sekä eri osapuolten mielipiteitä tiedonantovelvollisuuden vaikutuksista harmaan talouden torjuntaan. Sekä tilitoimiston että Verohallinnon osalta tiedonhankinta ja välitys asiakkaille on ollut aktiivista, kun taas haastateltujen rakennusliikkeiden oma-aloitteinen tiedonhankinta on ollut vähäistä lukuun ottamatta tilitoimistosta hankittua välttämätöntä tietämystä velvollisuuden noudattamiseksi. Osapuolten näkemykset uuden rakennusalan sääntelyn tarkoituksenmukaisuudesta ja vaikutuksista harmaaseen talouteen myös poikkesivat selvästi toisistaan.

Opinnäytetyöprosessin aikana saatiin vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin teoriaperustan tietolähteiden ja empiirisen osuuden haastatteluaineistojen avulla sekä laadittiin tutkimustulokset

yhteen kokoava tuotos toimeksiantajan käyttöön. Opinnäytetyön aiheena tiedonantovelvollisuus oli lakimuutoksen tuoreuden, säännösten tuntemattomuuden ja vakiintuneiden ilmoitusmenettelytapojen puutteellisuuden vuoksi haasteellinen. Yleistä ja alakohtaista ajankohtaistiedotusta, lakilähteitä ja Verohallinnon ohjeistuksia lukuun ottamatta aihetta käsittelevää kirjallisuutta ei vielä näin alkuvaiheessa ollut saatavilla. Uutta tietoa aiheesta päivittyi prosessin edetessä lähes viikoittain, ja oikeellisen teoreettisen viitekehyksen muodostaminen edellyttikin tiedotuksen jatkuvaa seurantaa.

Kokonaisuudessaan tiedonantovelvollisuus on äärimmäisen laaja ja moniulotteinen aihe, ja opinnäytetyön tutkimuksessa kartoitettiin vain kolmea rakennusliikettä, näiden tietojen ilmoittajana toimivaa yksittäistä tilitoimistoa sekä Verohallinnon osallisuutta ilmoitusten käsittelyyn. Näin ollen tutkimustulosten laajamittaisempi yleistäminen ei ole mahdollista, sillä opinnäytetyön rajausten mukaisesti ulkopuolelle jätettiin muun muassa muut kuin rakennusalalla toimivat sekä itse ilmoituksensa hoitavat tiedonantovelvolliset. Lisäksi toimeksiantajan asemasta johtuen tilitoimiston oletettiin lähtökohtaisesti osallistuvan ilmoitusprosessiin, jonka tarkastelussa keskityttiin eri osapuolten toimenpiteisiin. Tilitoimistossa toteutetusta havainnointitilanteesta sekä kirjanpitäjän ja Verohallinnon edustajien haastatteluista kerätty aineisto oli yksityiskohtaista ja kattavaa. Sen sijaan rakennusyrittäjien kohdalla haastattelut toteutettiin puhelimitse, ja haastateltavien kiireiden vuoksi näiltä saatu tieto oli sisällöltään suppeampaa ja yleispiirteisempää.

Kahden eri elämäntilanteessa ja opintovaiheessa olevan opiskelijan aikataulujen yhteensovittaminen oli välillä haasteellista, mutta varsinkin alkuvaiheen intensiivisen työtahdin ansiosta opinnäytetyö valmistui ajallaan. Aihetta koskevien eriävien näkemysten ja mielipiteiden saattaminen molempia tekijöitä miellyttävään muotoon toteutui yllättävänkin kivuttomasti. Oman oppimisen kannalta yhteinen työskentely molemmille vieraan teeman kanssa oli niin ikään antoisaa, sillä keskustelujen ja vertaisoppimisen avulla aiheeseen pystyttiin perehtymään syvemmin. Opinnäytetyöprosessin aikana tiedonantovelvollisuutta koskeva tietämys karttui alkuvaiheen ”nollatilanteesta” sen yksityiskohtaisten vaatimusten tuntemiseen sekä kytkeytymiseen muuhun rakennusalaa koskevaan sääntelyyn.

Tiedonantovelvollisuutta koskevan sääntelyn tuoreuden huomioon ottaen tämän opinnäytetyön voi nähdä keskustelunavauksena aihetta käsitteleville tuleville opinnäytetöille ja tutkimuksille. Kapeahkosta tutkimusotannasta johtuen otollisia tiedonantovelvollisuuden tutkimuskohteita löytyy runsaasti esimerkiksi muiden tiedonantovelvollisten parista, kuten asunto-osakeyhtiöistä, julkiselta sektorilta, yksityishenkilörakennuttajista sekä itsenäisesti ilmoituksensa hoitavista rakennusalan

yrityksistä. Myös ilmoittamiseen osallistuvien tilitoimistojen määrän ja palvelun toteuttamismuotojen laajamittaisempi selvittäminen olisi yksi tilitoimistoalan kannalta hyödyllinen tutkimusmahdollisuus. Tulevaisuudessa lainsäädännön tullessa tutummaksi ja ilmoittamiseen liittyvien toimenpiteiden vaikiutuessa tämän opinnäytetyön tutkimusta vastaava ilmoitusprosessin kartoittaminen puolestaan antaisi hyvän kuvan siitä, kuinka nykyisiin ongelmakohtiin on puututtu ja millaisin toimenpitein prosessia on eri osapuolten toimesta pystytty kehittämään toimivan kokonaisuuden saavuttamiseksi.

LÄHTEET

Ahvenniemi, J. 2014. Raportoinnin uusi aika. Tilisanomat 11.8.2014. Viitattu 6.9.2014, <http://www.tilisanomat.fi/node/2251>.

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Buildercom Oy 2014. Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus. Viitattu 6.9.2014, <http://www.buildercom.fi/rakennuttaminen/rakentamiseen-liittyva-tiedonantovelvollisuus>.

Helsingin Sanomat 2014. Näillä keinoilla rakennusala valvotaan. Talous 29.8.2014. Viitattu 3.9.2014, <http://www.hs.fi/talous/N%C3%A4ill%C3%A4+keinoilla+verottaja+valvoo+rakennus+alaa/a1409210923183>.

Huhtamäki, M. 2014. Veronumero.fi auttaa velvoitteiden hoitamisessa. Tilisanomat 17.1.2014. Viitattu 6.9.2014, <http://www.tilisanomat.fi/artikkeli/veronumerofi-auttaa-velvoitteiden-hoitamisessa>.

Ilmoitin.fi 2014. Katso-tunnisteella Verohallintoon lähetettävät ilmoituslajit. Viitattu 6.9.2014, <https://www.ilmoitin.fi/webtamo/sivut/Katsollmoituslajit;jsessionid=0b525600cb414455e9e8fdf35c4d;jsessionidversion=2f77656274616d6f.0>.

Ilmoitusvelvollisuus.fi 2014. Oletko tilaaja, pääurakoitsija tai aliurakoitsija? Viitattu 6.9.2014, <http://www.ilmoitusvelvollisuus.fi/>.

Kaivoslaki 10.6.2011/621.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Laki työturvallisuuslain muuttamisesta 364/2013.

Laki veronumerosta ja rakennusalan veronumerorekisteristä 1231/2011.

Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 363/2013.

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558.

Lindroos, P. Vuori, P. 2014a. Rakentamisen uudet velvoitteet –asiakastilaisuus. Luento 6.10.2014.

Lindroos, P. Vuori, P. 2014b. Verohallinto. Henkilö- ja yritysverotuksen ohjaus- ja kehittämissykki. Haastattelu 6.10.2014.

Miltton 2014. RAKSALOKI-VERKKOPALVELUSSA YKSITYISEN RAKENTAMISEN ILMOITUSVELVOLLISUUS HOITUU HELPOSTI. Viitattu 6.9.2014, <http://news.cision.com/fi/miltton/r/raksaloki-verkkopalvelussa-yksityisen-rakentamisen-ilmoitusvelvollisuus-hoituu-helposti,c9617306>.

Mäkinen, V. 2014. Työmaarekisteri tilitoimiston avuksi raportointiin. Tilisanomat 21.5.2014. Viitattu 6.9.2014, <http://www.tilisanomat.fi/artikkeli/ty%C3%B6maarekisteri-tilitoimiston-avuksi-raportointiin>.

Pandia Oy 2014. Rakennusalan uusi tiedonantovelvollisuus tulee 1.7.2014 – oletko valmis? Viitattu 6.9.2014, <http://www.pandia.fi/tuotteet/tiedonantovelvollisuus/>.

Rakennusliike A 2014. Yrityksen toimitusjohtaja. Haastattelu 22.9.2014.

Rakennusliike B 2014. Yrityksen toimitusjohtaja. Haastattelu 23.9.2014.

Rakennusliike C 2014. Yrityksen toimitusjohtaja. Haastattelu 25.9.2014.

Rakennusliitto ry 2014a. Pienrakennuttajille – Tiedonantovelvollisuus. Viitattu 4.9.2014, <http://rakennusliitto.fi/pr/tiedonantovelvollisuus/>.

Rakennusliitto ry 2014b. Verottaja joustaa valvonnan täsmällisyydessä. Tiedotus 23.5.2014. Viitattu 4.9.2014, <http://rakennusliitto.fi/blog/2014/05/23/verottaja-joustaa-valvonnan-tasmallisyysdessa/>.

Rakennusteollisuus RT ry, Rakentamisen Laatu RALA ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Tilajaavastuu Oy, Sähkö- ja Teleurakoitsijaliitto STUL ry & Talonrakennusteollisuus ry 2014. Opas rakentamisen tiedonantovelvollisuudesta. Viitattu 4.9.2014, <https://www.veronumero.fi/wp-content/uploads/2014/05/Ilmoitusvelvollisuus2.pdf>.

Ramirent 2014. RamiSmart. Läsnaolovalvonta. Viitattu 6.9.2014, <http://www.ramismart.fi/portal/fi/lasnaolovalvonta/>.

Remonttibulevardi Oy 2014. Rakentamisen ilmoitusvelvollisuuteen muutos heinäkuussa 2014. Urakkamaailma.fi. Viitattu 4.9.2014, <http://www.urakkamaailma.fi/ajankohtaista/uutinen/157/rakentamisen-ilmoitusvelvollisuuteen-muutos-heinku>.

Sanoma Media Finland Oy 2014. Ilmoitusvelvollisuus rakennustöissä kiristyy heinäkuun alusta. Rakentaja.fi. Viitattu 4.9.2014, http://www.rakentaja.fi/artikkelit/11201/ilmoitusvelvollisuus.htm#.VARI2dd_t1Z.

Scudo Solutions Oy 2014. RAKENTAMISEN UUSI TIEDONANTOVELVOLLISUUS. Viitattu 6.9.2014, <http://www.scudo.fi/?cat=15>.

Suomen Kiinteistöliitto ry 2014. LAUSUNTO: VEROHALLINNON OHJE RAKENTAMISEEN LIITTYVÄSTÄ TIEDONANTOVELVOLLISUUDESTA. Diaarinumero A48/200/2014. Lausunto 22.4.2014. Viitattu 8.9.2014, <http://www.kiinteistoliitto.fi/attachements/2014-04-22T14-03-1913207.pdf>.

Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2014a. Talousrikollisuuden torjunta. Viitattu 3.9.2014, <http://www.rakli.fi/rakennuttaminen/talousrikollisuuden-torjunta.html>.

Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2014b. Tilajaat taisteluun talousrikollisuuden kitkemiseksi kiinteistö- ja rakentamisalalta. Viitattu 3.9.2014, <http://www.rakli.fi/rakennuttaminen/talousrikollisuuden-torjunta/tilajaat-taisteluun-talousrikollisuuden-kitkemiseksi.html>.

Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry & Rakennustietosäätiö 1998. Rakennusurakan yleiset sopimusehdot. Ohjetiedosto RT 16-10660. Viitattu 3.9.2014,

http://kuitukanava.net/wp-content/uploads/2013/06/KUITU-URA_Liite3_Rakennusurakan-yleiset-sopimusehdot-YSE-1998.pdf.

Suomi.fi 2014a. Työntekijätietojen rakentamisilmoitus. Viitattu 6.9.2014, http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/asioi_verkossa/lomakkeet/vh_ty/index.html.

Suomi.fi 2014b. Urakkatietojen rakentamisilmoitus. Viitattu 6.9.2014, http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/asioi_verkossa/lomakkeet/vh_ur/index.html.

Surakka, J. 2014. Tarkastusiskut työmailla paljastivat – pienet rakennusalan yritykset valmistautumattomia uuteen lainsäädäntöön. Edilex-toimitus 10.4.2014. Viitattu 4.9.2014, <http://www.edilex.fi.ezp.oamk.fi:2048/uutiset/39781?offset=1&perpage=20&phrase=Tarkastusiskut+ty%C3%B6mailla+paljastivat+%E2%80%93+pienet+rakennusalan+yriytkset+valmistautumattomia+uuteen+lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6%C3%B6n.&sort=relevance&searchKey=619554>.

Toimeksiantajatiltoimisto 2014a. Rakentamisen uudet tiedonantovelvoitteet tulevat voimaan 1.7.2014. Asiakas-tiedote 27.5.2014. Sisäinen lähde. Viitattu 16.9.2014, <https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/147fca0ecee0b78c?projector=1>.

Toimeksiantajatiltoimisto 2014b. Rakentamisen uudet tiedonantovelvoitteet tulevat voimaan 1.7.2014. Asiakas-tiedote 30.5.2014. Sisäinen lähde. Viitattu 16.9.2014, <https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/147fca0ecee0b78c?projector=1>.

Toimeksiantajatiltoimiston edustaja 2014a. KLT-kirjanpitäjä, rakennusliikeasiantuntija. Haastattelu 15.9.2014.

Toimeksiantajatiltoimiston edustaja 2014b. KLT-kirjanpitäjä, rakennusliikeasiantuntija. Haastattelu 3.10.2014.

Työsuojeluhallinto 2014. RAKENNUSTYÖ JA YHTEINEN RAKENNUSTYÖMAA. Rakennusalan valvonnan koordinaatioryhmä. Muistio 19.6.2014. Viitattu 3.9.2014, <http://www.tyosuojelu.fi/upload/mikaonrakennustyota2014.pdf>.

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.

Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 26.3.2009/205.

Verohallinto 2014a. PUUTTEELLISTEN TIETOJEN ILMOITTAMINEN MENETTELYN ALKUVAIHEESSA. TYÖNTEKIJÄTIEDOT. Viitattu 6.9.2014, http://www.vero.fi/download/Raksi_puutteelliset_tiedot_tyontekija/%7BDBB823C9-2B68-4E9C-8780-CE50628C09E5%7D/9636.

Verohallinto 2014b. PUUTTEELLISTEN TIETOJEN ILMOITTAMINEN MENETTELYN ALKUVAIHEESSA. URAKKATIEDOT. Viitattu 6.9.2014, http://www.vero.fi/download/Raksin_puutteelliset_tiedot_urakkatiedot/%7BB032CC85-F4D9-4109-8C73-2AA218A624EB%7D/9637.

Verohallinto 2014c. Rakennusalan harmaan talouden torjunta. Viitattu 3.9.2014, [http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Harmaan_talouden_torjunta/Rakennusalan_harmaan_talouden_torjunta\(18486\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Harmaan_talouden_torjunta/Rakennusalan_harmaan_talouden_torjunta(18486)).

Verohallinto 2014d. Rakennusalan uudesta ilmoitusmenettelystä saatu jo nyt tuloksia. Viitattu 31.10.2014 http://vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Medialle/Rakennusalan_uudesta_ilmoitusmenettelyst%2834708%29.

Verohallinto 2014e. Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus. Viitattu 3.9.2014, [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2014/Rakentamiseen_liittyva_tiedonantovelvoll\(32723\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2014/Rakentamiseen_liittyva_tiedonantovelvoll(32723)).

Verohallinto 2014f. Rakentamisen tiedonantomenettely / Työntekijätiedot. TIETUEKUVAUS VSRACYHT ja VSTYONTE. A76/200/2013. Versio 1.2H. Viitattu 4.9.2014, http://www.vero.fi/download/TIETUEKUVAUS_tyontekijatiedot/%7BEDC7E6AA-0B9B-488E-A920-840574184871%7D/9596.

Verohallinto 2014g. Rakentamisen tiedonantomenettely / Urakkatiedot. TIETUEKUVAUS VSRACYHT ja VSURAKKA. A75/200/2013 versio 1.2H. Viitattu 4.9.2014, http://www.vero.fi/download/TIETUEKUVAUS__Urakkatiedot/%7BADD6913-3E23-47BA-934B-1B5A669AAE74%7D/9595.

Verohallinto 2014h. Rakentamisilmoitukset. Yritys tai yhteisö, Kotitalous, Kunta, Asunto-osakeyhtiö. Viitattu 6.9.2014, <http://www.vero.fi/rakentamisilmoitukset>.

Verohallinto 2014i. Rakentamisilmoituksia jätettiin heinäkuulta yhteensä 61 262 kappaletta. Viitattu 29.9.2014, [http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Uutisia/Rakentamisilmoituksia_jatettiin_heinakuu\(34225\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Uutisia/Rakentamisilmoituksia_jatettiin_heinakuu(34225)).

Verohallinto 2014j. Rakentamisilmoituksia jätettiin elokuulta yhteensä 121 734 kappaletta. Viitattu 4.11.2014, [http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Uutisia/Rakentamisilmoituksia_jatettiin_elokuult\(34225\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Uutisia/Rakentamisilmoituksia_jatettiin_elokuult(34225)).

Verohallinto 2014k. Tervetuloa taloushallinnon ammattilaisten veroinfoihin. Verohallinnon tiedote 13.11.2013. Viitattu 6.9.2014, [http://www.vero.fi/fi-FI/Tervetuloa_taloushallinnon_ammattilaste\(29918\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tervetuloa_taloushallinnon_ammattilaste(29918)).

Verohallinto 2014l. Tilaisuudet ja tapahtumat. Viitattu 6.9.2014, http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/tapahtumat.

Verohallinto 2014m. Usein kysyttyä. Viitattu 8.9.2014, http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Usein_kysyttya.

Verohallinto 2014n. Verohallinnon päätös rakentamiseen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta. Viitattu 3.9.2014, [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_paatokset/Verohallinnon_paatos_rakentamiseen_liitt\(31773\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_paatokset/Verohallinnon_paatos_rakentamiseen_liitt(31773)).

Visma Finvalli Oy 2014. Rakennusalan tiedonantovelvollisuus. Viitattu 6.9.2014, <http://www.vismafivaldi.fi/news/rakennusalan-tiedonantovelvollisuus>.

Vuori, P. 2014. Rakentamisen uudet veloitteet. Uusi tiedonantovelvollisuus. Verohallinnon asiakastilaisuus 4.6.2014. Viitattu 6.9.2014, <http://www.seminaarit.net/verohallinto/rakentamisilmoitukset/suomeksi>.

Yrittäjäsanommat 2014. Nyt herätys: Tuhannet yritykset täysin pihalla veromuutoksesta. Viitattu 4.9.2014, <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/uutisarkisto/a/etusivun-uutiset/nyt-heratys-tuhannet-yritykset-taysin-pihalla-veromuutoksesta>.

LIITTEET

Liite 1 Prosessikuvaus ja -kaavio

Liite 2 Kysymykset tiedonantovelvollisille rakennusliikkeille

Liite 3 Kysymykset tilitoimistolle

Liite 4 Kysymykset Verohallinnolle

Liite 5 Työntekijä- ja urakkatiedot, toimeksiantajan materiaali

TOIMEKSIANTAJATILITOIMISTO

Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus

Prosessikuvaus ja -kaavio

Marjut Jaakola & Liisa Majuri

25.11.2014

Raportti esittelee Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus – Toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi -opinnäytetyön keskeisimmät tulokset tiedonantovelvollisuuden etenemisprosessista.

Sisällys

1	PROESSIN ESITTELY.....	2
2	PROESSIN PERUSTIEDOT.....	3
3	PROESSIN TOIMENPITEIDEN ETENEMISEN KUVAUS.....	10
3.1	Proessin käynnistyminen.....	10
3.2	Rakennusliike.....	11
3.3	Tiltoimisto.....	12
3.4	Verohallinto.....	13
4	PROESSIN ARVIOINTI.....	14
4.1	Perustietojen arviointi.....	14
4.2	Arvioinnin yhteenveto.....	18
4.2.1	Rakennusliikkeet.....	18
4.2.2	Tiltoimisto.....	19
4.2.3	Verohallinto.....	20
5	PROESSIKAAVIO.....	21

1 PROSESSIN ESITTELY

Prosessin nimi:	Toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi
Prosessin tarkoitus:	Rakennusalan harmaan talouden torjunta
Prosessin tavoite:	Uuden lainsäädännön asettamat velvoitteiden toimeenpano
Prosessin omistaja:	Verohallinto (kokonaisprosessi) / tilitoimisto (osaproessi)
Prosessin asiakkaat:	Tiedonantovelvolliset rakennusliikkeet
Prosessin lähtötiedot:	Rakennusliikeasiakkaiden tiedonantovelvollisuus, tilitoimiston osallistuminen prosessiin tietojen välittäjänä, Verohallinnon rooli kokonaisprosessin ohjaajana / valvojana
Prosessin tuotokset:	Rakentamisilmoitusten avulla saatava vertailutieto verovalvontaa varten
Prosessin keskeiset toimijat:	Rakennusliikkeet (pääosakas), tilitoimisto (kirjanpitäjä), Verohallinto (Eritysalojen valvontaryhmä)
Mistä prosessi alkaa:	Tiedonantovelvollisuuden syntyminen (15 000 €:n raja-arvon ylittyminen)
Mihin prosessi päättyy:	Ilmoituksella kerättyjen tietojen hyödyntäminen verovalvonnassa
Prosessin menestystekijät:	Tiedonantovelvollisuuden tietosisällön tunteminen, sitoutuminen velvollisuuksien hoitamiseen, eri toimijoiden kommunikointi & yhteistyö, selkeät toimintatavat & vastuunjako
Prosessin rajapinnat:	Aiemmat harmaan talouden torjuntatoimet, työturvallisuuslain velvoitteet, kirjanpito & palkanlaskenta, veroviranomaisten verovalvonta, aluehallintoviranomaisten työmaavalvonta

2 PROSESSIN PERUSTIEDOT

PROSESSIN NIMI	TOIMENPITEET ILMOITUSVELVOLLISUUDEN TÄYTTÄMISEKSI
Prosessikokonaisuus	Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus
Kokonaisprosessin omistaja	Verohallinto
Osaproessin omistaja	Tiltoimisto
Prosessin vastuuhenkilöt	Rakennusliikkeiden pääosakkaat, tiltoimiston kirjanpitäjät
Prosessin asiakkaat	Tiedonantovelvolliset rakennusliikkeet
Prosessin mallintajat	Marjut Jaakola & Liisa Majuri
Päivämäärä	25.11.2014

Tarkoitus	• Rakennusalan harmaan talouden torjunta • Uuden lainsäädännön velvoitteiden täyttäminen
Tavoitteet	• Rakennusalan harmaan talouden torjunnassa käytettävien vertailutietojen kerääminen • Toteuttaa uuden lainsäädännön asettamat velvoitteet liittyen urakka- ja työntekijätietojen ilmoittamiseen
Asiakkaat ja sidosryhmät	• Asiakkaat: tiedonantovelvolliset rakennusliikkeet • Tiltoimisto: ilmoituspalvelun tarjoaja, taloushallinnon asiantuntija, informaation välittäjä • Asiakkaille tiedonantovelvolliset urakoitsijat / työnantajat • Verohallinnon kanssa yhteistyössä työmaavalvontaan osallistuvat viranomaistahot

Asiakkaiden tarpeet ja vaatimukset	◆ Omaa toimintaa koskevien velvoitteiden keskeinen tietosisältö ◇ Asiakaskohtainen informaatiomäärä & -laatu ◆ Tiedonantovelvollisuuden noudattaminen riittävässä määrin sanktio-seuraamusten välttämiseksi ◇ Ajankohtainen tieto sanktiointikäytäntöjen kehityksestä ◆ Tarvittavat välineet & ohjeet tietojen keräämiseksi ◇ Oman osuuden hoitaminen osana kokonaisprosessia ◆ Tiedonantovelvollisuuden toteuttaminen kustannustehokkaasti ◇ Asiakaskohtainen arviointi sähköiseen kulunvalvontajärjestelmään siirtymisestä
Rajapinnat muihin prosesseihin	◆ Aiemmat toimenpiteet rakennusalan hamaan talouden torjumiseksi ◇ Tilaajavastuu, käännteinen arvonlisäverovelvollisuus, veronumerorekisteri ◆ Työturvallisuuslain velvoitteiden noudattaminen ◇ Työntekijän kuvallinen henkilötunniste, veronumerot, ajantasainen työntekijäluettelo ◆ Kirjanpito & palkanlaskenta ◇ Tilitoimiston hallussa olevat ilmoitustiedot ◇ Kuukausikirjanpito, urakkalaskutus, projektiseuranta, palkanlaskennan työntekijätiedot ◆ Veroviranomaisten verovalvonta ◇ Verojen ja maksujen valvonta, verotarkastukset ◆ Aluehallintoviranomaisten työmaavalvonta ◇ Työmaaturvallisuuden noudattaminen, työmaatarkastukset

Lähtötilanne	◆ Rakennusliikeasiakkaat, jotka tiedonantovelvollisia urakka- ja/tai työntekijätiedoistaan ◇ Ei käytössä työturvallisuuslain edellyttämää työmaaluetteloa ◇ Ei käytössä sähköisiä kulunvalvontajärjestelmiä ◇ Vähäinen oma-aloitteinen tiedonhankinta ◆ Lainsäädännön voimaanastuminen 1.7.2014 ◇ Vaatimuksien uutuus & tuntemattomuus → ilmoitettavat tiedot, ilmoitustapa ja -aika, sanktiointi ◇ Ei vakiintuneita käytäntöjä / toimintamalleja ◆ Tilitoimiston osallistuminen prosessiin tietojen välittäjänä ◇ Uuden palvelun muotoilu
Prosessin alku	◆ Asiakkaan tiedonantovelvollisuuden syntyminen ◇ Urakkatiedot ❖ Urakkasopimuksen kokonaisarvo ilman arvonlisäveroa yli 15 000 € ◇ Työntekijätiedot ❖ Rakennushankkeen työmaakohtainen kokonaisarvo ilman arvonlisäveroa yli 15 000 €
Prosessin loppu	◆ Ilmoitettujen tietojen hyödyntäminen verovalvonnassa ◇ Perusilmoituksen oikeiden tietojen tallentaminen Verohallinnon tietokantaan ◇ Virheellisten tietojen korjaus korjausilmoituksella Verohallinnon pyynnöstä ◇ Tapauskohtainen verovalvonta / sanktiointi tarpeen vaatiessa
Lopputilanne	◆ Kohdekuukauden urakka- ja työntekijätiedot oikeellisinä & täydellisinä Verohallinnon käytettävissä

Resurssit	◆ Asiakkaat: ◇ Rakennusalan tuntemus & ammattitaitoiset pääosakkaat ◇ Yhteistyö tilitoimiston kanssa → informaation saanti ◇ Käytössä apu-Excel tietojen keräämiseksi ◆ Tilitoimisto: ◇ Taloushallintoalan asiantuntemus & ammattitaitoinen henkilöstö ◇ Kokemus vastaavien viranomaisilmoitusten laatimisesta ◇ Luottamukseen perustuvat pitkäkestoiset asiakassuhteet ◆ Verohallinto: ◇ Sähköisten järjestelmien olemassaolo & automaation hyödyntäminen ◇ Erityisalojen valvontaryhmä → koostettu sisäisin virkajärjestelyin ◇ Mahdollisuudet viranomaisyhteistyöhön valvonnan toteuttamisessa
Menestystekijät	◆ Oma-aloitteinen tiedonhankinta & tietojen ajantasaisuus ◆ Eri toimijoiden kommunikointi & yhteistyö ◆ Eri toimijoiden yhteiset/yhteensopivat näkemykset tavoitteista & tuloksista ◆ Selkeät toimintatavat & vastuunjako
Riskit	◆ Asiakkaiden sitoutumattomuus tilitoimiston ilmoittamispalvelun toteuttamishjeisiin ◆ Epäselvät työ- ja vastuujao ◇ Tiedonantovelvollisuuden (Verohallinto) ja työturvallisuuslain (AVI) vaatimusten sekoittuminen ◆ Eri osapuolten määrittelemättömät/ristiriitaiset tavoitteet & näkemykset menettelyn tuloksellisuudesta ◆ Osapuolten puutteellinen viestintä & yhteistyön vähäisyys suhteessa valvovaan tahoon ◆ Riittämättömät resurssit

	◇ Sähköisen kulunvalvontajärjestelmän hankkimiskustannukset ◇ Ei työturvallisuuslain mukaista työmaaluetteloa ◆ Tiedonantovelvollisuuden kehittyminen / muutokset ◇ Puutteellisten ilmoitustietojen hyväksymisen päätyminen ◇ Sanktiokäytäntöjen tiukentuminen / valvonnan lisääntyminen ◇ Hallituksen vaihtuminen keväällä 2015
Mittarit / laatuksiteerit	◆ Tilitoimiston palvelun toteuttamiskuvauksen mukaisen ohjeistuksen noudattaminen ○ Asiakkaiden tietojen toimittamisaika & -tapa, tietojen riittävyys, lisäselvittelyn määrä ◆ Perusilmoituksella annettujen tietojen oikeellisuus ◇ Virheellisenä annettujen tietojen määrä ◆ Rakennusilmoituksen antaneiden tiedonantovelvollisten määrä
Arviointitapa	◆ Prosessin eri toimijoiden haastattelut ◆ Toteutumafietojen vertaaminen ideaalitalanteeseen ◇ Verohallinnon vaatimusten mukainen velvoitteiden täyttäminen ◇ Tilitoimiston palveluohjeistuksen noudattaminen ◇ Prosessin kokonaisvaltainen sujuvuus ◆ Eri toimijoiden keskinäinen vertaaminen ◇ Lakimuutoksen vaikutus aiempaan toimintaan, informaation hankinta & välittäminen, näkemykset ongelmakohdista & vaikutuksista harmaaseen talouteen

Prosessin kehittäminen	♦ <u>Rakennusliikkeet</u> → mahdollisuus kehittää omaa toimintaa ◇ Oma-aloitteinen tiedonhankinta tilitoimiston ohjeiden lisäksi ◇ Työturvallisuuslain mukaisen työmaaluettelon ylläpitäminen ❖ Tietojen keräämiseen käytettävä apu-Excel ei sovellettavissa kulunvalvontalistaksi ❖ Sähköiseen kulunvalvontajärjestelmään siirtymisen harkitseminen ◇ Eri viranomaisten / velvoitteiden erillisyyden hahmottaminen ❖ AVI = työturvallisuus & työmaavalvonta ❖ Verohallinto = tiedonantovelvollisuus & verovalvonta ◇ Suora kontakti Verohallintoon ❖ Pk-rakennusliikkeiden näkemyksien & mielipiteiden julkituonti ❖ Koulutuksiin osallistuminen ♦ <u>Tilitoimisto</u> → mahdollisuus kehittää omaa & asiakkaiden toimintaa ◇ Apu-Excelin käytön ohjeistus asiakkaille = ei kulunvalvontalista ◇ Erillinen työmaavalvonta ◇ Erillisen palvelusopimuksen tekeminen = vastuiden ja velvollisuuksien korostaminen ❖ Tilitoimisto / kirjanpitäjä vastuussa vain kp:sta löytyvistä ilmoitustiedoista ❖ Vastuu ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta Verohallinnon näkökulmasta aina tiedonantovelvollisella taholla ❖ Kirjallisen sopimuksen myötä asiakkaiden sitoutuminen tilitoimiston ohjeisiin ilmoitustietojen täydellisyyteen, toimitusajankohtaan & -tapaan ❖ "Sopimus on sitova" -mielikuva ◇ Ilmoitin.fi-palvelun käyttöön siirtyminen Suomi.fi:n sijaan ❖ Saatavissa tilitoimiston omaa tietojenkeräyslomaketta muistuttavat Excel-taulukot, joilla tiedot muutettavissa tietuekuvauspareiksi

	◇ Varautuminen ajoissa vuoden vaihteessa tapahtuvaan kevennetyn ilmoitusmenettelyn päättymiseen ❖ Vaadittavien tietojen tarkistus & tietojen keräyslomakkeen päivittäminen ❖ Asiakkaiden informointi ◇ Kilpailevien tilitoimistojen ilmoitusvelvollisuuden toteuttamiseen osallistumisen selvittäminen / palvelun toteuttamismenetelmiin tutustuminen ◆ <u>Verohallinto</u> → mahdollisuus kehittää prosessia kokonaisuudessaan ◇ Eri toimijoiden yhteistyön & kommunikaation lisääminen yhteisymmärryksen saavuttamiseksi ❖ Pk-rakennusliikkeet, tilitoimistot & Verohallinto ◇ Prosessin tuloksista & vaikutuksista tiedottaminen ❖ Asiakaskunnan negatiivisiin näkemyksiin / asenteisiin vaikuttaminen tavoitteiden & tulosten saavuttamisen myötä ◇ Prosessin jälkeisistä toimenpiteistä / tiedonantovelvollisuuden noudattamisen valvonnasta huolehtiminen ❖ Riittävän "pelotevaikutuksen" luominen = selkeät sanktiointikäytännöt & toteutetut työmaatarkastukset kannustimena velvoitteiden täyttämiseen ◇ Eri viranomaisten yhteistyömahdollisuuksien hyödyntäminen ❖ AVI:n kanssa yhteisten työmaatarkastusten toteuttaminen ◇ Tiedonantovelvollisuudelle vaihtoehtoisten toimintamallien / mahdollisuuksien harkinta ❖ Eri toimijoiden kehitysehdotuksien kuuleminen & avoin keskustelu

3 PROSESSIN TOIMENPITEIDEN ETENEMISEN KUVAUS

3.1 Prosessin käynnistyminen

<u>1. Kuka:</u> Kuka / ketkä	<u>2. Mitä:</u> Vaihe / tehtävä	<u>3. Milloin:</u> Ajan- kohta	<u>4. Miten:</u> Menetelmät, työohjeet, lomakkeet, laitteet, tieto- järjestemät	<u>5. Tietojen hallinta:</u> Input-tiedot = Mitä tietoa tarvitaan vaiheen läpi- viemiseksi?	<u>6. Tietojen hallinta:</u> Output-tiedot = Mitä tietoa, dokumenteja ja dataa vaiheesta tulee ulos?	<u>7. Kriittiset tekijät:</u> Mikä voi epäonnistua?
<u>Verohallinto:</u>	Uuden lain toimeen- pano	1.7.2014	- tiedotus - sähköiset ilmoituspalvelut & lomakkeet - tietojärjestelmät - tietokanta - valvonta- henkilöstö	- selvitystyö - toimialojen yhteistyö - lakimuutokset	- päätös tiedonanto- velvollisuudesta - ohjeet & määräykset	- puutteellinen bedottaminen - ohjeiden epäselvyys - järjestelmä- puutteellisuudet - valvonnan puutteellisuus

3.2 Rakennusliike

<u>1. Kuka:</u> Kuka / ketkä	<u>2. Mitä:</u> Vaihe / tehtävä	<u>3. Milloin:</u> Ajan- kohta	<u>4. Miten:</u> Menetelmät, työohjeet, lomakkeet, laitteet, tieto- järjestelmät	<u>5. Tietojen hallinta:</u> Input-tiedot = Mitä tietoa tarvitaan vaiheen läpi- viemiseksi?	<u>6. Tietojen hallinta:</u> Output-tiedot = Mitä tietoa, dokumenteja ja dataa vaiheesta tulee ulos?	<u>7. Kriittiset tekijät:</u> Mikä voi epäonnistua?
<u>Tiedonanto- velvollinen rakennus- liike:</u> Pääosakas / toimitus- johtaja	Tietojen keräys: - urakka- tiedot	Kohde- kuukautta seuraavan kuun alku (urakan aloitus / sopimuksen tekeminen)	- urakkasopimuksen tekeminen & työnteon aloittaminen - k:sta puuttuvat tiedot: • tilitoimiston Excel- lomakkeen täyttäminen	- työmaan tiedot - kohdekuukausi - työmaan alku- & loppupvm. - urakkatiedot: • urakan kokonais- määrä • urakan antaja • alurakoitsija • y-tunnus • yhteys- henkilö • puhelin- numero	- täytetty urakkatietojen Excel-lomake	- raja-arvon ylittymisen huomaamatta jääminen - puutteellinen urakkasopimus - puutteelliset / virheelliset tiedot
	Tietojen keräys: - työn- tekijä- tiedot	Kohde- kuukautta seuraavan kuun alku	- kulunvalvonta- listan ylläpitäminen = tilitoimiston Excel- lomakkeen täyttäminen - urakoitsijoiden toimittamien tietojen vastaanottaminen	- työmaan tiedot - kohdekuukausi - työmaan alku- & loppupvm. - työntekijätiedot: • nimi • henkilö-tun- nus • yhteys-hen- kilö • työskentelyn alku- & loppupvm.	- täytetty työntekijätietojen Excel-lomake	- raja-arvon ylittymisen huomaamatta jääminen - tietojen saamisvaikeudet - virheelliset / puutteelliset tiedot
	Tietojen välitys: - til- toimistolle	Kohde- kuukautta seuraavan toisen kuun alku = ennen erä- päivää (5.päivä)	- Excel-lomake - sähköposti / paperitiluste	- Excel- lomakkeen tiedot	- selvät tiedot: • ei mitään - puuttuvat / epäselvät tiedot: • tilitoimiston selvitys- yhteydenotto	- tietojen toimittamisen viivästyminen / unohtaminen - tekniset ongelmat tietojen välityksessä

3.3 Tilitoimisto

<u>1. Kuka:</u> Kuka / ketkä	<u>2. Mitä:</u> Vaihe / tehtävä	<u>3. Milloin:</u> Ajan- kohta	<u>4. Miten:</u> Menetelmät, työohjeet, lomakkeet, laitteet, tieto- järjestelmät	<u>5. Tietojen hallinta:</u> Input-tiedot = Mitä tietoa tarvitaan vaiheen läpi- viemiseksi?	<u>6. Tietojen hallinta:</u> Output-tiedot = Mitä tietoa, dokumenteja ja dataa vaiheesta tulee ulos?	<u>7. Kriittiset tekijät:</u> Mikä voi epäonnistua?
Tilitoimisto: Asiakkaan oma kirjanpitäjä	Tietojen vastaan- ottaminen: - asiak- kaalta	Kohde- kuukautta seuraavan toisen kuukauden alku = ennen erä- päivää (5. päivä)	- Excel-lomake - sähköposti / papentuloste	- Asiakkaan sähköposti / kirjanpitoaineisto	- täytetty Excel-lomake	- tietojen vastaanottamisen viivästyminen - tekniset ongelmat tietojen vastaan- ottamisessa
	Tietojen käsitteleminen: - ilmoitus laaditaan	Kohde- kuukautta seuraavan toisen kuukauden alku / eräpäivä (5. päivä)	- Suomi.fi-verkko- palvelu - Katso-tunniste & kausiveroilmoittajan status - sähköisen verkkolomakkeen täyttäminen - edellisen kuukauden ilmoituspohjan hyödyntäminen	- Excel- lomakkeen pakolliset ilmoitustiedot - kuukausi- kirjanpito: • urakan toteutumastiedot - palkkakirjanpito: • työntekijä- tiedot	- täytetty sähköinen perus- / korjaus- ilmoitus	- puutteelliset / virheelliset / epäselvät tiedot - viivästyneiden tietojen ilmoittaminen eräpäivän jälkeen - palvelun ruuhkautuminen - kuukausi- kirjanpidon valmistumattomuus / virheellisyys
	Tietojen lähetys: - Vero- hallinnolle	Kohde- kuukautta seuraavan toiseen kuukauden alku / eräpäivä (5. päivä)	- Suomi.fi-verkko- palvelu - Katso-tunniste & kausivero- ilmoittajan status - sähköinen verkkolomake	- täytetty sähköinen perus- / korjaus- ilmoitus	- ilmoitustunniste - ilmoituksen ajankohta	- lähettämisen epäonnistuminen puuttavista tiedoista johtuen - tekniset ongelmat lähettämisessä

3.4 Verohallinto

<u>1. Kuka:</u>	<u>2. Mitä:</u>	<u>3. Milloin:</u>	<u>4. Miten:</u>	<u>5. Tietojen hallinta:</u>	<u>6. Tietojen hallinta:</u>	<u>7. Kriittiset tekijät:</u>
Kuka / ketkä	Vaihe / tehtävä	Ajan-kohta	Menetelmät, työohjeet, lomakkeet, laitteet, tietojärjestelmät	Input-tiedot = Mitä tietoa tarvitaan vaiheen läpiviemiseksi?	Output-tiedot = Mitä tietoa, dokumentteja ja dataa vaiheesta tulee ulos?	Mikä voi epäonnistua?
<u>Verohallinto:</u> Suomi.fi - / ilmoitin.fi -palvelu	Tietojen vastaanottaminen: - automaatio	Tietojen lähetyspäivä / eräpäivä (5. päivä)	- Suomi.fi / Ilmoitin.fi -palvelu - sähköinen verkkolomake - tietuekuvauksen tunnustietoparit	- ilmoituksella vaaditut pakolliset tiedot	- sähköinen vastaanottoleima	- tekniset ongelmat tietojen vastaanottamisessa
	Tietojen käsittely: - automaatio	Tietojen vastaanottohetki	- tietojen oikeellisuuden automaatiotarkistus - tietojen automaattinen tallentaminen tietokantaan - tietojen säilyttäminen 1+6 vuotta	- oikeamuotoiset pakolliset tiedot	- oikeelliset tiedot: • vertailutiedot verovalvontaa varten - virheelliset / puutteelliset tiedot: • automaatioasiakas- / ohjauskirjeet	- tekniset ongelmat tietojen tarkistuksessa / tallentamisessa
<u>Verohallinto:</u> Erytysalojen valvontaryhmä	Tietojen käyttö / hyödyntäminen: - verovalvonta	Asiakaskirjeen eräpäivän jälkeen	- tapauskohtainen valvonta 10 päivän jälkeen - yhteydenotto tiedonantovelvolliseen puhelimitse / sähköpostilla	- puutteelliset / virheelliset tiedot - valvonnassa esiin nousevat asiakkaat	- yhteydenotto asiakkaaseen - verotarkastus / työmaatarkastus - sanktiot törkeistä / tahallisista laiminlyönneistä	- ongelmat asiakkaan tavoittamisessa - tietojen ilmoittamatta jättäminen / korjaaminen pyynnöstä huolimatta - tarkastusresurssien riittävyys - viranomaisyhteistyö työmaa-valvonnassa

4 PROSESSIN ARVIOINTI

4.1 Perustietojen arviointi

PROSESSI: TOIMENPITEET ILMOITUSVELVOLLISUUDEN TÄYTTÄMISEKSI	
Prosessin tavoitteet	• Asetetut tavoitteet selkeät & tukevat teoriassa tarkoitusta = Verohallinnon ohjeita & määräyksiä noudattamalla täytetään lakivelvoitteet ◊ Huomioitu yhteiskunnallinen hyöty → harmaan talouden myötä menetetyt verotulot◊ Huomioitu asiakashyöty (rakennusliikkeet) → alan kilpailun kehittäminen & rehellisten yritysten aseman parantaminen• Käytännössä tavoitteiden tarkoituksen tukemisvaikutukset vaikeasti mitattavissa
Prosessin omistajuus ja toimijat	• Omistajien määrittelyssä huomioitu sekä kokonaisprosessi että tilitoimiston osuus osaprosessin (= asiakkaan tietojen ilmoittaminen) omistajana• Toimijoiden määrittelyssä huomioitu toimeksiantajan rooli & näkökulma ◊ Tilitoimiston tiedonantovelvolliset asiakkaat = rakennusliikkeet◊ Tilitoimiston oman palvelun kehittämistavoitteet• Valta- ja vastuumäärityksiä osalta täsmennystarvetta ◊ Rakennusliikkeiden näkemys tilitoimiston / kirjanpitäjän vastuusta ilmoitettavista tiedoista osittain yliarvioitu◊ Viime kädessä vastuu ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta tiedonantovelvollisella• Tiedonantovelvollisuuden & työturvallisuuslain velvoitteiden / valvovien viranomaisten roolien sekoittuminen ◊ Työturvallisuuslain noudattaminen (esim. työmaaluettelo) → työmaatarkastukset → aluehallintoviranomainen◊ Tiedonantovelvollisuuden noudattaminen & verojen maksu → verotarkastukset → veroviranomainen

Prosessin edellyttämät resurssit	• Prosessiin osallistuneiden osapuolten käyttämät henkilöstöresurssit määrältään riittävät & ammattitaitoiset ◊ Verohallinnon osalta ei toteutumatietoja vero-/työmaatarkastuksista & niihin varatusta henkilöstömäärästä • Rakennusliikkeiden ja tilitoimiston tietojärjestelmien osalta puutteita resursseista ◊ Tilitoimiston kirjanpitosovelluksella ei ohjelmistorajapintaa ilmoituspalveluun ◊ Rakennusliikkeillä ei sähköisiä kulunvalvontajärjestelmiä • Verohallinnon omat järjestelmät kattavat = laajamittainen automaation hyödyntäminen ◊ Verohallinnolla ei mahdollisuutta kehittää Suomi.f-palvelua • Rakennusliikkeiden puutteelliset resurssit työturvallisuuslain mukaisen työmaa-valvonnan toteuttamiseen ◊ Ei olemassa olevaa kulunvalvontajärjestelmää / ajantasaista työntekijäluetteloa tietojen keräämisen tueksi ◊ Tietojen keräämiseen käytettävä apu-Excel ei käytettävissä ko. tarkoitukseen • Tilitoimiston käyttämä apu-Excel hyödyllinen tietojen keräämisen välineenä ◊ Sisältää vain tällä hetkellä pakollisena ilmoitettavat tiedot → muutostarve v. 2015 ◊ Käytetään "virheellisesti" kulunvalvontalistana • Yhteistyön puutteellisuus ◊ Tilitoimiston ohjeiden noudattamattomuus ◊ Yleisellä tasolla tilitoimistojen vähäinen osallistuminen ilmoittamiseen = tilitoimistojen resurssien vähäinen hyödyntäminen ◊ Pk-rakennusliikkeiden ja Verohallinnon suoran kontaktin puute ◊ Ei toteutumatietoja viranomaisyhteistyöstä tiedonantovelvollisuuden valvonnassa

Prosessin etenemisvaiheiden kuvaus	• Kuvaus hahmottaa toteutunutta prosessiketjua = kuvauksen mukainen toiminta ◊ Ei kattava kuvaus ilmoitusvelvollisuuden toteuttamisesta ❖ Tilitoimiston osallistuminen ei välttämätöntä ❖ Tiedonantovelvollisina vain rakennusliikkeet ❖ Ei toteutumatietoja valvonnan suorittamisesta / sanktioista ◊ Ei kuvaus prosessin tarkoituksen saavuttamista = harmaan talouden torjunnan vaikutuksista ◊ Ei vastaa täysin ideaalitulannetta = Verohallinnon vaatimuksia ❖ Virheellisinä ilmoitettujen tietojen määrä ◊ Ei vastaa täysin tilitoimiston ohjeistusta ❖ Tietojen toimittamisajankohta & -tapa, ilmoitettavien tietojen virheellisyys & puutteellisuus • Kriittisten vaiheiden määrittelyssä perustana teoreettiset ongelmatilanteet ◊ Toteutuneiden ilmoituskertojen vähyden vuoksi ei kattavia toteutumatietoja määrittelyn tueksi • Prosessivaiheiden ohjeistus selkeää ◊ Verohallinnon & Tilitoimiston ohjeistukset • Prosessia tukevien tietojärjestelmien osittainen puutteellisuus ◊ Rakennusliikkeillä ei sähköisiä kulunvalvontajärjestelmiä ◊ Tilitoimistolla ei käytössä kirjanpito-ohjelmistoa, jossa rajapinta ilmoituspalveluun ◊ Suomi.fi-palvelun ongelmat → ruuhkautuminen, käyttöominaisuuksien puutteellisuus
Prosessin mittarit	• Mittarit kattavat & mitattaviin asioihin keskittyvät ◊ Kokonaisprosessin onnistuminen = lainsäädännön & Verohallinnon vaatimusten täyttäminen ◊ Osaproessin onnistuminen = tilitoimiston ohjeiden noudattaminen • Mittarit kytkeytyvät prosessin tavoitteiden saavuttamiseen ◊ Eivät mittaa tarkoituksen saavuttamista = harmaan talouden torjunnasta saatavia taloudellisia verohyötyjä ◊ Mittaavat vain välillisesti menestystekijöiden olemassa oloa

	❖ Näkyvät prosessin toteutumisen sujuvuudessa ◇ Eivät mittaa eri vaihtoehtoisten toimintatapojen tuottamia suorituskyvyn parantumista / taloudellisia säästöjä ❖ Tiedonantovelvollisuudelle vaihtoehtoiset toimintatavat
Prosessin tulostietojen hyödyntäminen	• Toteutumatiетоjen puutteellisuuden vaikutus kokonaisarviointiin ◇ Kaikki tiedonantovelvolliset eivät vielä ilmoittaneet tietojaan Verohallintoon ensimmäisinä ilmoituskertoina • Toteutumatiетоjen perusteella tulostiedoissa runsaasti virheellisyksiä / puutteellisuuksia • Kerättyjen tietojen hyödyntämisestä vertailutietoina & verovalvonnassa ei toteutumatiетоja
Prosessin kehittämis- menettelyt	• Parantamistoimenpiteissä hyödynnetty prosessin tuloksia & havaintoja ◇ Yleisluontoiset ohjeet ko. prosessiin osallistuneille toimijoille ◇ Ei kattava / yksityiskohtainen kehittämissuunnitelma ❖ Tiedonantovelvollisten osalta prosessikuvaus kattaa vain kapean sektorin → yhden tilitoimiston asiakaskunta / kolme pk-rakennusliikettä ❖ Opinnäytetyön tarkoitus = lähtökohtatilanteen kuvaus / selvitys, ei valmiiden kehitystoimenpiteiden laatiminen ◇ Ei pidempiaikaisia toteutumatiетоja hyödynnettävissä → vain kaksi ilmoituskertaa ◇ Ei selvitetty tutkittavia kohteita laajemmin vastaavien toimijoiden (muut tilitoimistot / rakennusliikkeet) toimintamalleja = ei vertailupohjaa • Tiedonantovelvollisuuden tavoitteilla saavutettavaa prosessin tarkoitusta ("harmaan talouden torjuntavoittoja") vaikea mitata kokonaisuunnistumisen arviointia / täsmällisempää kehittämistä varten

4.2 Arvioinnin yhteenveto

4.2.1 Rakennusliikkeet

PROSESSIN VAHVUUDET	PROSESSIN HEIKKOUEDET
♦ Harmaan talouden vähentymisen alakohtaiset hyödyt♦ Tiedonantovelvollisten ammattitaito & alan tuntemus♦ Yhteistyö tiloimiston kanssa = asiakaskohtaisen neuvonnan saaminen	♦ Ei käytössä työturvallisuuslain edellyttämää työmaaluetteloa♦ Ei sähköisiä kulunvalvontajärjestelmiä♦ Vähäinen oma-aloitteinen tiedonhankinta♦ Velvoitteiden hoitamiseen kuluvat aikaresurssit♦ Mahdollisten järjestelmähankintojen kustannukset
PROSESSIN PARANTAMISMAHDOLLISUUDET	PROSESSIN UHKATEKIJÄT
♦ Oma-aloitteinen lisäinformaation hankinta♦ Työturvallisuuslain mukaisen työmaaluettelon ylläpitäminen♦ Sähköiseen kulunvalvontajärjestelmään siirtymisen harkitseminen♦ Eri viranomaisten / velvoitteiden erillisyyden hahmottaminen♦ Suora kontakti Verohallintoon näkemyksien & mielipiteiden julkituomiseksi	♦ Tiedonantovelvollisuuden (Verohallinto) ja työturvallisuuslain (AVI) vaatimusten sekoittuminen♦ Puutteellisten ilmoitustietojen hyväksymisen päättymisen♦ Raja-arvon ylittymisen huomaamatta jääminen♦ Sanktiokäytäntöjen tiukentuminen / valvonnan lisääntyminen♦ Tietojen saamisvaikeudet urakoitsijoilta

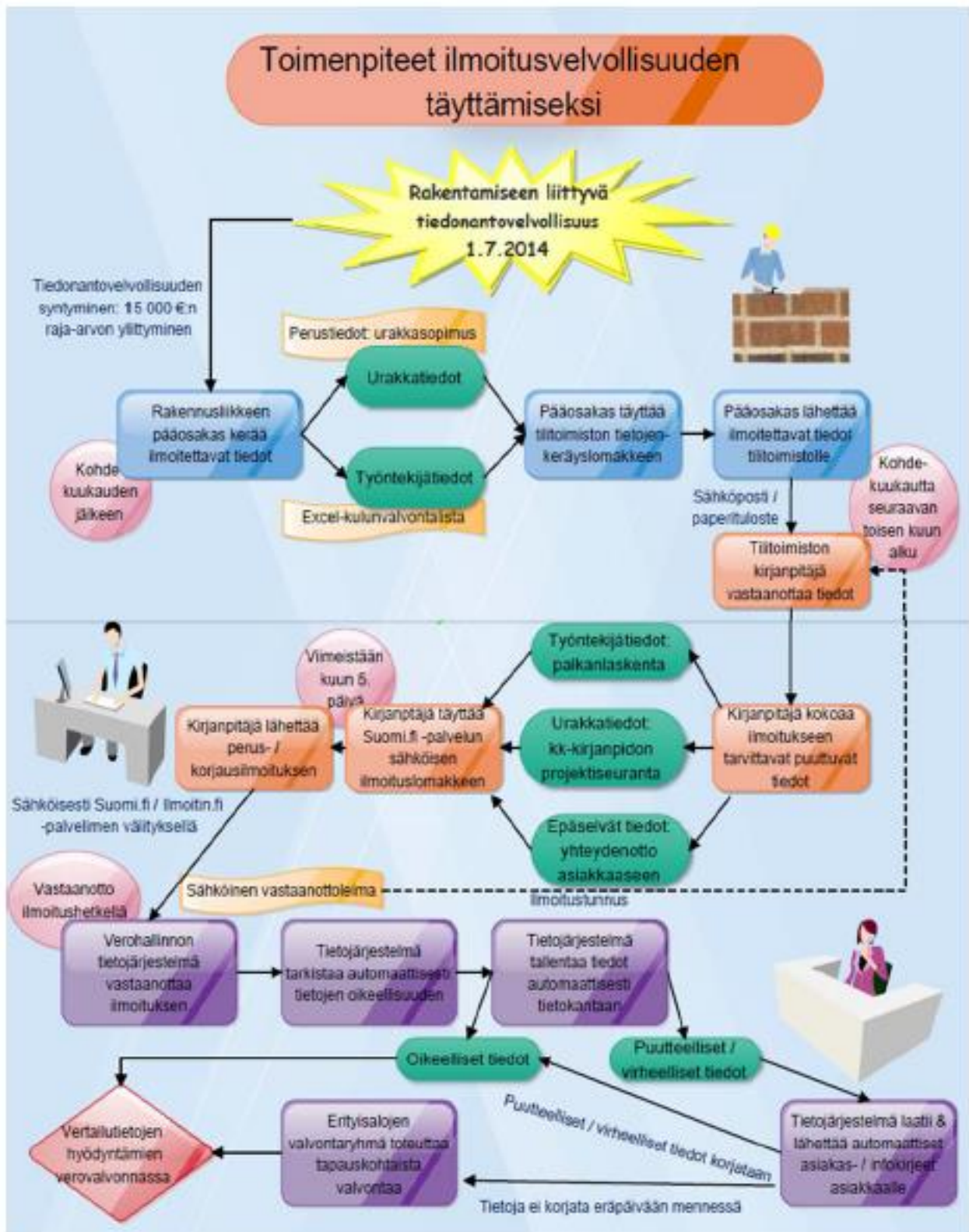
4.2.2 Tilitoimisto

PROSESSIN VAHVUUDET	PROSESSIN HEIKKOUEDET
♦ Taloushallintoalan asiantuntemus ♦ Kokemus viranomaisilmoittamisesta ♦ Luottamukselliset & läheiset asiakassuhteet ♦ Ajantasainen & täsmällinen tietämys lainsäädännöstä	♦ Ei kirjallista palvelusopimusta ♦ Ei ohjelmistorajapintaa ilmoituspalveluun ♦ Lisääntyvä työ määrä ♦ Ei merkittävä tulonlähde ♦ Vastuukysymykset ♦ Asiakkaat eivät noudata ohjeita ♦ Ei vertailutietoa eri tilitoimistojen toimintatavoista
PROSESSIN PARANTAMISMAHDOLLISUUDET	PROSESSIN UHKATEKIJÄT
♦ Huomautus asiakkaille apu-Excelin soveltumattomuudesta kulunvalvontaan ♦ Erillisen palvelusopimuksen tekeminen ♦ Vastuiden ja velvollisuuksien korostaminen asiakkaille ♦ Ilmoitin.fi-palvelun käyttöön siirtymisen harkitseminen ♦ Varautuminen kevennetyn ilmoitusmenettelyn päättymiseen ♦ Muiden tilitoimistojen toteuttamismenetelmiin tutustuminen	♦ Asiakkaiden haluttomuus noudattaa uusia velvoitteita ♦ Kk-kirjanpidon virheellisyydestä johtuvat ilmoitusvirheet & seuraukset ♦ Tiedonantovelvollisuuden kehittyminen / muutokset ♦ Tekniset ongelmat tietojen vastaanottamisessa / epäselvät asiakasaineistot

4.2.3 Verohallinto

PROSESSIN VAHVUUDET	PROSESSIN HEIKKOUEDET
♦ Harmaan talouden vähentymisen yhteiskunnalliset hyödy ♦ Vertailutietojen saaminen ♦ Olemassa olevat järjestelmät & henkilöresurssit ♦ Automaation hyödyntäminen	♦ Lakimuutoksen tuoreus & tuntemattomuus ♦ Asiakkaiden valmistautumattomuus ♦ Kevennetyn ilmoitusmenettelyn rajoitukset verovalvonnalle ♦ Asiakkaiden järjestelmäpuutteellisuudet ♦ Eri toimijoiden vähäinen kommunikointi & yhteistyö ♦ Eri toimijoiden poikkeavat näkemykset tarkoituksenmukaisuudesta
PROSESSIN PARANTAMISMAHDOLLISUUDET	PROSESSIN UHKATEKIJÄT
♦ Eri toimijoiden yhteistyön & kommunikaation lisääminen ♦ Prosessin tuloksista & vaikutuksista tiedottaminen ♦ Asiakaskunnan negatiivisiin näkemyksiin / asenteisiin vaikuttaminen ♦ Tiedonantovelvollisuuden noudattamisen valvonnasta huolehtiminen ♦ Riittävän "pelotevaikutuksen" luominen ♦ Eri viranomaisten yhteistyömahdollisuuksien hyödyntäminen ♦ Eri toimijoiden kehitysehdotuksien kuuleminen & avoin keskustelu	♦ Prosessin tarkoituksen saavuttaminen vaikeasti mitattavissa ♦ Hallituksen vaihtuminen keväällä 2015 ♦ Riittämätön tiedonantovelvollisuuden noudattamisen valvonta ♦ Asiakkaiden negatiivisista asenteista johtuvat tahalliset laiminlyönnit ♦ Asiakkaiden tavoittamisvaikeudet ♦ Viranomaisyhteistyön hyödyntämättömyys työmaavalvonnassa ♦ Riippuvuus tietotekniikan / järjestelmien toimivuudesta

5 PROSESSIKAAVIO

KYSYMYKSET TIEDONANTOVELVOLLISILLE RAKENNUSLIIKKEILLE

1. Yrityksen perustiedot

- Kokoluokka?: liikevaihto, keskimääräinen työntekijämäärä
- Sijainti?: kotilääni, vaikutusalue
- Liiketoiminta?: kuvaus yritystoiminnasta, hankittavat/tarjottavat rakennuspalvelut

2. Tiedonantovelvollisuuteen liittyvät käytännön toimenpiteet

- "Kuka tekee?": tietojen kerääjä/eteenpäin toimittaja (ammattinimike/asema yrityksessä),
vastuuhenkilö, tietojen välittäjä tilitoimistolle
- "Milloin tekee?": tietojen keräämisen ajankohta
- "Mitä/miten tekee?": kerättävät tiedot, tiedonkeräyksen tapa/menetelmät, tiedon keräämisessä
käytetyt työkalut/apuvälineet, tietojen lähettäminen tilitoimistolle

3. Ilmoitusvelvollisuuden edellyttämät muutokset yrityksen toiminnassa

- Millaisia muutoksia aikaisempaan toimintaan verrattuna yrityksessä on jouduttu tekemään uuden lainsäädännön noudattamiseksi?
 - Esimerkiksi uusien teknisten laitteiden hankkiminen, kulunvalvonta, uudet työntekijät/työtehtävien uudelleenjärjestely, palvelusopimus tilitoimiston kanssa?

4. Ilmoitusvelvollisuuteen liittyvän informaation saaminen ja siitä tiedottaminen

- Milloin ja mitä kautta kuulitte ensimmäistä kertaa tulevasta lakimuutoksesta?
- Mitkä tahot ovat tiedottaneet asiasta suoraan yrityksellenne?
- Mitkä tahot ovat tiedottaneet asiasta yleisesti?
- Mistä lähteistä tietoa on oma-aloitteisesti hankittu?
- Kuinka yrityksen sisäinen tiedotus muutoksesta on toteutettu?

5. Ongelmalliseksi koetut asiat tiedonantovelvollisuuden noudattamisessa

- Minkä koette tuottavan eniten haasteita/ongelmia uuden lainsäädännön noudattamisessa omassa toiminnassanne?
- Minkä uskotte tuottavan eniten ongelmatilanteita alalla yleisesti uuteen sääntelyyn liittyen?

6. Mieltipide uudesta rakennusalan säännöstelystä harmaan talouden torjumiseksi

- Millaisia vaikutuksia uskotte uudella lainsäädännöllä olevan harmaan talouden torjuntaan?
- Koetteko ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksenmukaiseksi keinoksi ehkäistä harmaata taloutta?

7. Vapaa sana

- Mitä muuta aiheeseen liittyvää tahtoisitte tuoda esille?

KYSYMYKSET TILITOIMISTOLLE

1. Yrityksen perustiedot

- Kokoluokka?:

- Sijainti?:

- Liiketoiminta?:

- Asiakasta?:

laajuus, vaikutusalue/sijainti, yritysmuodot, toimialat, tiedonantovelvollisten
asiakkaiden määrä

2. Tiedonantovelvollisuuteen liittyvät käytännön toimenpiteet

- "Kuka tekee?": tietojen vastaanottaja/käsittelijä/ilmoituksen lähettäjä/ vastuhenkilö

(ammattinimike/asema yrityksessä)

- "Milloin tekee?": tietojen vastaanottoajankohta, ilmoituksen laatimisajankohta, ilmoituksen

Lähtämisaikajankohta

- "Mitä/miten tekee?": vastaanotettavat tiedot, vastaanottamisen/ilmoituksen
laatimisen/lähtämisen tapa/metodit

3. Ilmoitusvelvollisuuden edellyttämät muutokset yrityksen toiminnassa

- Millaisia muutoksia aikaisempaan toimintaan verrattuna yrityksessä on jouduttu tekemään
tiedonantovelvollisuuden myötä?

- Esimerkiksi uuden asiakkaille tarjottavan palvelukokonaisuuden luominen,
palvelusopimuksien muutokset, uuden ilmoituspalvelun käyttöönotto, työtehtävien
uudelleenjärjestely?

4. Ilmoitusvelvollisuuteen liittyvän informaation saaminen ja siitä tiedottaminen

- Milloin ja mitä kautta kuulitte ensimmäistä kertaa tulevasta lakimuutoksesta?
- Mitkä tahot ovat tiedottaneet asiasta suoraan yrityksellenne?
- Mitkä tahot ovat tiedottaneet asiasta yleisesti?
- Mistä lähteistä tietoa on oma-aloitteisesti hankittu?
- Kuinka yrityksen sisäinen tiedotus muutoksesta on toteutettu?
- Kuinka asiakkaille on välitetty tietoa lakimuutoksesta ja uudesta tilitoimistopalvelusta?

5. Ongelmalliseksi koetut asiat tiedonantovelvollisuuden noudattamisessa

- Minkä koette tuottavan eniten haasteita/ongelmia uuden lainsäädännön noudattamisessa omassa toiminnassanne?
- Minkä uskotte tuottavan eniten ongelmatilanteita taloushallintoalalla yleisesti uuteen sääntelyyn liittyen?

6. Mielenpide uudesta rakennusalan säännöstelystä harmaan talouden torjumiseksi

- Millaisia vaikutuksia uskotte uudella lainsäädännöllä olevan harmaan talouden torjuntaan?
- Koetteko ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksenmukaiseksi keinoksi ehkäistä harmaata taloutta?

7. Vapaa sana

- Mitä muuta aiheeseen liittyvää tahtoisitte tuoda esille?

KYSYMYKSET VEROHALLINNOLLE

1. Haastateltavien perustiedot

- Nimi ja asema organisaatiossa?

- Sijainti?: Verotoimiston kotipaikka

- Työnkuva?: Kuvaus haastateltavien omista työtehtävistä

- Asiakaskunta?: Laajuus, vaikutusalue/sijainti, tiedonantovelvollisten asiakkaiden suhteellinen määrä, tiedonantovelvollisten asiakkaiden yritysmuodot

- *Tiedot Oulun alueen rakennusalan yritysten määrästä / tiedonantovelvollisten osuutta näistä*

- *Arviot muiden tiedonantovelvollisten kuin rakennusliikkeiden osuudesta tiedonantovelvollisten määrästä*

- *Arviot tilitoimistojen määrästä ilmoitusten välittäjälinkkinä Oulussa / Suomessa*

2. Tiedonantovelvollisuuteen liittyvät käytännön toimenpiteet

- "Kuka tekee?": Ilmoitusten vastaanottaja/käsittelijä, yhteyshenkilö tiedonantovelvollisiin, verovalvonnasta vastaava henkilö (ammattinimike/asema organisaatiossa)

- "Milloin tekee?": Ilmoitusten vastaanottoajankohta, käsittelyajankohta, täydennys-/selvitysyhteydenottojen ajankohta

- "Mitä/miten tekee?": Ilmoitusten vastaanotto, tietojen käsittelyvaiheet, (toimintatapa/menetelmät)

Käytetyt työkalut/apuvälineet, käytettävät tietojärjestelmät, tietojen tallentaminen ja säilyttäminen

Tietojen hyödyntäminen verovalvonnassa

Määrättävät sanktiot/valvontatoimenpiteet tällä hetkellä / tämän vuoden puolella

3. Ilmoitusvelvollisuuden edellyttämät muutokset Verohallinnon toiminnassa

- Millaisia muutoksia aikaisempaan toimintaan verrattuna on jouduttu tähän mennessä tekemään tiedonantovelvollisuuden myötä?

- *Esimerkiksi tietojärjestelmien muutos/kehittäminen, uudet työntekijät/työtehtävät*

- Millaisia muutoksia toimintaan on tiedossa tulevaisuudessa tiedonantovelvollisuuden noudattamisen valvonnan toteuttamiseksi?

- *Esimerkiksi työmaa-/verotarkastukset*

4. Tiedonantovelvollisuuden muotoutuminen ja muutoksesta tiedottaminen

- Milloin ja minkä tahojen vaikutuksesta aloite uuden sääntelymuodon kehittämiseksi syntyi?

- Mitkä tahot ovat vaikuttaneet voimaantuneen lainsäädännön muotoutumiseen?

- Missä vaiheessa tiedotusta on toteutettu?

- Mille tahoille ja millä tavoilla tiedotusta on toteutettu kohdistetusti?

- Kuinka Verohallinnon sisäinen tiedotus muutoksesta on toteutettu?

5. Ongelmalliseksi koetut asiat tiedonantovelvollisuuden noudattamisessa

- Minkä koette tuottavan eniten haasteita/ongelmia uuden lainsäädännön noudattamisessa omassa toiminnassanne?

- *Esimerkiksi lisääntyvä työmäärä, kustannukset*

- Minkä uskotte tuottavan eniten ongelmatilanteita rakennusalan yrityksissä yleisesti uuteen sääntelyyn liittyen?

- Näettekö tilitoimistojen osallistumisen tiedonantovelvollisuuden toteuttamiseen aiheuttavan lisäongelmia vai helpottavan niitä?

6. Mieliä uudesta rakennusalan sääntelystä harmaan talouden torjumiseksi

- Millaisia vaikutuksia uskotte uudella lainsäädännöllä olevan harmaan talouden torjuntaan?
 - Arvio harmaan talouden euromäärästä nyt ja ennen
 - Millä osa-alueella harmaa talous rehoittanut laajimmillaan ja puututaanko tällä siihen?
- Koetteko ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksenmukaiseksi keinoksi ehkäistä harmaata taloutta?
 - Tiedonantovelvollisuuden kytkentä harmaan talouden ehkäisytoimenpiteiden ketjuun?
 - Onko tiedonantovelvollisuus nyt täydellisessä muodossaan, vai onko jo muutoksia tiedossa?
- Millaisen yleismielipiteen näette vallitsevan aiheesta?
 - Rakennusyrityksissä / muissa tiedonantovelvollisissa
 - Taloushallinnon ammattilaisten keskuudessa

7. Tilitoimistossa & asiakaskunnassa heränneet kysymykset Verohallinnolle

- Saman pohjan käyttäminen sekä kulunvalvontalistana että tietojenkeräyslomakkeena mahdollista?
 - *Rakennusliikkeet seuraavat kulunvalvonta-listoillaan keillä kaikilla on kulkulupa työmaalle.*
 - *Ei täysin vastaa verottajan alkuperäistä tarkoitusta seurata ketä työmaalla on käynyt?*
- Onnistuuko lainsäädännön veloitteet hoitaa manuaalisesti, vai onko siirtyminen sähköiseen kulunvalvontajärjestelmään tulevaisuudessa välttämätöntä?
- Käytänteiden muuttuminen vuodenvaihteessa?

- *Epätietoisuus sanktioiden määräysten perusteista & kovuudesta*
- *Velvoitteiden noudattamisen seuranta ja työmailla tehtävä kontrollointi tulevaisuudessa?*

- 15 000 euron urakkailmoitusrajan määräytymisperuste?

8. Vapaa sana

- Mitä muuta aiheeseen liittyvää tahtoisitte tuoda esille?

